TITI PETRONIJ ARBITRI, EQUITIS ROMANI SATYRICON:

CUM

FRAGMENTIS.

Albæ Græcæ recuperatis anno 1688.

Est loci S. Mariæ de Jesu Montisfortini

COLONIÆ AGRIPINÆ,

Apud JOSEPHUM GOOTH.

M. DC. XCI.

TYPOGRAPHUS LECTORI.

EN tibi Lector erudite, Titum Petronium Romani quondam leporis Arbitrum, at eum, non ut antehac mancum, aut mutilum: sed sanum, sed incolumem, sed suis omnibus membris restitutum. Vellem unum, maturiùs prodiisset in lucem. Fuisset illud utrique nostrum jucundius; tibi quidem legendi illius avidissimo; mihi, cui hoc unum in vitâ propositum est, ut commodis quà licet inserviam tuis. Verum ne citius ederetur opus omni invidiâ majus, obstitere non pauca: quæ quia referre videtur ut scias qualia fuerint; rem totam paucis absoluo. Qui novis hisce fragmentis primus omnium potitus est, Doctissimus quidem ille vir, sed negotiis militaribus occupatissimus. Huic cum nec otium

adesset, ut ea vel transcursim perlegeret, malebat tenebris aliquandiù premere, quam edere non satis emendata; Vix enim fieri posse putabat, ut communem Manuscriptorum codicum sortem effugissent, quibus nihil familiarius quam ut innumeris undique scateant erroribus. Quid quod authorem satis intellectu difficilem nudum a se nolebat dimittere; hoc est sine commentario, quo juvari possent ii qui mediocri doctrina sese ad istius satyrici lectionem accingerent. Iis ille adductus rationum momentis, & Petronium apud se detinuit hactenus, & diutius tenuisset nisi continuis eruditorum precibus fatigatus illum sibi tandem passus esset avelli, sed nudum qualem vides, nullisque notarum suffultum præsidiis. Quas enim vides ad marginem adfixas notulas, quando ad authoris intelligentiam aut parum, aut nihil faciunt, ne notarum quidem titulo decorârim. Quisquis eas, Erudite Lector, in unum congessit, voluptatis suæ, non tui commodi rationem videtur habuisse. Iam si quæras, quâ

fide partes meas executus ſim, ſic habeto, nihil a me prætermiſſum quo tibi ſatisfieret. Nec id tamen adeô dictum velim, ut nullum huic meo labori irrepſiſſe mendum exiſtimes. Occurrent quippe inter legendum, & verò ſatis multa, quæ tu pro inſita humanitate huic feſtinationi lubenter condonabis. Emendatior prodibit quæcunque poſt hanc cudetur Editio. Vale.

MONITUM.

NE quid esset, Amice Lector, quod desiderares, Epistolas subjecimus duas, quarum quæ prior totam novorum fragmentorum historiam, quibus scilicet artibus recuperata ea sint, breviter simul exponit ac dilucide. Iterum vale.

ILLUSTRISSIMO
DOCTISSIMOQ; D. FR.
CARPENTARIO
ACADEMIÆ GALLICÆ
MODERATORI.

FRANCISCUS NODOTIUS
S. P. D.

Vtilissimum Rei litterariæ thesaurum nuperis hisce diebus nactus sum, Vir illustrissime. Ne verò te morer diutius mirâ quadam expectatione suspensum, Petroniana narrabo, mihi apud me esse fragmenta, quotquot ea desiderabantur. Quæ quibus artibus adeptus sim, paucis exponam.

Cum primum accepiſſem à Dynaſtâ Germano, nobilem Gallum Dom. Dupin, qui jam ab ipſis belli Turcici initijs in Imperatorio exercitu merverat, ea penes ſe habere fragmenta, nihil non egi quo mihi illum conciliarem. Quî vero id aſſequerer? cum & apud hoſtes verſaretur loco remotiſſimo, nec, præcluſis itineribus, ſcribendi facultas ulla ſupereſſet.

Vicit tamen labor improbus, mihique viam ipſe munivi, qua, litteris interpretibus, cum eo agerem. Reſcripſit ille quoad potuit humaniſſimè, tum de manuſcripto codice pluribus declaravit, eo ſe donatum ab Apoſtatâ Græco apud quem in Albæ Græcæ expugnatione hoſpitij cauſa di-

verterat: Cujus quidem Apoſtatæ patrem virum imprimis eruditum fuiſſe memorabat; ſe, cum eum librum inter complures alios jacentem reperiſſet, vetuſtatem ipſius, cujus præ ſe notas ferebat haud dubias, primo demiratum, mox curioſitate ductum, (erat enim litteris lectu difficillimis exaratus) neruos animi omnes intendiſſe quô quis ille foret deprehenderet, verum ſupervacuâ operâ; quare alienam induſtriam, cum ſua non ſuccederet, adhibere coactum, pacta etiam mercede, atque ita comperiſſe, ope cujuſdam Amanuenſis, Petronium ſibi eſſe præ manibus; mox notis Italicis dediſſe tranſcribendum, quem, veluti rem quâ non aliâ facilé præſtantior, domi aſſer-

varet: lubentiſſimè tamen mecum eo communicaturum ſi Francofordiæ,ubi ſe ſe hyematurum ſperabat, quoquo modo poſſem ſe convenirem.

Longior ſpatio mora viſa eſt Petronij egregié ſtudioſo : tum demum quâ viâ miſeram litteras ab eo accepi, quibus ſe Francofordiam veniſſe ſignificabat , hyemen ſolidam illic traducturum, nihil ipſe omitterem quo commeatum impetrarem. Verumenimvero,cum nulli darentur, viris preſertim militaribus, nec ipſe impetravi. Favit optatis fortuna. Cum enim nullos non aditus ſcrutarer ut cœpta perficerem , in quemdam incidi mercatorem Francofordianum, ſolertem ædepol virũ,cui cum memet inſinuaſſẽ, continuô ſpopondit,

ſe manuſcripti codicis exem-
plar ad me miſſurum, rem de
cœtero ceſſuram feliciter: qui
domum regreſſus ita cum
Amanuenſi illo egit, ut, quod
ſummopere cupiebam, pecu-
niâ ab eo redemerit, tum pau-
cis ab hinc diebus ad me
tranſmiſerit. Atqui ego, quanta
quanta ſunt iſtiuſmodi frag-
menta jamnunc ad te deferri
curarē ſi tuto id poſſem; quod
quia non licet, partem eorum
optimam mitto, reliqua ipſe
perlaturus hybernis proximis,
cum plura eaque potiora ſpem
inijciunt Lutetiæ me fore.

Plurima in his fragmentis
profectò reperies ex quibus
incredibilem hauſurus es vo-
luptatem. Mirus ſtyli candor,
quem Petronij peculiarem
Tacitus facit, cum ubique,

tum initio potiſſimum elucet; ſerie minimè interruptâ quidquid ſibi evenerat narrat Encolpius. Quid quod fragmentum primoribus paginis ſe ſe offert ampliſſimum, in quo genuinam Lycæ Tryphænæque hiſtoriam legas: Mutui cauſas eos inter, Encolpium Gitonaque, odij: Furtum in navi Iſidis perpetratum: Quis Lycurgus ille; cujus quamobrem villa direpta ſpoliataque ſit: Quibus legibus in navi Lycæ pax ſtatuta; tum demum quo fato miſer ille Eumolpus perierit, qui Crotoniatarum ſumptibus tam diu, tam lautè vixerat.

Quæ quidem ita apté inter ſe cohærent, ut mirum videri debeat, ſi tu, qui fragmentorum jacturam tantopere dole-

bas, toto opere jam in integrum restituto non impensiùs solito gaudeas exultesque. Nec ego Criticos, superciliosam gentem, legitimos hosce fætus repudiaturos puto, Valesij, Vuagenseiliique exemplo fretos, qui in id conjurasse videbantur ut Traguriensi Fragmento ante 27. annos reperto, cum spuriam Pseudo-Petronij prolem esse contenderent, jure, an injuria, generis nobilitatem præriperent. Id, inquam, ego, minimè eos ausuros puto, quos & par styli puritas, elegvantia, tum ubique Petroniana dictio, planèque sibi constans, falsi protinus arguerent. Tutè illud per te melius intelliges, qui Petroniana lectione mirum quam semper delectatus es! Quanquam nec

ipſe mihi defui, qui pares iſtas dicendi formulas ſedulò adnotarim, tum notis aliquot tibi, ut ſpero, non injucundis veluti ſtiparim.

Iſtud ego non prætermittam, Mercatorem illum Francofordianum, hominē non planè illitteratum, mihi inſuper ſcripſiſſe, ab Amanuenſi illo ſe plurima ſciſcitatum de manuſcripti codicis, tum ordine, tum figurâ: ſibi hunc reſpondiſſe in autographo vidiſſe ſe zifras quaſdam, quibus paragraphorum inſtar, in tot quaſi capita totum opus diſtingueretur; Se vero eas minimè affixiſſe quas non ita neceſſarias eſſe duxiſſet; quod ſi præſtitiſſet benè nobiſcum actum putaremus, qui eas cum diſtinctionibus Traguri enſib. conferre poſſemus

mus, quas Statilius in suâ adversus Valesium Uvagueseillliumq; apologiâ rubras fuisse testatur.

Tu si me amas, de recuperatis fragmentis primi fac audiant Academici tui Illustrissimi. Res profectò dignissima, quam primi illi resciant Reip. Litterariæ Patres Conscripti.

Mihi vero non usquequaque videbor infelix, quem unum Fortuna selegerit, per quem nobilissimũ opus transmitteret ad posteros, quod tandiù occultatum, actæ retrò ætates venientibus sæclis videri possint invidisse. Tum illud spero, me qui in hoc thesauro investigando tantum operæ posuerim, eo majorem ab omnibus gratiam initurum, quod id unum adnixus videar, ut pu-

é

blico Rei litterariæ ornamentō consulerem; tum ut tibi omnium primo, tam præclarum spectaculum, tam jucundum, exhiberem: Tibi, inquam, homini Doctissimo, amicissimoque. Vale.

Argentorati quarto idus Octobris 1690.

FR. CARPENTARIUS D. FR. NODOTIO S. P. D.

SI qua mihi, hoc tempore, tot negotiis occupato, voluptate frui contigit, quæcũque tandem ea fuit, litteris a me tuis deberi ultró fateor, litteris inquam tuis dulcissimis, quibus quam feliciter tuus tibi cesserit in evulgando Petronio labor, certiorem me facis. Jam ergo Petronius ille jucũdissimus, qui sexdecim atque adeo amplius sæculis in

umbra latuerat, prodibit in lucem, nulla ſui parte mulctatus: nec prolixior annorum ſeries, quâ rebus etiam pulcherrimis ſuus decor ſubripitur, de nativo illo lepore quidquam ei detraxerit. Egregium profecto munus quo litteratã tibi gentem devincire paras. An tu juſtiori nomine promereri poteras τὴν σίτησιν ἐν πρυτανείῳ. Miror ego Fatorum ordinẽ quibus ita proviſum fuerat ut tu olim in Germanico exercitu munus aliquod obires, quô theſaurum tam pretioſum nanciſcerere. Ecquis verô fuerit qui non id laudi maximæ ducat, ſi celeberrimi iſtius Authoris duas treſve lacunas, data fortuitô veteris manuſcripti codicis occaſione, ſupplere potuerit? Tu theſau-

rum, cujus vel minima pars omni æstimatione superior, totum nobis, integrumque restituis. Ut exclamare hîc libeat. Quam bene operam tuam, quam bene impēsas collocasti! Ego quidem, nisi modestiæ fines transgredi verear, indubiè existimem, ut nihil etiam aliud a Germanica illa expeditione anni supra millesimum sexcētesimum nonagesimi, retulissemus, futurum tamen non fuisse, cur de Fortunâ quereremur. Haud alia certe melius ratione & Cæsari & Palatino consuli potuisset. Verumenimuerò Regiorum armorum non una simplexque felicitas esse solet, sed varia, sed multiplex. Illud igitur totis viribus enitere, ut

promissa quam primum exequaris. Eorum quibuscum de Petronio tuo redivivo verba contuli, nemo unus est, qui non a me quotidie novi de eo quidpiam efflagitet. Priora quæ ad me misisti folia legentium curiositatem non explent, sed accendunt; nec minor tui apud Batavos quam Lutetiæ expectatio est: populique armis invicem dissidentes, miro in id unum consensu feruntur. Communis denique omnium fere gentium cupiditas ea est, cui te satisfacere æquissimum fuerit. Ad illud interim etiam atque etiam te hortor, ne notas in nova fragmenta tam doctè a te auspicatas antea omittas, quam ad finem perduxeris. Vale.

Lutetiæ 9. Novemb. 1690.

DE PETRONIO Restituto.

EPIGRAMMA.

Gaudeat Orator, lepidi gaudete Poëtæ,
Nobilis Ingenij quos major gloria tangit.
ARBITER ecce redux, per naufraga secula truncus
Colligit amissos quos ætas sparserat artus:
Integer & nobis damno meliore resurgit.

SANTEÜIL.

AD CLAR. DOCTISS. D.

NODOTIUM

De Petronio ipſius operâ reſtituto.

EPIGRAMMA.

Reddidit Hippolytum vitæ Phœbeïa proles.
ARBITER ad vitam te revocante redit.
Hic tulit audacis mercedem Tartara facti,
Tu decus egregium, perpetuumque feres.

DE CAEN Doctor
Medicus Pariſienſis.

PETRONIUS REDIVIVUS

SUUM IPSIUS SUSCITATOREM

NODOTIUM
alloquitur.

CARMEN.

MUltiplici quisquis lacerum me vulnere vidit,
Indoluit damnis quisquis & ante meis.
Aspiciat dispersi artus ut corpus in unum
Iam coëant, proprias sustineantque vices:
Ut nullum jam vulnus hiet, sit nulla Cicatrix
Præteriti quæ det tristia signa mali.
Scilicet ut nebulâ cum Sol se condidit atrâ,
Postmodo, detecto pulchrius Orbe nitet.

Sic mihi post clades quas sum perpessus acerbas,
Dignior accessit forma, novusque lepor.
Inclyte, NODOTI, *praeclaris artibus Heros,*
Desuetum video quo tribuente diem;
Ecquae pro tantis voveam tibi praemia donis?
Nulla, puto, meritis non sequiora tuis.
Quod tamen ipse jubet Phoebus sperare futurum,
Hoc precor: Ambobus fama perennis eat;
Ut, cum sera meos olim celebrabit honores
Posteritas, laudes jactet & illa tuas;
Tum saeclis leget hanc Satyram quicumque futuris,
Quòd leget, hoc munus praedicet esse tuum.

JOS. OLIVIER.

ẽ v

NOva fragmenta ut faciliùs distinguantur Italico charactere excusa sunt. Numeri vero notularum, quæ cuique paginæ subjectæ sunt referuntur ad numeros Petronij Bourdelotiani Parisijs Impressi apud Quinet anno 1677.

TITI PETRONIJ ARBITRI EQUITIS ROMANI SATYRICON.

1. IAM dudum 2 quæ mihi acciderunt vobis ita narrare pollicitus ſum, ut hodiè promiſſis ſtare decreverim : nobis, ad ſcientias non ſolum explicandas, ſed etiam ad hilaria colloquia, 3 fabulis jucundioribus animanda, oportunè congregatis.
4 Fabricius Vejento de Religionis

1. *Iam dudum.*] frequens in Petronio vide pag. 9. 63. 79.
2. *quæ mihi acciderunt.*] Idem *leg.* p.6.
3. *fabulis.*] Hac voce ſæpius utitur Petr.
4. *Fabr. Vejento*] C. Tacit. l. 14. Annal. de Fabricio Vejentone dicit eum ſcripſiſſe contra Sacerdotes : inde Petr. ut arbitror, ipſum Vejentoné introducit diſſerentem de Religionis erroribus ; i. e, de mimico vaticinandi furore, doloſoque entouſiaſmo, cui Declamatorum orationes emphaticas

5 erroribus jam nunc ingeniosè locutus est, & detexit quo doloso 6 Vaticinandi furore Sacerdotes misteria, illis sæpe ignota, audacter publicant. Sed num alio genere furiarum Declamatores inquietantur? qui clamant: Hæc vulnera pro libertate publica excepi, hunc oculum pro vobis impendi: date mihi ducem, qui me ducat ad liberos meos, nam succisi poplites membra non sustinent.

7 Hæc ipsa tolerabilia essent, si ad eloquentiam ituris viam facerent: nunc, & rerum tumore, & sententiarum vanissimo strepitu, hoc tantum proficiunt, ut, cùm in forum venerint, putent se in alium terrarum orbem delatos. Et ideo ego Adolescentulos existimo in scholis stultissimos fieri, quia nihil ex iis, quæ in usu habemus, aut audiunt, aut vident; sed Piratas cum catenis in litore stantes, & Tyrannos edicta scribentes, quibus im-

comparat.

5 *Religionis errori-bus.*] Ut Harruspicis, &c.

6 *Vaticinandi furo-re.*] Idem p. 147. *furentis animi Vaticinatio.*

7 Oratio de corrupta Eloquentia.

perent filiis, ut patrum ſuorum capita præcidant ; ſed reſponſa in peſtilentiam data, ut virgines tres, aut plures immolentur; ſed mellitos verborum globulos, & omnia dicta, factaque quaſi papavere & ſeſamo ſparſa.

Qui inter hæc nutriuntur, non magis ſapere poſſunt, quam benè olere, qui in culina habitant. Pace veſtra liceat dixiſſe, primi omnium eloquentiam perdidiſtis. Levibus enim adque inanibus ſonis ludibria quædã excitando effeciſtis, ut corp⁹ orationis inervaretur, & caderet.

Nondum juvenes declamationibus continebantur, cùm Sophocles, aut Euripides invenerunt verba, quibus deberent loqui. Nondum umbraticus doctor ingenia delèverat, cùm Pindarus, novemque Lyrici Homericis verſibus canenere timuerunt. Et ne Poëtas quidem ad teſtimonium citem, certè neque Platona, neque Demoſthenem ad hoc genus exercitationis acceſſiſſe video. Grandis, &, ut ita dicam, pudica Oratio non eſt macu-

iosa, nec turgida, sed naturali pulchritudine exsurgit.

Nuper ventosa isthæc & enormis loquacitas Athenas ex Asia commigravit, animosque juvenum ad magna surgentes, veluti pestilenti quodam sidere, adflavit, simulque corrupta eloquentiæ regula stetit, & obmutuit.

Quis postea ad summam Thucydidis, quis Hyperidis ad famam processit? ac ne carmen quidem sani coloris enituit: sed omnia, quasi eodem cibo pasta, non potuerunt usque ad senectutem canescere. Pictura quoque non alium exitum fecit, postquam Ægyptiorum audacia tam magnæ artis compendiariam invenit.

1 *Hæc taliaque olim declamabam, cum* Agamemnon *nobis se* 2 *admovit, &* 3 *oculo curioso inspiciens quem* 4 *Conciones tam* 5 *diligentius au-*

1 *Hæc taliaque*] locutio Petroniana p. 138.

2 Id. p. 9. *Se foribus admovit.*

3 Id. p. 22. *Oculum curiosum.*

4 *Conciones*] p. 12.

5 Id. p. 5. *diligentius audio* p. 10. & alibi.

diebant, non paſſus eſt me diutius declamare in porticu, quam ipſe in ſchola ſudaverat: ſed Adoleſcens, inquit, quoniam ſermonem habes non publici ſaporis, &, quod rariſſimum eſt, amas bonam mentem, non fraudabo te arte ſecreta. Minimum in his exercitationibus Doctores peccant, qui neceſſe habent cum inſanientibus furere. Nam ni dixerint, quæ adoleſcentuli probent, ut ait Cicero, SOLI IN SCHOLIS RELINQVENTVR: ſicut ficti adulatores, cùm cœnas divitum captant, nihil prius meditantur, quam id quod putant gratiſſimũ auditotibus fore (nec enim aliter impetrabunt, quod petunt, niſi quaſdam inſidias auribus fecerint.) Sic eloquentiæ magiſter, niſi, tanquam piſcator, eam impoſuerit hamis eſcam, quam ſcierit appetituros eſſe piſciculos, ſine ſpe prædæ moratur in ſcopulo.

Quid ergo eſt? Parentes objurgatione digni ſunt, qui nolunt liberos ſuos ſevera lege proficere. Primum enim, ſicut omnia, ſpes

quoque ſuas ambitioni donant: deinde, cùm ad vota properant, cruda adhuc ſtudia in forum propellunt, & eloquentiam, qua nihil eſſe majus confitentur, pueris induunt adhuc naſcentibus. Quod ſi paterentur laborum gradus fieri, ut ſtudioſi juvenes lectione ſevera mitigaretur, ut ſapientiæ præceptis animos componerent, ut verba atroci ſtilo effoderent, ut quod vellent imitari, diu audirent, ſibi nihil eſſet magnificum, quod pueris placeret: jam illa grandis oratio haberet majeſtatis ſuæ pondus. Nunc pueri in ſcholis ludunt, juvenes ridentur in foro; & quod utroque turpius eſt, quod quiſquis perperam diſcit; in ſenectute confiteri non vult. Sed ne me putes improbaſſe ſchedium Lucilianæ humilitatis, quod ſentio, & ipſe carmine effingam:

Artis ſeveræ ſiquis amat effectus,
Mentemque magnis applicat, prius more
Frugalitatis lege polleat exacta:
Nec curet alto regiam trucem vultu,

Cliensque cœnas Impotentium captet:
Nec perditis addictus obruat vino
Mentis calorem, neve plausor in scæna
Sedeat redemitus histrioniæ addictus.
Sed sive armigeræ rident Tritonidis arces,
Seu Lacedæmonio tellus habitata colono,
Sirenumque domus, det primos versibus annos,
Mæoniumque bibat felici pectore fontem.
Mox, & Socratico plenus grege, mutet habenas
Liber, & ingentis quatiat Demosthenis arma.
Hinc Romana manus circumfluat, & modò, Grajo
Exonerata sono, mutet suffusa saporem.
Interdum subducta foro det pagina cursum,
Et cortina sonet celeri distincta meatu.
Dent epulas, & bella truci memorata canore:
Grandiaque indomiti Ciceronis verba minentur.

His animum ſuccinge bonis, ſic flumine largo
Plenus, Pierio diffundes pectore verba.

Dum hæc diligentius audio, non notavi mihi Aſcylti fugam: & dum in hoc dictorum æſtu totus incedo, ingens ſcholaſticorum turba in porticum venit, ut apparebat, ab extemporali declamatione neſcio cujus, qui Agamemnonis ſuaſoriam exceperat. Dum ergo jnvenes ſententias rident, ordinemque totius dictionis infamant, opportunè ſubduxi me, & curſim Aſcylton perſequi cœpi. Sed nec viam diligenter tenebam, nec quo loco ſtabulum eſſet, ſciebam. Itaque quocumque ieram, eodem revertebar: donec in curſu fatigatus, & ſudore jam madens, accedo aniculam quandam, quæ agreſte olus vendebat: Et, rogo, inquam, mater, numquid ſcis, ubi ego habitem? Delectata illa urbanitate tam ſtulta, &, Quidni, ſciam? inquit. conſurrexitque, & cœpit me præcedere. Divinam ego putabam: at ſubinde, ut in locum

ſecretiorem venimus, centonem anus urbana rejecit: &, Hîc, inquit, debes habitare.

Cùm ego negarem me cognoſcere domum, video quoſdam, inter titulos, nudaſque meretrices furtim conſpatiantes. Tardè, imo jam ſero, intellexi, me in fornicem eſſe deductum: execratus itaque aniculæ inſidias, operui caput, & per medium lupanar fugere cœpi în aliam partem: cùm ecce in ipſo aditu occurrit mihi æque laſſus, ac moriens Aſcyltos, putares, ab eadem anicula eſſe deductum. Itaque ut ridens eum conſalutavi, quid in loco tam deformi faceret, quæſivi. Sudorem ille manibus deterſit, &, ſi ſcires, inquit, quæ mihi acciderunt.

Quid novi, inquam ego?

At ille deficiens, Cùm errarem, inquit, per totam civitatem, nec invenirem, quo loco ſtabulum reliquiſſem, acceſſit ad me Pater-familias, & ducem ſe itineris humaniſſimè promiſit: Per anfractus deinde obſcuriſſimos egreſſus, in hunc locum me perduxit, prolatoque pecu-

lio cœpit rogare ſtuprum. Jam pro cellâ meretrix aſſem exegerat, jam ille mihi injecerat manum; & niſi valentior fuiſſem pœnas dediſſem.

Dum ſortem ſuam mihi narrat Aſcyltos ipſe Pater-familias, comitatus 1 *muliere haud inculta, ſupervenit, &* 2 *reſpiciens ad Aſcylton rogavit ut domum intraret, certiorem faciens nil timendum; ſed cum* 3 *Patiens eſſe nollet ſaltem Agens foret. Aliundè mulier vrgebat conſenſum, ut ſecum venirem. Subſequimur ergo, & conducti inter* 4 *titulos aſpicimus complures utriuſq; ſexus* 5 *ludentes in cellis*, adeo ubique omnes mihi videbantur ſatyrion bibiſſe.

Vt conſpicimur, nos 6 *cinædicâ pe-*

1 *Mulier haud inculta*] Id. p. 185.
2 *Reſpiciens ad Aſcylton.* Locutio quæ plurib. in locis legitur, & præſertim de Aſcylto. p. 79.
3 *Muliebris patientia.* p. 7. *annis ad patiendum geſtientib.* p. 97.
4 *Titulos*] ſupra p. 6.
5 *ludentes*] obſcæniter in Autore. p. 9. & p. 22. nuptias Pānychis cum Gitone *luſum* vocat.
6 *cinædica petulentia)* ſunt laſcivi motus corporis quorum deſcriptio p. 17.

tulantiâ allicere conati ſunt, ſtatimque unus 1 *altè ſuccinctus invadit Aſcylton, & 2 ſuper eum,* 3 *grabato proſtratum, molere conatus eſt. Succurro ſtatim patienti, &* junctis viribus moleſtum contempſimus. *Egreditur Aſcyltos, & fugit, meq; eorum libidini* 4 *obnoxium relinquit: Sed* 5 *valentiorem viribus & animo illeſum dimiſit.*

6 *Luſtratâ pænè urbe,* quaſi per caliginem vidi Gitona in crepidine ſemitæ, *limineq; diverſorij* ſtantem, & in eundem locum me conjeci. Cùm quærerem numquid nobis in prandium frater paraſſet, conſedit puer ſuper lectum, & manantes

extortis nos clunib. cecidit p. 12. & de *Spatalocynædis* p. 19. 1 *altè ſuccinctus*] paratus ad opus veneris. Metapſora ſûpta à militib. qui ad præliandum altè ſuccingebantur p. 17 *cinguloque ſuccinctus.* & p. 162. *Statores altius cinctos* obſcæniter.

2 *Super eum &c.*] Id. de Embaſicætâ Cynædo. p. 20.

3 Id. p. 108. 111.

4 *obnoxium.*] Id. p.

5 *Valentiorem.*] In eadem actione leg. p. 7.

6 *Luſtrata*] Subaud. *oculis,* ut legitur p. 9.

lacrymas pollice extersit. Perturbatus ego habitu fratris, quid accidisset, quæsivi. At ille tarde quidem & invitus, sed postquam precibus & iracundiam miscui: Tuus, inquit, iste frater, seu comes, paulo ante in conductum accucurrit, cœpitque mihi velle pudorem extorquere: Cum ego proclamarem, gladium strinxit; &, Si Lucretia es, inquit, Tarquinium invenisti.

Quibus ego auditis, intentavi in oculos Ascylti manus: &, Quid dicis, inquam, muliebris patientiæ scortum, cujus ne spiritus purus est?

Inhorrescere se finxit Ascyltos, mox, sublatis fortius manibus, longè majore nisu clamavit: Non taces, inquit, Gladiator obscœne, quem *hospitis homicidam* de ruina arena dimisit? non taces, nocturne percussor, qui, ne tum quidem, quum fortiter faceres, cum pura muliere pugnasti? cujus eadem ratione in viridario frater fui, quâ nunc in diversorio puer est?

Subduxisti te, inquam, à Præceptoris colloquio? Quid

Quid ego, homo ſtultiſſime, facere debui, quum fame morerer? an videlicet audirem ſententias, id eſt, vitrea fracta, & ſomniorum interpretamenta? Multo me turpior es tu, Hercule, qui, ut foris cœnares, Poëtam laudaſti. Itaque ex turpiſſimâ lite in riſum diffuſi, pacatius ad reliqua ſucceſſimus.

Rurſus in memoriam revocatus injuriæ, Aſcylte, inquam, intelligo nobis convenire non poſſe, itaque communes ſarcinulas partiamur, ac paupertatem noſtram privatis quæſtibus tentemus expellere. Et tu literas ſcis, & ego, ne quæſtibus tuis obſtem, aliquid aliud promittam: alioqui mille cauſæ nos quotidiè collident, & per totam urbem rumoribus different.

Non recuſavit Aſcyltos, &, hodiè, inquit, quia tanquam Scholaſtici ad cœnam promiſimus, non perdamus noctem: cras autem, quia hoc libet, & habitationem mihi proſpiciam, & aliquem 1 fratrem.

1. *Fratrem.*] Sæpè utitur Petronius obſ-

Tardum eſt, inquam, differre quod placet. Hanc tam præcipitem diviſionem libido faciebat: Jamdudum enim cupiebam amoliri cuſtodem moleſtum, ut veterem cum Gitone meo rationem deducerem.

1 *Contumeliam ægrè ferens Aſcyltos, & ſilens, cum impetu egreditur. Tam præceps erruptio* 2 *lævum augurabat: etenim nota erat mihi ejus animi* 3 *impotentia, notus & amor impotens.* 4 *Subſequor ergo abeuntem, exploraturus conſilia, illiſque obſtiturus, ſed occulis ſe ſubripuit meis, &* 5 *fruſtra illum diù quæſivi.*

Poſtquam luſtravi oculis totam urbem, in cellulam redij, oſculiſque tandem bonâ fide exactis, alligo

cæniter. *In viridario frater fui.* p. 8. & alibi.

1 p. 109. *Eumolpus contumeliæ impatiens*, & p. 124. 125. & alibi.

2 *levum*. i. e. ſiniſtrum.

3 *impotentia*] i. e. nimis potentia, p. 4. *Canas impotentium captet.*

4 *Sequitur abeuntem.* p. 109. *perſequar abeuntem.* p. 112.

5 *diù multumque fruſtrà* p. 20.

arctiſſimis complexibus puerum, fruorque votis uſque ad invidiam felicibus. Nec adhuc quidem omnia erant facta, cùm Aſcyltos furtim ſe foribus admovit, diſcuſſiſq; fortiſſimè clauſtris invenit me cum fratre ludentem: riſu itaque plauſuque cellulam implevit, opertumque amiculo evoluit. Et quid agebas inquit, Fater ſanctiſſime? Quid veſti-contubernium facis. Nec ſe ſolum intra verba continuit, ſed lorum de perâ ſoluit, & me cæpit non perfunctoriè verberare; adjectis etiam petulantibus dictis: Sic dividere cum fratre nolito?

Res tam inopinata injuriam, ictuſq; ſilere, conſtrinxit: 1 *caſum igitur irrideo, & prudenter: aliter enim præliandum erat cum* 2 *æmulo. Hilaritate* 3 *mentitâ animum; illius ſedavi. Subriſit etiam Aſcyltos. Et* 4 *Tu, inquit, Encolpi, deliciis* 5 *ſepul-*

1 *Caſum*] vox frequens in Autore p. 97 & alibi.

2 *Sine æmulo complexus.* p. 93. 109.

3 *Mentitâ*] Idem p.

4 Idem p. 138. *& tu inquit, Encolpi.*

5 *Sepultus*] alludit

tus, non cogitas nos 1 *pecuniam deficere, & quæ supersunt nullius esse preti? In æstivis temporibus Vrbs sterilis est, rus erit fortunatius: eamus ad amicos.*

Consilium probare coëgit necessitas, dolorisque sensum cohibere: Itaque, 2 *onerato Gitone sarcinulis, urbe egredimur, & ad castellum* 3 *Lycurgi, Equitis Rom. pergimur. Cum olim illi Frater fuisset Ascyltos* 4 *pulcrè nos accepit; Cætusque ibi congregatus iucundiora efficit oblectamenta. Inprimis erat* 6 *Tryphœna,*

ad *vesti - contubernium*, quod suprà.

1 Semper hâc eadem mente Nebulones isti loquuntur in Petronio.

2 Servi officio semper fungitur Giton. Vid. p. 23. 110. & moraliter, ut arbitror, illum sic vilem introducit Petr. tanquam libidini servientem i. e. libidinantium servum & subditum.

3 Hæc est historia Lycurgi adhuc ignota: de illo solum legitur p. 93. hominem fuisse crudeliorem. & p. 144. latrones istos ejus villam expilasse.

4 *Pulcrè*] honêtement, agreablement, *Pulchrè ridentem* Horatius.

5 Exordium historiæ Tryphænæ & Lycæ.

6. *Tryphana*] p. 116.

pulcherrima mulier, quæ venerat cum Lycâ, navigii Domino, & fundorum in viciniâ maris possessore.

Quas in hoc loco gratissimo voluptates hausimus 1 *nulla vox comprehendere potest, quamvis Lycurgi mensa frugalis esset.* 2 *Scias oportet Venerem nos omnes quam-primùm conjunxisse. Formosa Tryphæna placuit mihi, & vota mea libens audivit: Sed vix eam* 3 *amplexui jungebam cum Lycas indignatus raptas sibi furto* 4 *delicias me de repetundis insimulavit. Illa enim erat* 5 *vetus amor illius: itaque mercedem* 6 *jacturæ sic festivè aggressus est.* 7 *Libidine concitatus me prosequitur. Tryphæna*

vocatur *omnium feminarum pulcherrima*. & ibidem de dignitate, opibusq; Lycæ loquitur.

1. *Nulla vox* &] Id. p. 163.

2. Id. 44. plures alloquendo. *Scias oportet.*

3. *Iunxit amplexui* p. 97.

4. *Delicias Domini* Virgil.

5. Idem p. 164.

6. *Iactura*] Id. p. 27. 181.

7 Hoc relativum est p. 115, ubi leg. *ergo me derisit*, & p. 121. 124. 137. ubi Encolpius de Lycâ dicit *in partem voluptatis tẽtabat admitti.*

autem cor meum 1. possidente aures Lycæ negavi: denegatione tamen 2 ardentior factus me 3 quoquò sequebatur, & meam 4 noctu 5 cellulam intravit; sed, precibus fastiditis, ad violentiam in me conversus, tam vehementer 6 exclamavi, ut, excitatâ 7 familiâ; & Lycurgo favente, à 8 molesti impetu liberatus evasi.

Ut denique Lycurgi domus illius votis non commoda videbatur, mihi suadere tentavit, ut 9 hospitium ejus peterem; sed repudiatâ propositione, autoritate Tryphænæ usus est: eò libentiùs illa me rogavit Lycæ votati 10 consentirem, quod ibi liberius vivere speraret: sequor igitur

1. Adhoc de Tryphæna ipse Encolp. ait p. 137. *amicam mihi auferret.*

2. *Ardentior factus,*] Id. p. 171.

3 *Quoquò*, Id. p. 162.

4 Vide pacis fædera p. 130.

5 *Cellula*] frequens in Petr.

6 *exclamavi,*] id. p. 123.

7 Id. p. 172. & alibi.

8 *Molestus*] in eadem actione p. 7.

9 *Hospitium*] vox usitata in Petr. p. 103.

10 subauditur *ut* cõsentirem. Sic dicitur *rogo facias.*

amorem; sed Lycurgus, cum Ascylto, 1 *veteri ratione renovatâ, eum discedere* 2 *non passus est: Propterea pacti sumus, quod ille cum Lycurgo remaneret, nos autem Lycam sequeremur. Insuper & decrevimus quod unus quisque secundum occasionem* 3 *prædaretur in communem usum.*

Acceptâ propositione incredibilis fuit Lycæ lætitia: acceleravit discessum, & 4 *continuò valere jubemus amicos, eodemque die ad ejus domum pervenimus.*

Tam gnaviter res disposuerat Lycas, ut in itinere secundum me sederet, Tryphæna vero assideret Gitoni; idque propter notissimam sibi hujus mulieris inconstantiam ita struxerat; 5 *nec deceptus:* 6 *Arsit enim Illa puerum*

1 veteri &c] *ut veterem cum Gitone meo rationem deducerem* p. 9. *ratio* obscæniter.

2.] *non passus est* Id. p. 3.

3 Eadem mente semper loquuntur nebulones isti.

4 *Continuò)* adverb. frequens in Petro. raro in aliis. p. 33, & alibi.

5 *Nec deceptus*] eodem sensu leg. p. 107 *nec fefellit*,

6 Tryphæna ardebat puerum. vid. p. 115. 124. 130. 134.

ſtatim, & id de facili perſpexi. Lycas quoque illud mihi accuratè 1 notavit, 2 juſſitque credere: Quamobrem gratioſius illum accepi, & gaudio perfuſus fuit; certus ſcilicet ex illatâ mihi à 3 Sorore injuriâ contemptum naſciturum: 4 quo facto, Tryphænæ ſuccenſens, eum libentius acciperem.

Sic 5 res ſe habebat in ædibus Lycæ: Tryphæna Gitonem amore deperibat, Gito ei ſerviebat toto pectore, & 6 utrumque oculis meis minimè gratum erat, dum Lycas mihi placere cupidus, quotidiè nova excogitabat oblectamenta; quæ 7 Doris, ejus formoſa uxor, certatim augebat; & tam concinnè, ut Tryphænam è corde meo

137. *ardebat Alexin.* Virg.

1. *notavit*) Vox Petroniana p. 5. 133. & alibi.

2. frequentes in Petr. *juſſitque: cæpitque.*

3 *ſoror*) in eodem ſenſu accipitur ac *frater* p. 164. & ambo obſcæniter.

4. *quo facto*) Id. p. 32.

5 *res &*) eadem locutio p. 174.

6 in ſimili occaſione Encolp. de Tryphæna & Gitone dicit. p. 137. *trucibus oculis utrumque ſpectabam.*

7 Hæc illa eſt Do-

statim expulerit oculorum 1 *nictu meus innotuit amor Doridi, & mihi blandâ oculorum petulantiâ Doris annuit, adeo ut hæc tacita loquela, linguam* 2 *antecedens, quam animorum propensionem eodem momento senseramus,* 3 *furtim expresserit.*

4 *Zelotipia Lycæ, jam mihi nota, causa erat silentij, & Amor ipse animum mariti erga me patefecerat uxori. Ubi primum nobis* 5 *licuit colloqui, quod deprehenderat retulit, &* 6 *candidè fassus sum, narravique quâ severitate semper illum* 7 *exceperam. At mulier* 8 *prudentissima, & nunc*

ris de quâ p. 164. quamque ipse Encolp. visâ Circe, cōtemnit.

1 *oculorum nictus*] Gallicè sig. un coup d'œil.

2 *furtim*) adverb. freq. in Petr.

3 *antecedens*) hujus vocis energia invenitur p. 169.

4 *Zelotipia*) p. 74. Zelotipus erat Lycas p. 136. *redierat in animum machile*. Silicet Doridis cum Encolpio: ut leg. p. 125. *memor uxoris corruptæ*.

5 *liquit*] frequens etiam in Petr. p. 25. *considerare licuit*. p. 62. *mirari licuit*.

6 *candidè*) Id. 127.

7 *exceperam*] frequens in Petro. & in bonam, malamque partem accipitur. p. 115.

8 *prudentissima*] in hist. Matronæ p. 139.

1 *ingenio utendum est inquit; secundumque ejus consilia Vnius* 1 *concessio fuit &* 2 *possessio Alterius.*

Interim dum attritus Giton vires reficit Tryphæna ad me rediit, sed repulsa 3 *ex amore in rabiem efferata est. Ardens ergo* 4 *secutuleïa meum cum utroque conjuge commercium detexit. Petulantiam erga me mariti, nihil sibi* 5 *auferentem, sprevit. Doridis autem furtivos amores aggressa est, notavitque Lycæ, qui amorem Zelotipia superante* 6 *ad vltionem decurrit: at Doris, ancillâ Tryphænæ admonitâ, ut procellam averteret,*

& ibidem *ingenio.*

1 *concessio*] multum significat, & verè est Petroniana locutio. Encolpius p. 103. vocat Gitona *Peregrini amoris concessio.* quia se dederat Ascylto.

2. De hoc agendi modo inter conjuges, hodiè certè extraordinario, sic Iuvenalis.

Dives erit magno quæ dormit tertia lecto.

3. *Ex amore in rabiem efferata.* p.

4. *Secutuleïa* mulier quæ sequitur homines *tentigine vulua.* Id. p. 91.

5. *Auferentem*] p. 144.

6 *ad ultionem decurrit* p. 171.

à secretâ 1 *familiaritate abstinuit.*

Hæc ut intellexi, Tryphænæ perfidiam, 2 *ingratumque animum Lycæ* 2 *execratus,* 3 *abeundi formavi consilium; & favit Fortuna : pridiè enim sacrum* 4 *Isidi navigium,* 5 *manubiis oneratum, vicinis scopulis alliserat.*

Consiliô igitur cum Gitone habitô, libenter ille assensus est, quia Tryphæna exhaustum eum negligere videbatur : multò manè ergo ad mare proficiscimur, & navigium conscendimus eò facilius, quòd custodibus, Lycæ ministris, noti eramus; sed cùm nos comita-

1 *Familiaris.* i. e. Amanf. p. 136. familiaritas, amor.

1 *ingratitudo*] egregiè dicitur inter amantes

2 *Execratus.*] Id. p. 6.

3. *abeundi formavi consilium* p. 180.

4. Iam nunc detegitur sacrilegium ab Encolpio perpetratum in navigio Isidis de quo p. 138. In calendario rustico legimus hoc ce navigium, manubiis oneratum, portu egredi singulis annis mense Martio & illud vocari *Festum Isidis.* Idem refert Apulejus.

5. *Manubiæ*] propriè sig. *des vestemens precieux*, sed hîc generaliter sumuntur pro divitijs.

tu semper honorarent, nec ideò nobis prædandi locus esset, Gitone cum eis relicto, oportunè me 1 *subduxi, subrepsique in puppim, ubi Isidis simulacrum erat, quod* 2 *veste preciosâ, sistroque argenteo, spoliavi, & alias* 3 *manubias è dietâ* 4 *Magistri sustuli, furtimque descendi* 5 *per funem, Gitone solo advertente; qui se quoque custodibus subduxit, & clam me sequutus est.*

Vt illum vidi furtum ostendi, & Ascyltos celeriter adire decrevimus nec antè posterum diem Lycurgi domum licuit pervenire. Acylton igitur

1 *me subduxi.*) Illud freq. in Petr. p. 6. *oportunè subduxi me* p. 8. & alibi.

2 de veste Isidis, sistroque rapto, v. p. 138.

3 de hoc furto p. 88. *postquam partiti manubias sumus.*

4 *Diata*) à græco. Gal. *chambre, & sale à manger.* Vnde Diætarius, *Valet de chambre*, & diætarij fures, *voleurs domestiques.* In navi autem *diata* quod libet cubiculum signif. Athenæus dicit. *In Hieronis navigio triginta fuisse diatas, quatuor lectis stratas.* Vide p. 140. de hac diæta Magistri.

5 de hac *fune:* i. e. Scala in navibus constratis, p. 118.

6 aco-

1 *accedens paucis narravi latrocinia, & quomodò amoris ludribrium fueramus. Nobis consilium dedit Lycurgi animum in nostri gratiam occupare, & asserere novam Lycæ petulantiam* 2 *migrationis nostræ furtivæ, & præcipitis, causam fuisse: quibus auditis Lycurgus* 3 *iuravit se nobis adversus inimicos in præsidio semper futurum.*

Fuga nostra latuit donec Tryphænæ Dorisque experge-factæ surrexerunt: nos enim ad earum ornameutum matutinum quotidiè urbanissimé assidebamus cum ergo præter morem defuimus, Lycas exploratores misit, & præcipicè ad maris littus, accepitque nos ad navigium ivisse, sed de latrocinio nihil, latebat quippe, nam puppis pelagus respiciebat, & Magister in navigium nundum redierat.

Fugâ denique nostrâ prô certò habitâ, & Lycas pertæsus fugæ, in Dori-

1 *accedens*) subaud. ad. *accedens aniculam*. p. 6.

2 *Migrationis*) hac eadem voce utitur Petr. quando Encolpij fugam describit, noto cum Doride commercio, illam vocat *migrationem*.

3 *Juravit verbis conceptissimis*. p. 138.

da, quam discessus causam autumabat, vehementer furit. Tacebo verborum, manusue, atrocitates, 1 singulas ignoro; dicam tantum Tryphanam, perturbationis 2 materiam, Lycæ suasisse, ut apud Lycurgum, refugium fortassé nostrum perquireret 3 fugitivos; seque ipsam comitem voluit, ut contumeliâ nos, pro meritò, obruëret.

Postero die proficiscuntur, & in castellum pervenere. Aberamus; nam Lycurgus ad 4 Herculea sacra, quæ celebrabantur in opidulo vicino, nos duxerat. Quod ut intellexerunt, obuiam venerunt veloces, & in porticu templi occurrerunt. Quibus conspectis valdè turbati fuimus: Lycas de fugâ nostrâ apud Lycurgum vehementer conquestus est: sed tam 5 constrictâ fronte,

1 *Singulas*) Id. p. 24.
2 *Materiam*) *Ego omnium scelerum materia.* ait Giton. p. 113.
3 Fugitivos] freq. in Petr. p. 120 124 & alibi.
4. Hæc Napoli aguntur, ut autor fingit. Romam vero intelligit, & de Tibure *opidulô vicinô* loquitur; ubi templum erat Herculi consecratum, hodiè *Tiuoli*.
5 *Constricta fronte*] Id. p. 174.

1 *altoque supercilio, exceptus fuit: ut ego, audacior factus, gravia & turpia probra altâ voce* 2 *jeci in ejus libidinosos impetus, tum in Lycurgi, tum in propriis ædibus, in me factos: & Tryphæna obluctans etiam pœnas dedit, me turpitudinem eius* 3 *prædicante* 4 *Concionibus, quæ ad clamorem confluxerant: &, pro veritatis argumento, Gitona exsuccum, meque* 5 *tentigine meretricis propè enectum, prodebam.*

Ad Concionum risus inimici obstupuere, mæstique, meditantes ultionem, recesserunt. Vt ergo Lycurgi animum notarunt a nobis esse circumventū domi eum expectare voluerunt, ut ab errore averterent. 6 *Solemniis tardius finitis castellum adire non potuimus, & Ly-*

1 *Altoque supercilio*] p. 104. *supercilium altius sustulit*
2 *Vt*] cum. judicativo audacter ponitur. Idem invenies p. 185. Audax est etiam Petroniana latinitas.
3 *Prædicante*) p. 8. *dedecus prædicare.*
4 De hâc injuriâ in porticu templi illatâ dicitur. p. 125 *cujus dignitas in Concione proscripta sit.*
5 *Tentigine*] de utroq; sexu Juvenal. sat. 6. *rigida tentigine vulua.*
6 *Solemnia. orum,* gal. de *grandes Fêtes* Virg. Æn. l. 5.

curgus in 1 villam, medio itinere distantem, nos conduxit, posteroque die adhuc dormientes reliquit, castellum petiturus ad negotia 2 expedienda: ibi Lycam, Tryphænamque invenit expectantes, qui tam blandè eum allocuti sunt, ut nos suis 3 manibus imponere eum incitaverint. Lycurgus naturâ 4 crudelis, & fidem servare nescius, quâ ratione nos traderet jam meditans, Lycæ persuasit, ut auxilium iret quæsitum, dum ipse in villâ nos daret custodiendos.

In villam venit, primâque fronte nos excepit ut Lycas ipse excepisset, & postquam, 5 manibus inter se contritis, nostrum in Lycam mendacium exprobravit, in 6 cella, quâ discumbebamus,

1 De villa Lycurgi vide p. 144.

2 *Expedienda*] p. 64. Id.

3, *Suis manibus imponere*) p. 115 *siquis Deus manib. meis imponeret Gitona.*

4 De crudilitate Lycurgi p. 93.

5 *Manib. inter se contritis*] usus erat Magnatum, gallicè *l'air grave*, ut hodie Concionatores imitantur. Freq. est in Petr. vid. p. 14 de Quartilla; & alibi.

6 *Cella*) a celando

Ascylto excluso, nos includi jussit, noluitque etiam illi in defensionem nostram aures præbere, & postea Ascylton secum abducens in castellum custodibus, usque ad reditum, nos tradidit.

Iter faciens in cassum Asyltos Lycurgi animum tentat effrangere: nihil præces, nihil amor, nihil lacrimæ, promoverunt. Fratri ergo in mentem venit nos a vinculis liberare: & certè, Lycurgi contumaciæ succensus, dormire cum eo noluit, sicque, quod animo conceperat, facilius executus est.

Familiâ primo sumno 1 sepultâ, Ascyltos nostras sarcinulas 2 humeris imposuit, & per muri ruinam, antea observatam, transiens diluculo ad villam pervenit, quam, nullo obstante, intravit, cubiculumque petiit nostrum, quod custodes claudi curaverant. Apertura verò non difficilis; ligneum erat claustrum, cujus 3 firmitatem,

autor sic vocat cubicula perditorum utriusq. sexus. p. 7, 9, 21, 107 & 109.

1 Idem p. 101.

2 *Humeris impo-suit*) mos antiquis, & frequens in Petronio.

3 *Firmitatem* &c.] Id, p. 111. *claustrorum firmitatem la-*

inserto ferro, laxavit; 1 & sera delapsa nos excitavit : 2 stertebamus enim invitâ fortunâ.

Vtque 3 ob peruigilium, 4 altus custodes habebat sumnus, ad fragorem soli expergissimur: & Ascyltos ingressus paucis narravit quæ nostri gratia fecerat Pluribus non opus fuit Dùm 5 amicimur diligenter mihi in mentem venit 6 occidere custodes, villamque expilare. Concilium Ascylto declaravi : 7 expilatio placuit, sed absque sanguine obtabilem exitum dedit : omnes enim noscens ædium aditus in recessum supellectarium, quem ipse reseravit, nos conduxit; & quod pretiosius erat subducimus, dein sum-

xavit. & p. 9. *discussis fortissimè clu-stris.*

1 Id. p. 13 *sera. sua sponte delapsa.* seræ istæ, ut abitror, pares erant illis, quas Galli vocant *des cadenas.*

2. Idem p. 19.

3. Idem p. 18.

4 Locutio Petroniana p. 167.

5. Idem p. 23.

6 *Occidere*] de Encolpio homicidâ v. p. 8. & 118. ubi de occidendo nautâ sermo habetur. & p. 90 ipse Encolp. dicit hospitem suum occidiss .

7 De hac expilatione p. 144.

mo manè egredimur; & vias publicas declinantes, non quievimus donec nos securos esse credidimus.

Tunc Ascyltos, 1 collecto spiritu, exagerauit quantâ cum lætitiâ villam Lycurgi, hominis avarissimi, expilaverat: de cujus parsimoniâ justè conquerebatur: nullam enim mercedem 2 noctium acceperat, mensâque 3 siccâ & sterili victitarat: adeo quippè sordidus erat Lycurgus, ut, invitis opibus immensis, etiam quæ sunt vitæ necessaria sibi denegaret.

4 Nec bibit inter aquas, nec poma natantia carpit
Tantalus infelix, quem sua vota premunt.
Divitis hæc magni facies erit, omnia cernens,
Qui timet, & sicco concoquit ore famem.

1 *Collecto spiritu*) Id. p. 25.
2 *Noctium*] verè Petronia locutio. *noctes Neronis.*
3 *Siccâ*] refertur his verbis sicco ore, quæ leguntur versu 4. *sicca* propter potionem, & *sterili* propter manducationem.
4 Illi versus de Tantalo vagantur in antiquis fragmentis: hîc verò multum conveniunt.

1 *Napolim eodem die intrare volebat Ascyltos; sed imprudenter est, inquam, eò nos recipere, ubi, quantum conjicere licet, perquirendi sumus: absentes ergò pro tempore peregrinemur: habemus ut* 2 *benè sit. Placuit consilium, & ad pagum progredimur prædiorum amænitate* 3 *formosissimum, ubi non pauci ex nostris familiaribus voluptate tempestivâ fruebatur: sed vix ad medium itineris pervenimus,* 4 *ecce* 5 *nimbus* 6 *urceatim detumens in vicum proximum fugere nos coëgit, & diversorium ingressi, notavimus se plures, imbris vitandi causa, eò recepisse. Impediebat frequentia ne observaremur, sic facilius in turba quid furari possemus* 7 *curiosis investigabamus oculis, cum Ascyltos humi* 8 *saccellum, nemine adverten-*

1 Napolis sola, ut urbs Græca, *Cryptam* habebat, de qua mox mentio.

2 P. 104. *oportet hodiè benè sit.*

3 *Formosissimus* annus Virgil. Ecl. 3.

4 *Eccè*] in hoc loquendi modo legitur p. 6. & 146.

5 P. 20. *nimbus* : une grande pluye.

6 Idem p. 42.

7 P. 22 *oculum curiosum.*

8 *Saccellum*] eadem vox p. 188. Saccus,

te, collegit, in quo multos invenit 1 aureos. Hoc primo faustoque omine plurimum exultamus, timentes tamen ne quis illos repeteret per 2 pseudothirum clam egredimur, ibique servum 3 ephippijs equos instruentem vidimus, qui aliquid oblitus, domum repetens ab equis discessit, &, eo absente, superbum pallium ephippio alligatum, loris solutis, subripui: dein secundum 4 mapalia in sylvam proximam effugimus.

In nemoris recessu, magis in tuto positi, de occultando auro 5 jactavimus multa; ne aut latrocinij argui possemus, aut ipsimet expilari: tandem statuimus illud pannis tunicæ detritæ intus consuere, quam ego postea 6 scapulis imposui, curâque pallii

sacculus, sacellus.
1 De istis *aureis* in tunicâ repertis vid. p. 10.
2 *Pseudothirum*] Hoc verbo etiam utitur Cicero: sicq. græci vocant *une porte de derriere.*
3 Ephippium] a græco, quod gallicè *selle de cheval.* Complures græcæ voces latino adaptatæ repeririuntur in Petronio.
4 *Mapalia*) p. 61.
5 Idem p. 138.
6 Turcarum more Armeniorum-ve.

Ascylto commissâ, viis obliquis vrbem petere destinamus : ast egredientes 1 lævâ hæc audivimus : non effugient, nemus ingressi sunt, 2 diversis perquiramus, ut facilius prehendi possint. His auditis terror ingens ita nos invasit, ut Ascyltos, Gitonque, secundum dumos ad urbem fugerint, ego vero tantâ festinatione 3 reduxi gradum, ut ex humeris, me 4 non sentiente, pretiosa tunica ceciderit: fessusque tandem, & ulterius progredi impotens, sub tegmine arboris recubui, ubi primum jacturam tunicæ notavi : tum dolor vires restituit, surrexique ad thesaurum perquirendum, & diù frustrà discurri, donec labore tristitiaq; 5 attritus in tenebrosius nemoris latibulũ penetravi, ubi quatuor horis commoratus, & in tam 6 horrendâ 7 solitudine mæstus, exitum quæsivi:

1 *Levâ*] p. 25.

2 Subauditur vijs.

3 P. 181. *reduxi igitur gradum*

4 *Non sentiente* p. 96.

5 *Attritus*. p. 91.

6 *Horrendâ.*) horror nemorum.

7 De hac ipsâ *solitudine* loquitur Encolp. p. 10.

sed procedens 1 Rusticum quemdam conspexi : tunc omni constantiâ mihi opus fuit, nec defuit : audacter ad illum progressus sum, & quà ad urbem iretur petii, conquerens me diù in siluâ deerrare. 2 Ille habitum meum miseratus, quia letho pallidior eram, lutoque oblitus, interrogavit, num aliquem in siluâ vidissem. Neminem, inquam : dein 3 humanissimè ad viam regiam me conduxit, ubi duos sibi familiares offendit, qui retulerunt se per omnes siluæ semitas 4 discurrisse, nihilque præter 5 tunicam, quam ostenderunt, invenisse.

Illam repetere audacia non valuit, ut fas est credere, licet quanti erat probè nossem : tunc vehementius dolere cæpi, raptumque gemens thesau-

1 De eodem Rustico vid. p. 10. Rusticus hic; ut videbis infrâ, erat quod Galli vocant, *un Campagnard*, *un Gentil'homme de campagne* ad quem pallium pertinebat. vide adhuc p. 49. de ipsismet Rusticis phasianos manducantibus.

2 *Habitum*] eadem vox in eadem signif. invenitur p. 7. *habitus* in hoc loco l'air, & la figure d'une personne.

3 *Humanissimè*) Id. p. 7.

4 Idem p. 33.

5 *Tunicam*) hoc

rum, Rusticis non advertentibus, & ingravescente debilitate, solito lentius gradiebar.

Tardius igitur in urbem perveni, & 1 stabulum intrans Ascylton semimortuum grabatoq; 2 resolutum inveni, 3 in alium quoquè lectum ipse decidi, & nequidem verbum proferre potui. 4 Perturbatus ille quod tunicam mihi creditam non videret præcipiti voce illam a me petiit: sed ego 5 deficiens quod vox negabat oculorum languore explicui, viribus tandem paulatim redeuntibus Ascylto infortunium declaravi: at me 6 iocari putavit; & quamvis 7 ambitiosus lacrimarum imber Sacramenti testis foret planè revocavit in dubium, 8 credens se au-

relativum est ad illud p. 10. *ille qui tunicam in solitudine invenerat.*

1 *Stabulum* frequens in Autore.

2 Idem p. 171.

3 P. 89. *in lectulum decidi.*

4 P. 7. *perturbatus ego.*

5 P. 6. *at ille deficiens.*

6 P. 88. *iocari putabam.*

7 *Ambitiosus.* &c. de lacrimis legitur p. 14 *ambitiosus detumuit inter.*

8 *Credens* &c.) refertur ad illud p. 10. *me a turpissimâ suf-*

reis me fraudare velle. 1 *Giton inter hac ſtans æque mæſtus erat ac ego ipſe, & dolor Pueri triſtitiam augebat meam : ſed perquiſitio quæ de nobis fiebat magis torquebat animum : rem Aſcylto declaravi, qui leviter commotus fuit, quia ſe feliciter a negotio expedierat. Perſuaſus inſuper nos eſſe ſecuros, ignotos ſcilicet, & a nemine viſos.* 2 *Morbum tamem mentiri voluimus, ut diutiùs in cubiculo morari liceret; ſed deficiente pecuniâ citius, quam ſtatueramus, migrare, &, cogente neceſſitate, manubia vendere oportuit.*

Veniebamus in forum deficiente jam die, in quo notavimus frequentiam rerum venalium, non quidem precioſarum, ſed tamem quarum fidem malè ambulantem obſcuritas temporis facillimè tegeret. Cùm ergo & ipſi raptum latrocinio pallium detuliſſemus, uti occaſione opportuniſſimâ cæpimus, atque in quodam

picione dimiſerat.

1 P. 20 *ſtabat inter hac Giton.*

2 Sic morbum ſæpè mentitur Encolpius v. p. 172 & alibi.

angulo laciniam extremam concutere, si quem fortè emptorem splendida vestis posset adducere. Nec diù moratus, Rusticus quidam, familiaris oculis meis, cum mulierculâ comite propius accessit, ac diligentius considerare pallium cœpit: invicem Ascyltos injecit contemplationẽ super humeros Rustici emptoris, ac subito exanimatus conticuit. Ac ne ipse quidẽ sine aliquo motu hominem conspexi: nam videbatur ille mihi esse, qui tuniculam in solitudine invenerat; planè is ipse erat. Sed cum Ascyltos timeret fidem oculorum, ne quid timerè faceret, prius tanquam emptor propius accessit, detraxitque humeris laciniam, & diligentius tenuit. O lusum Fortunæ mirabilem! Nam adhuc nec suturæ quidem attulerat Rusticus curiosas manus, sed tanquam mendici spolium etiam fastidiosè venditabat.

Ascyltos, postquam depositum esse inviolatum vidit, & personam vendentis contemptam, seduxit me paululum à turbâ: &, Scis, inquit, Frater, rediisse ad nos thesaurum de

quo querebar; Illa eſt tunicula adhuc, ut apparet, intactis aureis plena. Quid igitur facimus; aut quo jure rem noſtram vindicamus?

Exhilaratus ego, non tantum quia prædam videbam, ſed etiam, quod fortunâ me à turpiſſimâ ſuſpicione dimiſerat, negavi circuitu agendum, ſed planè jure civili dimicandum, ut ſi nollet alienam rem domino reddere, ad interdictum veniret.

Quid faciunt leges, ubi ſola pecunia regnat,
Aut ubi paupertas vincere nulla poteſt?
Ipſi qui Cinicâ traducunt tempora cœnâ,
Non numquam nummis vendere verba ſolent.
Ergo judicium nihil eſt niſi publica merces,
Atque Eques in cauſâ qui ſedet, empta probat.

Contra Aſyltos leges timebat: &, quis, aiebat, hoc loco nos novit; aut quis habebit dicentibus fidem? Mihi planè placet emere, quamvis noſtrum ſit, quod agnoſcimus, & par-

vo ære recuperare potius thesaurum, quam in ambiguam litem descendere. Sed præter unum dupondium, sicilicumque, quibus lupinos destinaveramus mercari, nihil ad manum erat. Itaque ne interim præda discederet, vel minoris pallium addicere placuit, ut pretium majoris compendii leviorem faceret jacturam.

Cùm primùm ergo explicuimus mercem, mulier operto capite, quæ cum Rustico steterat, inspectis diligentius signis, injecit utramque laciniæ manum, magnâque vociferatione, latrones tenere, clamavit.

Contra, nos perturbati, ne videremur nihil agere, & ipsi scissam & sordidam tenere cœpimus tunicam, atque eadem invidiâ proclamare, nostra esse spolia, quæ illi possiderent. Sed nullo genere par erat causa nostra, & Conciones, quæ ad clamorem confluxerant, nostram, scilicet de more, ridebant invidiam; quod pro illa parte vindicabant pretiosissimam vestem, pro hac pannuciam ne centonibus quidem bonis

dignam. Hîc Afcyltos plenè rifum difcuffit : qui, filentiô factô, Videmus, inquit, fuam cuique rem effe cariffimam, reddant nobis tunicam noftram, & pallium fuum recipiant.

Etfi Ruftico, mulierique placebat permutatio, Advocati tamen, jam penè nocturni, qui volebant pallium lucrifacere, flagitabant, uti apud fe utraque deponerentur, ac poftero die Iudex querelam infpiceret. Neque enim res tantum, quæ viderentur in controverfiam effe, fed longe aliud quæri, in utra parte fcilicet latrocinii fufpicio haberetur.

Jam fequeftri placebant, & nefcio quis ex Concionibus calvus, tuberofiffimæ frontis, qui folebat aliquando & ad caufas agere, invaferat pallium, exhibiturumque craftino die, affirmabat. Ceterum apparebat nihil aliud quæri, nifi ut femel depofita veftis inter prædones ftrangularetur, & nos metu criminis non veniremus ad conftitutum. Idem planè & nos volebamus. Itaque utriufque partis votum cafus adjuvit. Indignatus enim Rufticus, quod nos cento-

nem exhibendum postularemus, misit in faciem Ascylti tunicam, & liberatos querelâ jussit pallium deponere, quod solum litem faciebat. Ergo recuperatô, ut putabamus, thesaurô in diversorium præcipites abimus, præclusisque foribus, ridere acumen non minus Concionum, quàm calumniantium, cœpimus, quod nobis ingenti calliditate pecuniam reddidissent.

Quùm aureos extraheremus, tunicam dissuendo, audivimus aliquem a diversitore petentem 1 quod hominum genus stabulum jam nunc intraverat. Hàc voce perterritus, eô egressô, ad sciendum quid esset, descendi, accepique Prætoris 2 Lictorem, qui prò officiô curabat Exterorum nomina inscribi in publicis codicibus, duos vidisse Advenas domum ingredi, quorum nomina nundum in 3 acta retulerat, & id circò de illorum patriâ, & occupatione inquirere.

1 Idem p. 161 *quod genus hominum.*
2 *Lictorem Prætoris*) vid. p. 69. de Lictore Habinâ precedente.
3 Idem p. 53.

Hæc ita 1 *perfunctoriè narravit Diversitor, ut mihi suspitionem dederit nos hic non in tuto esse; atque, ne deprehenderemur, placuit egredi; nec, nisi noctu, domum repetere: itaque discedentes* 2 *officium cœnæ Gitoni mandavimus.*

Vt in nobis animô erat vias publicas declinare, per solitarias urbis regiones gradimur, & sub vesperum in locô semotô obvias habuimus duas mulieres 3 *stolatas haud indecores, quas lento gradu secuti sumus usque ad sacellum, quod ingressæ sunt, & undè* 4 *murmur insolitum, quasi voces ex antri penetralibus erumpentes, audivimus. Curiositas* 5 *sacellum intrare etiam nos impulit; ibique complures, Bacchantium instar, mulieres vidimus, quæ in manu dextrâ* 6 *Priapinos*

1 Idem p. 9.
2 P. 103. *mando ædicularum custodi canulæ officium.*
3 Idem p. 42.
4 Idem p. 140, & de vocum concursu.
5 Descriptio sacrorum *Cryptæ* Neapolitanæ quæ Encolpius & Ascyltos turbarant vid. p. 13.
6 Pyiapinos] gallicè *de petites figures de Priape.*

1 *fascinosos gestabant.* 2 *Plus videre non licuit : nam, ut nos animadverterunt,* 3 *tam magnum clamorem sustulere, ut* 4 *intremuerit templi* 5 *camara, & nos corripere conatæ sunt : sed velociter ad* 6 *diversorium confugimus.*

Ut primum beneficio Gitonis præparatâ nos implevimus cœnâ, ostium satis audaci strepitu impulsum exsonuit. Cum & ipsi ergo pallidi rogaremus : Quis esset, Aperi, inquit, jam scies. Dum loquimur, sera suâ sponte delapsa cecidit, reclusæque subito fores admiserunt intrantem. Mulier autem erat operto capite, illa scilicet, quæ paulo antè cum Rusticô steterat: & Me derisisse, inquit, vos putabatis ? Ego

1 *Fascinosus*) Idem ac mentulatus. v. p. 105. de fascinoso Ascylto.

2 P. 25. *non multa considerare licuit.*

3 P. 181. *tam magnum æquè clamorem sustulit.*

4 P. 62. *triclinium intremuit.*

5 *Camara,*) & camera, *une voute* p. 37. *sublatis manibus ad camaram.* i. e. ad cælum.

6 *Diversorium*) semper refugium erat nebulonum istorum p. 92. & alibi.

ſum ancilla Quartillæ, cujus vos ſacra antè Cryptam turbaſtis. Ecce ipſa venit ad ſtabulum, petitque, ut vobiſcum liceat loqui: nolite perturbari: nec accuſat errorem veſtrum, nec punit: imo potius miratur, quis Deus juvenes tam urbanos in ſuam regionem detulerit.

Tacentibus adhuc nobis, & ad neutram partem aſſentionem flectentibus, intravit ipſa unâ comitata virgine, ſedenſq; ſuper thorum meum, diù flevit. Ac ne tunc quidem nos ullum adjecimus verbum, ſed attoniti expectavimus lacrymas ad oſtentationem doloris paratas. Vt ergo tam ambitioſus detumuit imber, retexit ſuperbum pallio caput, & manibus inter ſe uſque ad articulorum ſtrepitum contritis. Quænam eſt, inquit, hæc audacia? aut ubi fabulas, & anteceſſura latrocinia didiciſtis? miſereor, medius fidius, veſtri: neque enim impunè quiſquam, quod non licuit, aſpexit. Vtique noſtra regio tam præſentibus plena eſt Numinibus, ut facilius poſſis Deum, quam Hominem invenire. Ac

ne me putetis ultionis causâ huc venisse, ætate magis vestra commoveor, quam injuriâ meâ. Imprudentes enim, ut adhuc puto, admisistis inexpiabile scelus.

Ipsa quidem illa nocte vexata, tam periculoso inhorrui frigore, ut tertianæ etiam impetum timerem: & ideo medicinam somno petii, jussaque sum vos perquirere, atque impetum morbi, monstratâ subtilitate, lenire. Sed de remedio non tam valdè laboro: major enim in præcordiis dolor sævit, qui me usque ad necessitatem mortis deducit: ne scilicet juvenili impulsi licentiâ, quod in sacello Priapi vidistis, vulgetis, Deorumque consilia proferatis in populum. Protendo igitur ad genua vestra supinas manus, petoque, & oro, ne nocturnas religiones, jocum risumque faciatis, neve traducere velitis tot annorum secreta, quæ Mystæ vix omnes noverunt.
Secundum hanc deprecationem lacrymas rursus effudit, gemitibusque largis concussa, tota facie, ac pectore, thorum meum pressit. Ego eo-

dem tempore & misericordia turbatus, & metu, bonum animum habere eam jussi, & de utroque esse securam. Nam neque sacra quemquam vulgaturum, & si quod præterea aliud remedium ad tertianam Deus illi monstrasset, adjuvaturos nos divinam providentiam, vel periculo nostro.

Hilarior post hanc pollicitationem facta mulier, basiavit me spissiûs, & ex lacrimis in risum mota descendentes ab aure capillos meos dentata manu duxit: &, Facio inquit, inducias vobiscum, & à constitutâ lite dimitto. Quod si non annuissetis de hac medicina, quam peto, jam parata erat in crastinum turbá, quæ & injuriam meam vindicaret, & dignitatem.

Contemni turpe est; legem donare, superbum.
Hoc amo, quod possum qualibet ire via.
Nam sane sapiens contemptu *jurgia flectit:*
Et, qui non jugulat, victor abire solet.

Complosis deinde manibus in tantum repentè risum effusa est, ut timeremus. Idem ex alterâ parte & ancilla fecit, quæ prior venerat. Idem virguncula, quæ una intraverat. Omnia mimico risu exsonuerant: cum interim nos, quæ tam repentina esset mutatio animorum facta, ignoraremus, ac modo nosmetipsos, modo mulieres, intueremur.

Tandem, inquit Quartilla, vetui, hodiè, in hoc diversorio quemquam mortalium admitti, ut remedium tertianæ, sine interpellatione, à vobis acciperem.

Ut hæc dixit, Ascyltos quidem paulisper obstupuit: ego autem frigidior hieme Gallicâ factus, nullum potui verbum emittere. Sed ne quid tristius expectarem, comitatus faciebat. Tres enim erant mulierculæ, siquid vellent conari, infirmissimæ, scilicet contra nos quibus, si nihil aliud virile, sexus esset quod auxiliaretur: Et præcincti certè altius eramus: imo ego sic jam paria composueram, ut si depugnandum foret: Ipse cum Quartillâ consisterem, Ascyltos cùm Ancilla, Giton cum Virgine.

Dum hæc mente voluebam accessit Quartilla, ut tertiana mederer; sed delusa spe furibunda egreditur, & reversa paulo-post nos inuadi ab ignotis, & in palatium superbissimum transferri jussit.

Tunc vero excidit omnis constantia attonitis, & mors non dubia miserorum oculos cœpit obducere.

Ast Ego, inquam, Domina, si quid tristius paras, celerius confice: neque enim tam magnum facinus admisimus, ut debeamus torti perire. Ancilla, quæ Psyche vocabatur, lodiculam in pavimento diligenter extendit, Et sollicitavit inguina mea mille jam mortibus frigida. Operuerat Asyltos pallio caput, admonitus scilicet, periculosum esse alienis intervenire secretis Interim duas institas ancilla protulit de suris: alteraque pedes nostros alligavit, altera manus.

Constrictus ita viculis, non, inquam, hac ratione frui poterit votis Domina tua. Fateor, inquit Ancilla, sed alia

1 *medicamenta ſunt mihi* 2 *ad manum, & certiora: ſubitòque vas* 3 *ſatyriô plenum attulit, & jocoſè,* 4 *fabuloſeque: multa jactitans ita effecit, ut ferè totum liquorem exhauſerim, &, quià nuper ejus blanditias* 5 *ſpreverat Aſcyltos,* 6 *extremâ ſatirij portione ejus dorſum, illo non ſentiente,* 7 *ſparſit.*

Aſcyltos jam deficiente fabularum contextu, Quid ergo, inquit, non ſum dignus, qui bibam? Ancilla riſu meô prodita comploſit manus, &, Appoſui quidem, inquit, adoleſcens: ſolus totum medicamentum ebibiſti?

1 *Medicamentum*] une potion. p. 17. *ſolus totum medicamentum ebibiſti.*
2 Idem p. 11. *nihil ad manum erat.*
3 *Satyrion*] ſuccus herbæ calidiſſimæ, cui nomen impoſitum à petulantibus Satyris. vid. p. 7.
4 *Fabuloſè*] refertur his quæ infrà p. 17. *Iam deficiente fabularum contextu.*
5 *Spreverat.*] de illô contemptu. p. 18.
6 Idem p. 151. *extremâ parte portionis ſpargebat.*
7 *Sparſit*] propter illud jam dicet ludens ancilla: *appoſui quidem adoleſcens.* i. e. appoſui potionem, vel appoſui dorſo.

Itane eſt, inquit, Quartilla, quidquid ſatyrii fuit Encolpius ebibit? non indecenti riſu latera commovit. Ac ne Giton quidem ultimò riſum tenuit, utique poſtquam virguncula cervicem ejus invaſit, & non repugnanti puero innumerabilia oſcula dedit.

Volebamus miſeri exclamare, nec in auxilio erat quiſquam, & hinc Pſyche acu comatoria cupienti mihi invocare Quiritium fidem, malas pungebat; illinc puella penicillo, quod & ipſum ſatyrio tinxerat, Aſcylton opprimebat.

Ultimo Cinædus ſupervenit myrtea ſubornatus gauſapina, cinguloque ſuccinctus, modò extortis nos clunibus cecidit, modò baſiis olidiſſimis inquinavit; donec Quartilla ballenatiam tenens virgam, altèque ſuccincta, juſſit infelicibus dari miſſionem. Uterque noſtrum religioſiſſimis juravit verbis, inter nos periturum eſſe tam horribile ſecretum.

Intraverunt Palæſtricæ quam plures, & nos lecythino perfuſos oleo refecerunt. Utcumque igitur laſſitu-

dine adjecta, cœnatoria repetimus, & in proximam cellam ducti ſumus; in qua tres lecti ſtrati erant, & reliquus lautitiarum apparatus ſplendidiſſimè expoſitus. Juſſi ergo diſcubuimus, & guſtatione mirifica initiati, vinô etiam falernô inundamur. Excepti etiam pluribus ferculis cum laberemur in ſomnum, Itane eſt? inquit Quartilla, etiam dormire vobis in mente eſt, cum ſciatis Priapi genio pervigilium deberi? Cum Aſcyltos gravatus tot malis in ſomnum laberetur, illa, quæ injuriâ depulſa fuerat, ancilla totam faciem ejus fuligine longâ perfricuit, & non ſentientis labra, humeroſque ſopitis tionibus pinxit.

Jam ego etiam tot malis fatigatus minimum veluti guſtum hauſeram ſomni: idem & tota intra foriſque familia fecerat: atque alii circà pedes diſcumbentium ſparſi jacebant, alii parietibus appliciti, quidam in ipſo limine conjunctis marcebant capitibus: lucernæ quoque humore defectæ, tenue, & extremum lumen ſpargebant, cum duo Syri expiraturi

lagenam, triclinium intraverunt: dumque inter argentum avidiùs rixantur, diductam fregerunt lagenam: cecidit etiam mensa cum argento, & ancillæ super torum marcentis excussum fortè altius poculum, caput fregit: ad quem ictum exclamavit illa, pariterque & fures prodidit, & partem ebriorum excitavit. Syri illi, qui venerant ad prædam, postquam se deprehensos intellexerunt, pariter secumdum lectum conciderunt, ut putares huc convenisse, & stertere, tanquam olim dormientes, cæperũt. Iam & Tricliniarches experrectus, lucernis occidentibus oleum infuderat; & Pueri, detersis paulisper oculis, redierant ad ministerium, cum intrans Cymbalistria, & concrepans æra, omnes excitavit. Refectum igitur est convivium, & rursus Quartilla ad bibendum revocavit. adjuvit hilaritatem comissantis Cymbalistria.

Intrat Cinædus homo omnium insulsissimus, planè illa domô dignus, qui, ut infractis manibus congemuit, ejusmodi carmina effudit:

Huc, huc convenite nunc Spataloci-
nædi,
Pede tendite, cursum addite, convola-
te plantâ,
Femore facili, clune agili, manu
procace
Molles, Veteres, Deliaci manu re-
cisi.

Consumptis versibus suis, immundissimô me basiô conspuit: mox & super lectum venit, atque omni vi detexit recusantes. Super inguina mea diù, multumque, frustrà moluit. Perfluebant per frontẽ sudantis acaciæ rivi, & inter rugas malarum tantum erat cretæ, ut putares detectum parietem nimbô laborare. Non tenui ego diutiùs lacrymas: sed ad ultimam perductus tristitiam, Quæso, inquam, Domina, certe Embasicœtam jusseras dari.

Complosit illa teneriùs manus, &, O, inquit hominem acutum, atque urbanitatis vernulæ fontem! Quid? tu non intellexeras Cinædum Embasicœtam vocari? Deinde ne contubernali meo melius succederet. Per fidem, inquam, vestram, Ascyltos in

hoc triclinio ſolus ferias agit?

Ita inquit Quartilla, & Aſcylto Embaſicœtas detur. Ab hac voce equum cinædus mutavit, tranſituque ad comitem meum facto, clunibus eum baſiiſque diſtrivit. Stabat inter hæc Giton, & riſu diſſolvebat ilia ſua. Itaque, conſpicatâ eum Quartillâ, cujus eſſet puer diligentiſſimâ ſciſcitatione quæſivit. Cum ego fratrem meum eſſe dixiſſem, Quare ergo, inquit, me non baſiavit? vocatumque ad ſe in oſculum applicuit: mox manum etiam demiſit in ſinum, & pertracto vaſculo tam rudi, Hoc, inquit, belle cras in promulſide libidinis noſtræ militabit: hodie enim poſt aſellum diaria non ſumo. Cum hoc diceret, ad aurē ejus Pſyche ridens acceſſit, & cum dixiſſet neſcio quid, Ita, ita, inquit Quartilla, benè monuiſti: cur non, quia belliſſima occaſio eſt, devirginetur Pannychis noſtra? Continuòque producta eſt Puella ſatis bella, & quæ non plus quam ſeptem annos habere videbatur, & ea ipſa, quæ primum cum Quartillâ in cellam ve-

nerat nostram. Plaudentibus ergo universis, & postulantibus, nuptias fecerunt. Obstupui ego, & nec Gitona, verecundissimum puerum, sufficere huic petulantiæ affirmavi; nec puellam ejus ætatis esse, ut muliebris patientiæ legem posset accipere. Ita, inquit Quartilla; minor est ista, quam ego fui, cum primum virum passa sum? Junonem meam iratam habeam, si umquam me meminerim virginem fuisse. nam & infans, cum paribus inquinata : sum, & subinde prodeuntibus annis, majoribus me pueris applicui, donec ad hanc ætatem perveni. Hinc etiam puto proverbium natum illud. [*tollere taurum.*

Quæ tulerit vitulum Illa potest &

Igitur ne majorem injuriam in secretô frater acciperet, consurrexi ad officium nuptiale.

Iam Psyche puellæ caput involverat flammeolô; jam Embasicœtas præferebat facem; jam ebriæ mulieres longum agmen plaudentes fecerant, thalamumque incestâ exornaverant veste: Tum Quartilla jocantium quoque libidine accensa, & ipsa sur-

rexit, correptumque Gitona in cubiculum traxit. Sine dubio non repugnaverat puer, ac ne puella quidem tristis expaverat nuptiarum nomen. Itaque, cum inclusi jacerent, consedimus ante limen thalami, & imprimis Quartilla per rimam improbè diductam applicuerat oculum curiosum, lusumque puerilem libidinosâ speculabatur diligentiâ: me quoque ad idem spectaculum lentâ manu traxit: & quia considerantium hæserant vultus, quidquid à spectaculo vacabat, commovebat valgiter labra, & me tanquam furtivis subinde osculis verberabat.

Libidine Quartillæ ita fatiguatus eram, ut recedendi vias meditarer. Ascylto mentem declaravi, quæ multum placuit: cupiebat se ex Psyches vaxationibus expedire: id que nobis non difficile, ni Giton cubiculô fuisset inclusus: volebamus enim eum abducere, & meretricũ petulantiæ substrahere. Hoc ipsũ anxiè meditabamur cũ Pannychis lectô cecidit, Gitonaque suo traxit 1 *pondere, illæsum tamen, puella au-*

1 Idem p. 179.

tem capite leviter læsa tantò 1 *exclamavit, ut concitatâ terrore præcipiti gressu accurrens Quartilla nobis effugiendi locum dederit: nec morâ celeres in* 2 *hospitium pervolamus nostrum; & continuò* abjecti in lectis sine metu reliquam exegimu s noctem.

Postero die egredientes duos ex nostris raptoribus offendimus, quos ut conspexit Ascytos 3 *alterum animosè agressus est, quô victô, & graviter vulnerato, mihi alterum urgenti* 4 *præstò fuit: Ille verò tam strenuè se gerebat, ut nos ambos, sed leviter, vulneraverit, illæsusque effugerit.*

Venerat jam tertius dies, id est, expectatio liberæ cænæ *apud Trimalcionem* sed *aliquot* vulnerib⁹ confossis fuga magis placebat quam quies. Itaque 5 *in diversorium citissimè abimus, &*, 6 *haud altè vulne-*

1 Idem de capite læso ancillæ p. 19.

2 P. 103. *in hospitium meum pervolo.*

3 Alterum] & *alterum* eleganter. Idem juvenies p. 17. *altero pedes, altera manus.*

4 Idem p. 25. *præstò erat.*

5 P. 13. *in diverso rium præcipites abimus.*

6 P. 180. *vulnus haud altum.*

vati, in lecto plagas 1 oleo *& vino medemur.*

Raptor tamen debellatus humi jacebat, & ne agnosceremur timebamus: Cùm *igitur* mæsti deliberaremus, quonam genere præsentem evitaremus procellam, unus servus Agamemnonis interpellavit trepidantes: &, Quid? vos, inquit, nescitis hodiè apud quem fiat? Trimalchio lautissimus homo horologium in triclinio, & buccinacorem habet subornatum, ut subinde sciat quantum de vitâ perdiderit. Amicimur ergò diligenter, obliti omnium malorum, & Gitona libentissimè servile officium tuentem usque hoc, jubemus in balneo sequi.

Nos interim vestiti errare cœpimus, imò jocari magis, & circulis ludentum accedete; cum subito videmus senem calvum, tunicâ vestitum russeâ, inter pueros capillatos ludentem pilâ. Nec tam pueri nos, quamquam erat operæprecium,

1 *Araneis oleo madentibus vulnus coarctavit* p. 113.

ad ſpectaculum duxerant, quam ſoleatus ipſe Paterfamiliæ, qui pilâ ſparſivà exercebatur: nec eam amplius repetebat, quæ terram contigerat, ſed follem plenum habebat ſervus, ſufficiebatque ludentibus.

Notavimus etiam res novas. Nam duo ſpadones in diverſâ parte circuli ſtabant, quorum alter matellam tenebat argenteam, alter numerabat pilas: non quidem eas, quas inter manus luſu expellente vibrabant; ſed eas, quæ in terram decidebant. Cum has miraremur lautitias, accurrit Menelaus: &, Hic eſt, inquit, apud quem cubitum ponetis; & quid? jam principium cœnæ videtis? Etiamnum loquebatur Menelaus, cum Trimalchio, lautiſſimus homo, digitos concrepuit: ad quod ſignum matellam ſpado ludenti ſuppoſuit. Exoneratâ ille veſicâ, aquam popoſcit ad manus, digitoſque paululum aſperſos in capite Pueri terſit. Longum erat, ſingula excipere: Itaque intravimus balneum, &, ſudore madefacti, momento tem-

temporis ad frigidam eximus. Jam Trimalchio unguento perfusus tergebatur, non linteis, sed palliis ex mollissimâ lanâ factis. Tres interim Jatraliptæ in conspectu ejus falernum potabant : & cum plurimum rixantes effunderent, Trimalchio hoc suum propinasse dicebat. Hinc, involutus coccinâ gausapâ, lecticæ impositus est, præcedentibus phaleratis cursoribus IIII, & chiramaxio, in quo deliciæ ejus vehebantur, puer vetulus, luppus, domino Trimalchione deformior. Cum ergo adferretur, ad caput ejus cum minimis symphoniacis tibiis accessit, & tanquam in aurem aliquid secreto diceret, toto itinere cantavit. Sequimur nos jam admiratione saturi, & cum Agamemnone ad januam parvenimus, in cujus poste libellus erat, cùm hac inscriptione fixus.

QUISQUIS SERVUS SINE DOMINICO JUSSU FORAS EXIERIT, ACCPIET PLAGAS CENTUM.

In aditu autem ipso stabat ostiarius prasinatus, cerasino succinctus

cingulo, atque in lance argenteâ pisum purgabat. Super limen autem cavea pendebat aurea, in quâ pica varia intrantes ſulutabat. Cæterum ego dum omnia ſtupeo, penè reſupinatus cruta mea fregi. Ad ſiniſtram enim intrantibus, non longè ab oſtiarii cellâ, canis ingens catenâ vinctus, in pariete erat pictus, ſuperque quadratâ literâ ſcriptum. CAVE CANEM. Et collegæ quidem mei riſerunt. Ego autem collecto ſpiritu, non deſtiti totum parietem perſequi. Erat autem venalitium titulis pictum, & ipſe Trimalchio capillatus caduceum tenebat, Mînervaque ducente tænia, Romam intrabat. Hinc quemadmodum ratiocinarî didiciſſet, dein Dîſpenſator factus eſſet, omnia diligenter curioſus pictor cum inſcriptione reddiderat. In deficiente verò jam porticu levatum mento in tribunal excelſum Mercurius rapiebat. Præſtò erat Fortuna cornu abundanti copioſa, & tres Parcæ aurea penſa torquentes.

Notavi etiam in porticu gregem curſorum cum magiſtro ſe exercen-

tem. Præterea grande armarium in angulo vidi, in cujus ædiculâ erant Lares argentei positi, Venerisque signum marmoreum, & pixis aurea non pusilla, in quâ barbam ipsius condîtam esse dicebant. Interrogare ego Atriensem cœpi: quas in media porticu picturas haberent? Iliada & Odysseam, inquit, ac *lævâ bis* gladiatorium munus. *Vt* non licebat multa etiam considerare, nos jam ad triclinium perveneramus, in cujus parte primâ Procurator rationes accipiebat: & quod præcipuè miratus sum, in postibus triclinii fasces erant cum securibus fixi, quorum imam partem, quasi embolum navis æneum, finiebat: in quô erat scriptũ,

G. POMPEIO TRIMALCHIONI VI VIRO AUGUSTALI CINNAMUS DISPENSATOR.

Sub eodem titulo, etiam lucerna bilychnis de camerâ pendebat, & duæ tabulæ in utroque poste defixæ, quarum altera, si bene memini, hoc habebat inscriptum:

III. ET PRIDIE KAL. JAN. G. NOSTER FORAS CŒNAT.

Altera Lunæ curſum, Stellarumque VII. imagines pictas; & qui dies boni, quique incommodi eſſent, diſtinguente bullâ notabantur.

His repleti voluptatibus, cum conaremur in triclinium intrare, exclamavit unus ex pueris, qui ſuper hoc officiũ erat poſitus: DEXTRO PEDE. Sine dubiô pauliſper trepidavimus, ne contra præceptũ aliquis noſtrum tranſiret. Cæterum, ut pariter movimus dextros greſſus, ſervus nobis diſpoliatus procubuit ante pedes, & rogare cœpit, ut ſe pœnæ eriperemus: nec magnum eſſe peccatum ſuum, propter quod periclitaretur: Subducta enim ſibi veſtimenta Diſpenſatoris in balneo, quæ vix fuiſſent decem HS.

Retulimus ergò dextros pedes, Diſpenſatoremque in 1 *precariô* aureos numerãtem deprecati ſumus, ut

1 *Precariô*) leg. in manu-ſcripto Albæ græcæ, non *prætoriô*, ut quidam volunt. *Precarium*: le Bureau d'un Treſorier: ſic dicebatur, quià ibi preces accipiebat, unde Cicero Verr. 6. *etiamſi in precariô eſſent rogandi.*

ſervo remitteret pœnam. Superbus ille ſuſtulit vultum, &, Non tam jactura me movet, inquit, quam negligentia nequiſſimi ſervi. Veſtimenta mea cubitoria perdidit, quæ mihi natali meo cliens quidam donaverat, Tyria ſine dubio, ſed jam ſemel lota. Quidquid ergo eſt, dono vobis.

Obligati tam grandi beneficio, cum intraſſemus triclinium, occurrit nobis ille idem ſervus prò quô rogaveramus, & ſpiſſiſſima baſia ſtupentibus impegit, gratias agens humanitati noſtræ. Ad ſummam, ſtatim ſcietis, ait, cui dederitis beneficium. Vinum dominicum Miniſtratoris gratia eſt.

Tandem ergo diſcubuimus, pueris Alexandrinis aquam in manus nivatam infundentibus, aliiſque inſequentibus ad pedes, ac paronichia cum ingenti ſubtilitate tollentibus. Ac ne in hoc quidem tam moleſtô tacebant officiô, ſed obiter cantabant. Ego experiri volui, an tota familia cantaret. Itaque potionem popoſci: paratiſſimus puer: non minùs

me acidô canticô excepit : & quisquis aliquid rogatus erat, ut daret, Pantomimorum non Patris-familiæ triclinium crederes.

Allata est tùm gustatio valdè lauta : Nam jam omnes discubuerant, præter unum Trimalchionem, cui locus, novô more, primus servabatur. Cæterum in promulsidari asellus erat Corinthius cum bisaccio positus, qui habebat olivas, in alterâ parte albas, in alterâ nigras. Tegebant asellum duæ lances, in quarum marginibus nomen Trimalchionis inscriptum erat, & argenti pondus. Ponticuli etiam ferruminati substinebant glires melle, & papavere, sparsos, Fuerunt & tomacula ferventia supra craticulam argenteam posita, & infra craticulam Syriaca pruna cum granis punici mali.

In his eramus lautitiis, cum ipse Trimalchio ad symphoniam allatus est, positusque inter cervicalia minutissima expressit imprudentibus risum. Pallio enim coccineo adrasum excluserat caput, circàque oneratas veste cervices laticlaviam immiserat

mappam, fimbriis hinc atque illinc pendentibus. Habebat etiam in minimo digito finiſtræ manus annulum grandem ſubauratum; extremo verò articulo digiti ſequentis minorem, ut mihi videbatur, totum aureum, ſed planè ferreis veluti ſtellis ferruminatum. Et ne has tantum oſtenderet divitias, dextrum nudavit lacertum, armillâ aureâ cultum, & eboreo circulo lamina ſplendente connexum. Ut deindè ſpina argentea dentes perfodit, Amici, inquit, nondum mihi ſuave erat in triclinium venire, ſed ne abſentivus moræ vobis eſſem, omnem voluptatem mihi negavi. Permittitis tamen finiri luſum. Sequebatur puer cum tabula terebinthina, & cryſtallinis teſſeris: notavique rem omnium delicatiſſimam. Pro calculis enim albis, ac nigris, aureos, argenteoſque habebat denarios.

Interim dum ille omnium *calculorũ* agmẽ inter luſum conſumit, guſtantibus adhuc nobis, repoſitorium allatũ eſt cum corbe, in quâ gallina erat lignea patentibus in orbem alis, qua-

les esse solent, quæ incubant ova. Accessere continuò duo servi, & symphoniâ strepente, scrutari paleam cœperunt; erutaque subinde pavonina ova divisere Convivis.

Convertit ad hanc scænam Trimalchio vultum: &, Amici, ait, pavonis ova gallinæ jussi supponi. Et, me Hercules, timeo, ne jam concepta sint: temptemus tamen, si adhuc sorbilia sunt.

Accipimus nos cochlearia non minus selibras pendentia, ovaque ex farinâ pingui figurata pertundimus. Ego quidem penè projeci partem meam: nam videbatur mihi jam in pullum coisse. Deinde ut audivi veterem Convivam: hic nescio quid boni debet esse, persecutus putamen manu, pinguissimam ficedulam inveni, piperato vitello circumdatam. Jam Trimalchio eadem omnia, lusu intermisso, poposcerat; feceratque potestatem, clarâ voce, si quis nostrum iterum vellet mulsum sumere: cum subito signum symponiâ datur, & gustatoria pariter à choro cantante rapiuntur. Cæterum inter tu-

multum, cum fortè paropſis excidiſſet, & Puer jacentem ſuſtuliſſet, animadvertit Trimalchio, colaphiſque objurgare Puerum, ac projicere rurſus paropſidem juſſit. Inſecutus eſt Supellecticarius, argentumque inter reliqua purgamenta ſcopis cœpit verrere.

Subinde intraverunt duo Æthiopes capillati, cum puſillis utribus, quales ſolent eſſe, *quibus* arenam in amphitheatro ſpargunt, vinumque dedere in manus, aquam enim nemo porrexit. Laudatus propter elegantias dominus, *Æquum*, inquit, Mars amat: itaque juſſit Senex ſuam cuique menſam aſſignari; addiditque, Obvii & per diſceſſum ſervi minorem nobis æſtum ſublatâ frequentiâ facient. Statim allatæ ſunt amphoræ vitreæ diligenter gypſatæ, quarum in cervicibus pittacia erant affixa, cum hoc titulo:

FALERNUM OPIMIANUM ANNORUM CENTUM.

Dum titulos perlegimus, complosit Trimalchio manus, & Heu, heu, inquit, ergo diutiùs vivit vinum

quam homuncio! Quare *tingomenas* faciamus; vita vinum est: Verum Opimianum præsto: heri non tam bonum posui, & multò honestiores cœnabant.

Potantibus ergo, & accuratissimas nobis lautitias mirantibus, larvam argenteam attulit servus sic aptatam, ut articuli ejus vertebræque laxatæ in omnem partem verterentur. Hanc cum super mensam semel iterumque abjecisset, & catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret, Trimalchio adjecit:

Heu, heu, nos miseros, quam totus
Homuncio nil est!
Quam fragilis tenero stamine vita
cadit!
Sic erimus cuncti, postquam nos auferet Orcus.
Ergo vivamus, dum licet esse bene.

Laudationem ferculum est insecutum, planè non pro expectatione magnum. Novitas tamen omnium convertit oculos. Repositorium enim rotundum, duodecim habebat Signa in orbe disposita, super quæ proprium, convenientemq; materiæ,

Structor imposuerat cibum. Super arietem cicer arietinum : super Taurum, bubale frustum : super Geminos, testiculos, ac renes : super Cancrum, coronam : super Leonem, ficum africanam : super Virginem, stericulam : super Libram, stateram, in cujus alterâ parte scriblita erat, in alterâ placenta : super Scorpionem, pisciculum marinum : Super Sagitarium, otopetam : super Capricornum, locustam marinam : super Aquarium, anserem : super Pisces, duos mullos. In medio autem cespes cum herbis excisus favum sustinebat : Circumferebat Ægyptius puer clibano argenteo panem, atque ipse etiam tenerrima voce, de *lacerpitiato mimicum* canticum extorsit. Nos ut tristiores ad tam viles accessimus cibos, suadeo, inquit Trimalchio, cœnemus; hoc est jus cœnæ.

Hæc ut dixit, ad symphoniam IIII. tripudiantes procurrerunt, superioremque partem repositorii abstulerunt. Quo facto, videmus infra, scilicet in altero ferculo, altilia,

& ſumina, leporemque in medio pinnis ſubornatum, ut Pegaſus videretur. Notavimus etiam circà angulos repoſitorii Marſyas IIII. ex quorum utriculis garum piperatum currebat ſuper piſces, qui in Euripo natabant

Damus omnes plauſum à familiâ inceptum, & res electiſſimas ridentes aggredimur, Non minus & Trimalchio ejuſmodi methodio lætus, Carpe, inquit. Proceſſit ſtatim Sciſſor,& ad ſymphoniam ita geſticulatus laceravit obſonium, ut putares Eſſedarium hydraule cantante pugnare.

Ingerebat nihilominus Trimalchio lentiſſima voce, Carpe. Ego ſuſpicatus ad aliquam urbanitatem toties iteratam vocem pertineret, non erubui eum, qui ſuprâ me accumbebat, hoc ipſum interrogare. At ille, qui ſæpius ejuſmodi ludos ſpectaverat, Vides, inquit, illum qui obſonium carpit? Carpus vocatur. Itaque quotieſcumque dicit, Carpe, eodem verbo & vocat, & imperat.

Non potui amplius quidquam guſtare

ſtare; ſed converſus ad eum, ut plurima exciperem, longè arceſſere fabulas cœpi, ſciſcitarique, quæ eſſet illa mulier, quæ huc atque illuc diſcurreret.

Uxor, inquit, Trimalchionis, Fortunata appellatur, quæ nummos modio metitur, Et modo quid fuit. Ignoſcet mihi Genius tuus, noluiſſes de manu illius panem accipere. Nunc nec quid, nec quare, in cœlum abiit, & Trimalchionis tapanta eſt. Ad ſummam, mero meridie ſi dixerit illi tenebras eſſe, credet. Ipſe neſcit quid habeat, adeo zaplutus eſt; ſed hæc eupatria providet omnia, &, ubi non putes, eſt. Sicca, ſobria, bonorum conſiliorum: eſt tamen malæ linguæ, pica pulvinaris: quem amat, amat; quem non amat, non amat.

Ipſe Trimalchio fundos habet, quam milvi volant, nummorum nummos: argentum in hoſtiarii illius cella plus jacet, quam quiſquam in fortunis habet. Familia vero babæ! babæ! non me-Hercules puto decumam partem eſſe, quæ domi-

num ſuum novit. Ad ſummam, quemvis ex iſtis bacelis in rutæ folium conjiciet. Nec eſt quod putes illum quidquam emere; omnia domi naſcuntur: lana, creta, piper, lac gallinaceum, ſi quæſieris, invenies. Ad ſummam, parum illi bonâ lanâ naſcebatur, arietes à Tarento emit; & eos curavit in gregem. Mel atticum ut domi naſceretur, apes ab Athenis juſſit afferri. obiter ut vernaculæ quæ ſunt, meliuſculæ à Græculis fiant. Ecce intra hos dies ſcripſit, ut illi ex Indiâ ſemen boletorum mitteretur; nam mulam quidem nullam habet, quæ non ex onagrô nata ſit. Vides, tot culcitras? Nulla, non aut conchyliatum aut coccineum tomentum habet. Tanta eſt animi beatitudo! Reliquos autem collibertos ejus cave contemnas. valdè ſuccoſi ſunt. Vides illum, qui in imo imus recumbit? hodie Sua octingenta poſſidet: de nihilo crevit: ſolebat collô modò ſuô ligna portare. Sed, *ut* dicũt, ego nihil ſcio, ſed audivi, quomodo Incuboni pileum rapuiſſet, & theſaurum invenit. Ego nemini invi-

deo, ſi *quis* Deus dedit, eſt tamen ſub alapa, & non vult ſibi male. Itaque proxime cum hoc titulo proſcripſit.

C. POMPEIUS DIOGENES EX KALENDIS JULIIS CŒNACULUM LOCAT, IPSE ENIM DOMUM EMIT.

Quid ille, qui libertini loco jacet quam bene ſe habuit? non impropero. Ille ſeſtertium ſuum vidit decies; ſed malè vacillavit. Non puto illum capillos liberos habere; nec me-Hercules ſua culpa, ipſô enim homo melior non eſt; ſed liberti ſcelerati, qui omnia ad ſe fecerunt. Scito autem *cum* ſociorum olla male fervet, & ubi ſemel res inclinata eſt, amici de medio. Et quam honeſtam negotiationem exercuit, quod illum ſic vides? ecce libitinarius fuit. Solebat ſic cænare quomodo Rex: apros gauſapatos, opera piſtoria, aves, cocos, piſtores! Plus vini ſub menſam effundebatur, quam aliquis in cella habet. Phantaſma non homo. Inclinatis quoque rebus ſuis, cum timeret, ne creditores illum conturbare exiſtimarent, hoc titulo auctionem proſcripſit.

JULIUS PROCULUS AUCTIONEM FACIET RERUM SUPERVACUARUM.

Interpellavit tam dulces fabulas Trimalchio; nam jam ſublatum erat ferculum, hilareſque convivæ vino, ſermonibuſque publicatis, operam cœperant dare. Is ergo reclinatus in cubitum, Hoc vinum, inquit, vos oportet ſuave faciatis. piſces natare oportet. Rogo, me putatis illa cœna eſſe contentum, quam in theca repoſitorii videratis? ſic notus Vlyxes? quid ergo eſt? oportet etiam inter cœnandum Philologiam noſſe. Patrono meo oſſa bene quieſcant, qui me hominem inter homines voluit eſſe. Nam mihi nihil novi poteſt afferri: *omnium*, ſicut ille, melleam *habeo* praxim.

Cœlus hic, in quo duodecim Dii habitant in totidem ſe figuras convertit, & modo fit Aries, Itaque quiſquis naſcitur illo ſigno, multa pecora habet, multum lanæ: caput pæterea durum, frontem expudoratam, cornu acutum. Plurimi hoc ſigno ſcholaſtici naſcuntur, & arietini.

Laudamus urbanitatem Mathematici; itaque adjecit. Deinde totus cœlus Taurulus fit. Itaque tunc calcitrosi nascuntur, bubulci, & qui se ipsi pascunt. In Geminis autem nascuntur bigæ, & boves, & colei, & qui utrosque parietes linunt. In Cancro ego natus sum; ideo multis pedibus sto, & in mari, & in terra multa possideo: nam Cancer, & hoc, & illoc quadrat; & ideo jam dudum nihil super illum posui, ne genesim meam premerem. In Leone cataphagæ nascuntur, & imperiosi. In Virgine mulieres, & fugitivi, & compediti. In Libra laniones, & unguentarii, & quicumque aliquid expediunt. In Scorpione venenarii, & percussores. In Sagitario strabones, qui holera spectant, lardum tollunt. In Capricornô ærũnosi, quibus *propter* mala sua cornua nascuntur. In Aquario caupones, & cucurbitæ, In Piscibus Obsonatores, & Rhetores. Sic orbis vertitur, tanquam mola: & semper aliquid mali facit, ut homines aut nascantur, aut pereant. Quod autem in medio cespitem vi-

detis, & super cespitem favum: nihil sine ratione facio. Terra mater est in medio, quasi ovum corrotundata: & omnia bona in se habet; tanquam favus.

Sophos universi clamamus, & sublatis manibus ad camaram, juramus Hipparchum, Aratumque comparandos illi homines non fuisse; Donec advenerunt ministri, ac toralia proposuerunt toris, in quibus retia erant picta. Subsessoresque cum venabulis, & totus venationis apparatus. Nec dum sciebamus, quò mitteremus suspiciones nostras, cum extrà triclinium clamor sublatus est ingens, & ecce canes laconici etiam circa mēsam discurrere cœperūt. Secutum est hos repositorium, in quo positus erat primæ magnitudinis aper, & quidem pileatus, è cujus dentibus sportellæ dependebant duæ palmulis textæ: altera Caryotis, altera Thebaïcis repleta. Circà autē minores porcelli ex coptoplacentis facti, quasi uberibus imminerent; scropham esse positam significabant; & hi quidem apophoreta fuerunt.

Cæterum ad ſcindẽdum aprum non ille Carpus acceſſit, qui altilia laceraverat; ſed barbatus ingens, faſciis cruralibus alligatus, & alicula ſubornatus polymita, ſtrictoque venatorio cultro latus apri vehementer percuſſit, ex cujus plaga turdi evolaverunt. Parati Aucupes cum arundinibus fuerunt, & eos circa triclinium volitantes momento exceperunt. Inde, cum ſuum cuique juſſiſſet referri Trimalchio, adjecit: Etiam videte, quam porcus ille ſylvaticus totam comederit glandem. Statim pueri ad ſportellas acceſſerunt, quæ pendebant è dentibus, Thebaicaſque, & caryotas ad numerum diviſere cœnantibus.

Interim ego, qui privatum habebam ſeceſſum, in multas cogitationes diductus ſum: quare aper pileatus intraſſet. Poſtquam itaque omnes batologias conſumpſi, duravi interrogare illum interpretem meum, quid me torqueret. At ille: Planè etiam hoc ſervus tuus indicare poteſt: non enim ænigma eſt, ſed res aperta. Hic aper, cum heri ſummâ

cœnâ vindicasset, à Convivis dimissus: Itaque hodie tanquam libertus in convivium revertitur. Damnavi ego stuporem meum, & nihil amplius interrogavi, ne viderer nunquam inter honestos cœnasse.

Dum hæc loquimur, puer speciosus, vitibus, hederisque redimitus, modo Bromium, interdum Lyæum, Evhyumque confessus, calathisco uvas circumtulit, & poëmata domini sui acutissima voce traduxit; ad quem sonum conversus Trimalchio: Dionysi, inquit, LIBER ESTO. Puer detraxit pileum apro, capitique suo imposuit. Tum Trimalchio rursus adjecit: Non negabitis me, inquit, habere Liberum patrem. Laudavimus dictum Trimalchionis, & circumeuntem puerum sanè perbasiamus.

Ab hoc ferculo Trimalchio ad lasanum surrexit. Nos libertatem sine Tyranno nacti, cœpimus invitare convivarum sermones.

Clamat itaque primus, cum pateram acinam poposcisset, Dies, inquit, nihil es; dum versas te, nox fit: ita-

que nihil eſt melius, quam de cubiculo recta in triclinium ire. Et *multum* frigus habuimus. vix me balneum calfecit; tamen calda potio veſtiarius eſt. Staminarias duxi, & planè matæus ſum; vinum mihi in cerebrum abiit.

Excepit Seleucus fabulæ partem: Et ego, inquit, non quotidie lavor; Balaniſcus enim Fullo eſt. Aqua dentes habet, & cor noſtrum quotidie liqueſcit; ſed, cum mulſi pultarium obduxi, frigori lœcos indico. Nec ſanè lavare potui, fui enim hodie in funus. Homo bellus, tam bonus Chryſanthus animam ebulliit: modò, modò me apellavit: videor mihi cum illo loqui. *Heu, aſt Heu!* Vtres inflati ambulamus, minores quàm muſcæ ſumus; tamen aliquam virtutem habent: nos non pluris ſumus, quàm bullæ. Et quid ſi non abſtinax fuiſſet? quinque dies aquam in os ſuum non conjecit, non micam panis, tamen abiit: at plures Medici illum perdiderunt, imo magis malus fatus; Medicus enim nihil aliud eſt, quàm animi conſolatio. Ta-

men bene elatus eſt, vitali lecto, ſtragulis bonis; planctus eſt optimè: manumiſit aliquot, etiamſi malignè illum ploravit uxor. Quid ſi non illam optimè accepiſſet? ſed mulier, milvinum genus: nemini nihil boni facere oportet, æquè eſt enim ac ſi in puteum conjicias. ſed antiquus amor carcer eſt.

Moleſtus fuit Phileros, qui proclamavit, Vivorum meminerimus: ille habet, quod ſibi debebatur: honeſtè vixit, honeſtè obiit. quid habet quod queratur? ab aſſe crevit, & paratus fuit quadrantem de ſtercore mordicus tollere. Itaque crevit, quidquid crevit, tanquam favus. Puto me-Hercules illum reliquiſſe ſolidum centum, & omnia in nummis habuit. De re tamen ego verum dicam, qui linguam caninam comedi. Duræ buccæ fuit, linguoſus, diſcordia non homo. Frater ejus fortis fuit, amicus amico, manu unctâ, plenâ menſâ: & inter initia malam parum pilavit: ſed recorrexit coſtas illius prima vindemia; vendidit enim vinum quantum ipſe voluit: &,

quod illius mentum fubftulit, hæreditatem accepit, ex qua plus involavit, quam illi relictum eft. Et ille ftips, dum fratri fuo irafcitur, nefcio cui terræ filio patrimonium legavit. Longe fugit, quifquis fuos fugit. Habuit autem auricularios fervos, qui illum peffum dederunt. Nunquam autem rectè faciet, qui citò credit; utique homo negotians: tamen verum, quod frunitus eft, quamdiu vixit, cui datum eft, non cui deftinatum. Planè Fortunæ filius, in manu illius plumbum aurum fiebat. Facile eft autem, ubi omnia quadrata currunt. Et quot putas illum annos fecum tuliffe? feptuaginta, & fuprà. fed corneolus fuit, ætatem bene ferebat, niger tanquam corvus. Noveram hominem olim olearium; & adhuc falax erat; non, me-Hercules, illum puto in domo canem reliquiffe. Imo etiam puellarius erat; omnis Minervæ homo: nec improbo: hoc folum enim fecum tulit.
Hæc Phileros dixit; ifta Ganymedes. Narratis, quod nec ad cœlum, nec ad terram pertinet; cum interim ne-

mo curat,quid annonam arctet.Non me-Hercules hodie buccam panis invenire potui. Et quomodo? ſiccitas perſeverat. jam annum eſurio. Ædilibus malè eveniat, qui cum piſtoribus colludunt. Serva me, ſervabo te. Itaque populus minutus laborat; nam iſtæ majores maxillæ ſemper Saturnalia agunt. O ſi haberemus illos leones, quos ego hîc inveni, cum primùm ex Aſiâ veni! Illud erat vivere. Similia Sicilia interior: ſed larvas ſic iſtas peritè aptabant, ut illis Jupiter iratus eſſet. Memini Safinium; tunc habitabat ad arcum veterem me puero, piper, non homo. Is quacumque ibat terram adurebat; ſed rectus, ſed certus, amicus amico, cum quo audacter poſſes in tenebris micare. In curia autem quomodo? ſingulos velut pilas tractabat: nec ſchemas loquebatur, ſed dilectum ceu ageret. Porrò, in foro, ſic illius vox creſcebat, tanquam tuba; nec ſudavit unquam, nec exſpuit. Puto eum, neſcio quid Aſiataci habuiſſe. Et quam benignns reſalutare, nomina omnium reddere, tanquam unus de no-

nobis. Itaque illo tempore annona prô lutô erat. Aſſe panem quem emiſſes non potuiſſes cum altero devorare; nunc oculum bubulum vidi majorem. Heu, Heu, quotidiè pejus hæc Colonia retroverſus creſcit, tanquam cauda vituli! Sed quare? *nos* habemus Ædilem trium caunearum: qui ſibi mavult aſſem, quàm vitam noſtram. Itaque domi gaudet: plus in die nummorum accipit, quàm alter patrimonium habet. Iam ſcio unde acceperit denarios mille aureos; ſed, ſi nos Coleos haberemus, non tantum ſibi placeret. Nunc populus eſt, Domi leones, foras vulpes. Quod ad me attinet, jam pãnos meos comedi, & ſi perſeverat hæc annona, caſulas meas vendam. Quid enim futurum eſt, ſi nec Dii, nec Homines *hujus* coloniæ miſerentur? Ita meos fruniſcar, ut ego puto omnia illa *Cælitùs* fieri. Nemo enim cœlum cœlum putat, nemo jejunium ſervat, nemo Iovem pili facit; ſed omnes, opertis oculis, bona ſua computant. Anteà ſtolatæ ibant nudis pedibus in clivum, paſſis capillis, mentibus puris,

& Iovem aquam exorabant; itaque statim urceatim pluebat, & omnes ridebant. Nunc Dii tamquam mures: itaque pedes lanatos habent: &, quia nos religiosi non sumus, agri jacent.

Oro te, inquit Echion Centenarius, melius loquere. Modo sic, modo sic, inquit Rusticus; varium porcum perdiderat. Quod hodie non est, cras erit: sic vita truditur. Non me-Hercules patria melior dici posset, si homines haberet; sed laborat hoc tempore, nec hæc sua: non debemus delicati esse: ubique medius cœlus est. Tu, si aliubi fueris, dices hic porcos coctos ambulare. Et ecce habituri sumus munus excellẽs inter *dies festos*, familia non lanistitia, sed plurimi liberti. Titus noster magnum animum habet, & est caldior ebrius, aut hoc, aut illud erit: quod utique: nam illi domesticus sum. Non est *mittix*: ferrum optimum daturus est, sine *fuga*; carnarium in medio ut amphitheatrum videat: & habet unde. Relictum est illi sestertiũ trecenties, *quum* decessit illius pater: male ut quadringenta impendat non sen-

tiet patrimonium illius, & ſempiternò nominabitur. Jam mannos aliquot habet, & mulierem eſſedariam, & Diſpenſatorem Glyconis, qui depreſus eſt, cùm dominam ſuam delectaret. Videbis populi rixam inter zelotypos, & Amaſiunculos. Glyco autem, Seſtertiarius homo, Diſpenſatorem ad beſtias dedit. Hoc eſt, ſe ipſum traducere. Quid ſervus peccavit, qui coactus eſt facere? magis illa matella digna fuit, quam taurus jactaret. Sed qui aſinum non poteſt, ſtratum cædit. Quid autam Glycon putabat Hermogenis filiam unquam bonum exitum facturam? Ille miluo volanti poterat ungues reſecare. Colubra reſtem non parit. Glyco, Glyco dedit ſuos: itaque, quamdiu vixerit, habebit ſtigmam, nec illam niſi Orcus delebit. ſed ſibi quiſque peccat. Subolfacio, quod nobis epulum daturus eſt Mammea; & denarios mihi, & meis: quod ſi hoc fecerit, eripiat Norbano totum favorem: ſcias oportet, plenis velis hunc victurum. Et revera, quid ille nobis boni fecit? dedit gladiatores ſeſtertiarios, jam

decrepitos, quos si sufflasses cecidissent; jam meliores *bustarios* vidi. Addixit de lucerna *pedites*. putares eos gallos gallinaceos: alter gurdus atta, alter loripes: tertiarius, *semimortuus* pro mortuo, qui habuit nervia præcisa. Unus alicujus staturæ fuit Thrax, qui & ipse ad dictata pugnavit; ad summam, omnes postea secti sunt, adeo de magna turba ac hebete accesserant, planè fugæ meræ. Munus tamen, inquit, tibi dedi: & ego tibi plodo. Computa,& tibi plus do, quam accepi. Manus manum lavat. Videris mihi Agamemnon dicere: Quid iste argutat molestus? Quia tu, qui potes loqui,non loquere. non es nostræ fasciæ, & ideo pauperum verba derides. Scimus te præ literis fatuum esse. Quid ergo est? Aliqua die te persuadeam,ut ad villam venias, & videas casulas nostras; inveniemus quod manducemus: pullum, ova. Belle erit; etiamsi hoc anno omnia tempestas dissipare paravit. Inveniemus *tamen* unde saturi fiamus. Etiam tibi discipulus crescit Cicaro meus, jam quatuor partes di-

cit; si vixerit habebis ad latus servulum. Nam, quidquid illi vacat, caput de tabula non tollit: ingeniosus est, & bono filo, etiamsi *tam navus* morbosus est. Ego illi jam tres cardueles occidi, & dixi, quod mustela comedit; invenit tamen alias nervias; & libentissimè pingit. Cæterum jam Græculis calcem impingit. Et Latinas cæpit non male appetere, etiamsi magister ejus sibi placens sit. Nec uno loco consistit, *petit* dem literas, sed non vult laborare. Est & alter, non quidem doctus, sed curiosus, qui plus docet, quàm scit. Itaque feriatis diebus solet domum venire, & quidquid dederis contentus est. Emi ergo nunc puero aliquot libros rubricatos, quia volo illum, ad domus rationem, aliquid de jure gustare. Habet hæc res panem. Nam literis satis inquinatus est; quod si resilierit, destinavi illum artificium docere, aut tonsorium, aut præconem, aut certè causidicum, quod illi auferre non possit nisi Orcus. Ideo illi quotidie clamo: Primigeni, crede mihi, quidquid discis

tibi discis. Vides Phileronē causidicū, si non didicisset hodie famem à labris non abigeret. Modò, modò collo suo circumferebat onera venalia : nunc etiam adversus Norbanum se extendit. Literæ thesaurum est, & artificinm nunquam moritur.

Ejusmodi fabulas vibrabant, cum Trimalchio intravit, & deterso frontis unguento, manus lavit, spatioque minimo interposito : Ignoscite mihi, (inquit,) amici, multis jam diebus venter mihi non respondit : nec Medici se inveniunt, profuit mihi tamen malcicorium, *e* tæda, ex aceto. Spero tamen jam ventrem pudere, ni sibi imponit ; alioquin circa stomachum mihi sonat, putes taurum. Itaque, si quis vestrum voluerit sua re causa facere, non est, quod illum pudeat. Nemo nostrum solidè natus est. Ego nullum puto tam magnum tormentum esse, quam continere. Hoc solum vetare ne Jovis potes. Rides Fortunata ? quæ soles me nocte desomnem facere. Nec tamen in triclinio ullum vetui facere, quod se juvet : &medici vetant continere;

vel, si quid plus venit, omnia foras parata sunt: aqua, lasanum, & cætera minutalia. Credite mihi anathymiasis si in cerebrum it, in toto corpore fluctum facit. Multos scio sic periisse, dum nolunt sibi verum dicere.

Gratias agimus liberalitati, indulgentiæque ejus, & subinde castigamus crebris potiunculis risum. Nec adhuc sciebamus nos in medio lautitiarum, quod aiunt, clivo laborare. Nam tum, mundatis ad symphoniam mensis, tres albi sues in triclinum adducti sunt, capistris & tintinnabulis culti, quorum unum bimum Nomenculator esse dicebat, alterum trimum, tertium verò jam senem. Ego putabam petauristarios intrasse, & porcos, sicut in circulis mos est, portenta aliqua facturos. Sed Trimalchio, expectatione discussa, Quem, inquit, ex eis vultis in cœnam statim fieri? gallum enim gallinaceum, phasiacum, & ejusmodi nænias Rustici faciunt: *sed* mei Coci vitulos *aheno* coctos solent facere. Continuóque Cocum vocari jussit, &, non expe-

ctata clectione nostra, maximum natu jussit occidi: & clara voce: Ex quota decuria es? cùm ille ex quadragesima respondisset: Emptitius, inquit, an domi natus es? Neutrum, inquit, Cocus, sed testamento Pansæ tibi relictus sum. Vide ergo, ait, ut diligenter ponas; si non, te jubebo in decuriam viatorum conjici. Et quidem Cocum potentiâ admonitum in culinam obsonium duxit.

Trimalchio autem miti ad nos vultu respexit: Et vinum, inquit, si non placet mutabo, vos illud oportet bonum faciatis. Deorum beneficio non emo, sed nunc quidquid ad salivam facit in suburbanô nascitur *meô*, quod ego adhuc non novi. Dicitur confine esse Taracinensibus, & Tarentinis. Nunc conjungere agellis Siciliam volo, ut cùm Africam libuerit ire, per meos fines navigem. Sed narra tu mihi Agamemnon, quam controversiam hodie declamasti? Ego autem si causas non ago, in divisione tamen literas didici, & ne mi putes studia fastidita, tres bibliothecas habeo, unam Græ-

eam, alteras Latinas. Dic ergo, ſi me amas, periſtaſin declamationis tuæ.

Cùm dixiſſet Agamemnon. Pauper, & dives inimici erant. Ait Trimalchio, Quid eſt pauper? Vrbanè, inquit, Agamemnon, & neſcio quam controverſiam expoſuit. Statim Trimalchio: Hoc, inquit, ſi factum eſt, controverſia non eſt; ſi factum non eſt, nihil eſt.

Hæc aliaque cum effuſiſſimis proſequeremur laudationibus, Rogo, inquit, Agamemnon mihi cariſſime, numquid duodecim ærumnas Herculis tenes, aut de Vlyxe fabulam, quem admodum illi Cyclops pollicem penicillo extorſit? Solebam hæc ego puer apud Homerum legere. Nam Sybyllam quidem Cumis ego ipſe oculis meis vidi in ampulla pendere; & cùm illi pueri dicerent, Sibylla ti thelis? reſpondebat illa, apothanin thelo.

Nondum efflaverat omnia, cùm repoſitorium cum ſue ingenti menſam occupavit. Mirari nos celeritatem cœpimus, & jurare ne gallum quidem gallinaceum tam cito perco-

qui potuisse; tanto quidem magis, quod longe major nobis porcus videbatur esse, quàm paulo ante aper fuerat. Deinde magis, magisque Trimalchio intuens eum: Quid? Quid, inquit, porcus hic non est exenteratus? Non me-Hercules est. Voca, voca Cocum in medio. Cum constitisset ad mensam Cocus tristis, & diceret se oblitum esse exenterare. Quid oblitus? Trimalchio exclamat: putes illum piper, & cuminum non conjecisse? despolia. Non fit mora: despoliatur Cocus, atque inter duos tortores mœstus consistit. Deprecari tamen omnes cœperunt, & dicere. Solet fieri, rogamus mittes; postea si fecerit nemo nostrum pro illo rogabit. Ego crudelissimæ severitatis non potui me tenere, sed inclinatus ad aurem Agamemnonis: Planè, inquam, hic debet servus esse nequissimus; aliquis oblivisceretur porcum exenterare: non me-Hercules illi ignoscerem, si piscem præterisset. At non Trimalchio, qui relaxato in hilaritatem vultu: Ergo, inquit, quia tam malæ meroriæ es, palam nobis il-

lum exentera. Recepta Cocus tunica cultrum arripuit, porcique ventrem hinc, atque illinc timida manu secuit. Nec mora, ex plagis ponderis inclinatione crescentibus, tomacula cum botulis effusa sunt.

Plausum, post hoc automatum familia dedit, & Gajo feliciter clamavit: nec non Cocus potione *honoratus* est, etiam argentea corona, poculumque in lance accepit Corinthia, quam cum Agamemnon propius consideraret, ait Trimalchio: Solus sum, qui vera Corinthia habeam.

Expectabam, ut pro reliqua insolentia diceret, sibi vasa Corintho afferri. Sed ille meliùs: Et forsitan, inquit, quæris quare solus Corinthia vera possideam? quia scilicet ærarius, à quo emo, Corinthus vocatur; quid est autem Corinthum, nisi quis Corinthum habeat? Et, ne me puteris nesapium esse, valde bene scio, unde primum Corinthia nata sint. Cùm Ilium captum est, Annibal homo vafer, & magnus *scelio* omnes statuas æneas, & aureas, & argenteas in

unum rogum congeſſit, & eas incendit; factæ ſunt in unum æra miſcellanea. Ita ex hac maſſa fabri ſuſtulerunt, & fecerunt catilla, & paropſides, ſtatuncula. Sic Corinthia nata ſunt ex omnibus in unum nec hoc, nec illud. Ignoſcetis mihi *quid* dixero: ego malo mihi vitrea. certè nolunt. Quod ſi non frangerentur, mallem mihi quàm aurum; nunc autem vilia ſunt.

Faber fuit, qui vitrea vaſa fecit tenacitatis tantæ, ut non magis, quàm aurea vel argentea, frangerentur. Cùm ergo phialam hujuſmodi de vitro puriſſimo, & ſolo, ut putabat, dignam Cæſare fabricaſſet, cum munere ſuo, Cæſarem adiens admiſſus eſt. Laudata eſt ſpecies muneris, commendata manus artificis, acceptata devotio donantis. Faber, ut admirationem intuentium verteret in ſtuporem, & ſibi plenius gratiam conciliaret Imperatoris, petitam de manu Cæſaris phialam recepit, eamque validiùs projecit in pavimentum tanto impetu, ut nec ſolidiſſima & conſtantiſſima œris materia maneret

illæſa. Cæſar autem ad hæc non magis ſtupuit, quam expavit. At ille de terra ſuſtulit phialam; quæ quidem non fracta erat, ſed colliſa, ac ſi æris ſubſtantia vitri ſpeciem induiſſet. Deinde *martellum* de ſinu proferens, vitrum correxit aptiſſimè, & tanquam colliſum vas æneum crebris ictibus reparavit: Quo facto ſe cœlum Jovis tenere arbitratus eſt, eò quòd familiaritatem Cæſaris, & admirationem omnium ſe promeruiſſe credebat. Sed ſecus accidit. Quæſivit enim Cæſar, an alius ſciret hanc conditaram vitrorum? Quod cùm negaret, eum decollari præcepit Imperator, dicens: quia ſi hoc artificium innoteſceret. aurum & argentum vileſcerent quaſi lutum.

In argento planè ſtudioſus ſum. Habeo ſcyphos urnales plus minus, quemadmodum Caſſandra occidit filios ſuos, & pueri mortui jacent ſic, uti verè putes. Habeo capidem, quam reliquit Patronus meus, ubi Dædalus Nioben in equum Trojanum includit, *&* Hermerotes, *ut* ſigna eſſent veritatis in poculis. Habeo

omnia ponderoſa; meum enim, *intel-lige* , nulla pecunia vendo.

Hæc dum refert , Puer calicem projecit; ad quem reſpiciens Trimalchio : Cito, inquit, te ipſum cæde, quia nugax es. Statim Puer demiſſô labrô orare. At ille, Quid me, inquit, rogas? tanquam ego tibi moleſtus ſim: ſuadeo à te impetres, ne ſis nugax. Tandem ergo exoratus à nobis miſſionem dedit Puero. Illo dimiſſo circà menſam percucurrit, &, Aquam foras, vinum intro clamavit. Excipimus urbanitatem jocantis, & ante omnes Agamemnon, qui ſciebat, quibus meritis revocaretur ad cœnam.

Cæterùm laudatus Thrimalchio, hilarius bibit. Etiam ebrio proximus, nemo, inquit, veſtrùm rogat Fortunatam meam, ut ſaltet? credite mihi, cordacem nemo melius ducit. Atque ipſe erectis ſupra frontem manibus Syrum hiſtrionem exhibebat, concinente tota familia: Ma Dia perite, ma Dia! Et prodiſſet in medium, niſi Fortunata ad aurem acceſſiſſet: & credo dixerit non decere

gravitatem ejus tam humiles ineptias. Nihil autem tam inæquale erat: nam modò ad Fortunatam ſuam revertebatur, modo ad naturam. Et planè interpellavit ſaltationis libidinem Actuarius, qui tanquam Urbis acta recitavit.

VII. Kal. Sextiles in prædio Cumano, quod eſt Trimalchionis, nati ſunt pueri XXX. puellæ XL. ſublata in horreum, ex area, tritici millia modium quingenta: boves domiti quingenti. Eodem die Mithridates ſervus in crucem actus eſt, quia Gaij noſtri genio maledixerat. Eodem die in arcam relatum eſt quod collocari non potuit, ſeſterium centies. Eodem die incendium factum eſt in hortis Pompejanis, ortum nocte ex ædibus Villici.

Quid? inquit Trimalchio: Quando mihi Pompejani horti empti ſunt; Anno priore, inquit Actuarius, & ideo in rationem nondum venerunt.

Excanduit Trimalchio: &, Quicumque, inquit, mihi fundi empti fuerint, niſi intra ſextum menſem

ſciero, in rationes meas inferri veto. Iam etiam edicta Ædilium recitabantur : & Saltuariorum teſtamenta, quibus *Trimalchionem* cum elogio *heredem ſtatuebant*. Iam nomina Villicorum : & repudiata à Circumitore Liberta, in Balneatoris contubernio deprehenſa : Atrienſis Bajas relegatus : jam reus factus Diſpenſator : & judicium inter Cubicularios actum.

Petauriſtarii autem tandem venerunt : Baro inſulſiſſimus cum ſcalis conſtitit, puerumque juſſit per gradus, & in ſumma parte odaria ſaltare, circulos deinde ardentes tranſire, & dentibus amphoram ſuſtinere. Mirabatur hæc ſolus Trimalchio dicebatque ingratum artificium eſſe. Cæterùm duo eſſe in rebus humanis, quæ libentiſſimè ſpectaret, Petauriſtarios, & coturnices : reliqua animalia & oramata tricas meras eſſe. Nam & Comœdos, inquit, emeram, & malui illos Atellanam facere, & Choraulem meum juſſi Latinè cantare.

Cùm *maxima* hæc *diceret* Puer *in eum* delapſus eſt. Conclamavit fami-

lia, nec minùs Convivæ, non propter hominem tam putidum, cujus etiam cervices fractàs libenter vidiſſent, ſed propter malum exitum cœnæ ne neceſſe haberent alienum mortuum plorare.

Ipſe Trimalchio cùm graviter ingemuiſſet, ſuperque brachium tanquam læſum incubuiſſet, concurrere Medici, & inter primos Fortunata, crinibus paſſis, cum ſcypho, miſeramque ſe, atque infelicem proclamavit.

At puer, qui ceciderat circumibat jam dudùm pedes noſtros, & miſſionem rogabat. Peſſimè mihi erat, ne his precibus periculo aliquid cataſtrophæ quæreretur. Nec enim adhuc exciderat Cocus ille, qui oblitus fuerat porcum exenterare. Itaque totum circumſpicere triclinium cœpi, ne per parietem automaton aliquod exiret; utique poſt-quam Servus verberari cœpit, qui brachium Domini contuſum alba potius quàm conchyliata involverat lana. Nec longè aberravit ſuſpicio mea, in vicem enim cœnæ venit decretum Tri-

malchionis, quô puerum jussit liberum esse, ne quis posset dicere, tantum Virum esse à Servo læsum, Comprobamus nos factum, & quàm in præcipiti res humanæ essent vario sermone garrimus. Ita, inquit Trimalchio, non oportet hunc casum sine inscriptione transire; statimque codicillos poposcit, &, non diu cogitatione distorta, hæc recitavit:

Quod non expectes ex transverso fit,
Et super nos Fortuna negotia curat.
Quare da nobis vina falerna Puer.

Ab hoc Epigrammate cœpit Poëtarum esse mentio, diuque summa carminis penes *Marsum* Thracem memorata est, donec Trimalchio: Rogo, inquit Magister, quid putas inter Ciceronem, & Publium interesse? Ego alterum puto disertiorem fuisse, alterum honestiorem. Quid enim his melius dici potest?

Luxuriæ ritu *Martis marcent Mœnia.*
Tuo palato clausus pavo pascitur,
Plumato amictus aureo Babilonico?

Gallina tibi Numidica, tibi gallus ſpado.
Ciconia etiam grata, peregrina, hoſpita,
Nequitiæ nidum in cacabô fecit tuô.
Quo Margarita cara, tribacca, Indica?
An ut Matrona ornata phaleris pelagiis
Tollat pedes indomita in ſtrato extraneo?
Smaragdum ad quam rem, viridem, pretioſum vitrum?
Quo Carchedonios optas ignes lapideos,
Niſi ut ſcintillet? *Probitas eſt* carbunculus.
Æquum eſt induere nuptam ventum textilem?
Palam proſtare nudam in nebula linea?

Quod autem, inquit putamus ſecundum litteras difficillimum eſſe artificium? Ego puto Medicum, & Nummularium. Medicus, qui ſcit quid homunciones intra præcordia ſua habeant, & quando febris veniat

etiamſi illos odi peſſimè, qui mihi jubent ſæpè anatinam parari. Nummularius, qui per argentum æs videt.

Sunt mutæ beſtiæ laborioſiſſimæ boves, & oves: boves, quorum beneficio panem manducamus: oves, quià lanâ illæ nos glorioſos faciunt. O facinus indignum! aliquis ovillam eſt, & tunicam habet. Apes enim ego divinas beſtias puto, quæ mel vomunt: etiamſi dicuntur illud à Jove afferre; ideo autem pungunt, quia ubicumque dulce eſt, ibi & acidum invenies.

Jam etiam Philoſophos de negotio dejiciebat, cum pittacia in ſcypho circumferri cœperunt. Puerque ſuper hoc poſitus officium apophoreta recitavit. Argentum ſceleratum: allata eſt perna, ſupra quam acetabula erant poſita, cervical, offla, colaris. Allata eſt *ſeria ſapa*, & contumelia aerophagiæ, ſimul datæ ſunt & *cenchrites* cum malo, porri, & perſica, flagellũ, & cultrum. Accepit paſſeres & muſcarium, uvam paſſam, & mel Atticum, cœnatoria, & forenſia, of-

ſtam, & tabulas : accepit canalem, & pedale : lepus & ſolea eſt allata : *accepit* muræнam, & littoralem murem cum rana alligatum, faſcemque betæ.

Diu riſimus : ſexcenta hujuſmodi fuerunt, quæ jam ceciderunt memoria mea. Cæterùm Aſcyltos intemperantis licentiæ, cùm omnia ſublatis manibus eluderet, & uſque ad lacrimas rideret, unus ex conlibertis Trimalchionis excanduit, is ipſe qui ſupra me diſcumbebat : & , Quid rides inquit, berbex ? an tibi non placent lautitiæ Domini mei? tu enim beatior es, & convivare meliùs ſoles? Ita Tutelam hujus loci habeam propitiam, ut ego, ſi ſecundum illum diſcumberem, jam illi alapam duxiſſem. Bellum pomum, qui rideat alios. *Lucifuga* neſcio quis nocturnus, qui non valet lotium ſuum. Ad ſummam, ſi circumminxero illum, neſciet qua fugiat. Non me Hercule ſoleo citò fervere, ſed in molli carne vermes naſcuntur. Ridet : quid habet, quòd rideat? Numquid Pater fœtum emit *lanâ* ? Eques Romanus es ? Et ego

Regis filius. Quare ergo servivisti? Ipse me dedi in servitutem; & malui civis Romanus esse, quàm tributarius: & nunc spero me sic vivere, ut nemini jocus sim. Homo inter *vos* homines capite apertô ambulo: assem ærarium nemini debeo: Constitutum habui numquam: nemo mihi in foro dixit, Redde quod debes. Glebulas emi, lamellulas paravi: viginti ventres pasco, & *canes*: contubernalem meam redemi, ne quis in illa manus tergeret: mille denarios pro capite solvi: Sevir gratis factus sum: spero sic moriar ut mortuus non erubescam. Tu autem tam laboriosus es, ut post te non respicias? in alio pediculum vides, in te ricinum non vides? tibi soli ridiculi videmur? Ecce Magister tuus, homo major natu; placemus illi: tu lacticulosus nec mu, nec ma, argutas? vasus fictilis, imò lorus in aqua, lentior non melior. Tu beatior es? bis brande, bis cœna. Ego fidem meam malo, quàm thesauros. Ad summam; quisquam me bis poposcit? Annis quadraginta servivi, nemo tamen scit, utrum servus essem,

an liber; & Puer capillatus in hanc coloniam veni: adhuc Basilica non erat facta. Dedi tamen operam, ut Domino satisfacerem, homini malisto, & dignitoso, cujus pluris erat unguis, quàm tu totus es: & habebam in domo, qui mihi pedem opponerent hac, illac: tamen, *Genij* gratiâ, enatavi. Hæc est vera. Athletam in ingenuum nasci tam facile est, quam *accedere huc.* Quid nunc stupes, tanquam hircus *mercurialem*?

Post hoc dictum Giton, qui ad pedes stabat, risum jam diu compressum etiam indecenter effudit; quod cùm animadvertisset adversarius Ascylti, flexit convitium in puerum: & Tu autem, inquit, etiam rides *pica* cirrata? O Saturnalia! Rogo, mensis December est; Quando vicesimam numerasti? Quid faciat, crucis offla; corvorum cibaria; Curabo jam tibi Iovis iratus sit, & isti, qui tibi non imperat: Ita satur fiam: *at* ego istud conliberto meo dono; alioquin jam tibi depræsentiarum reddidissem. Bene nos non habemus, au-

isti Getæ, qui tibi non imperant. Plane, qualis Dominus talis & Servus: Vix me teneo; & sum natura caldus: *ciceris* jus cùm cepi Matrem meam dupondii non facio. Rectè? videbo te, in publicum mus, imo terræ tuber. Nec sursum nec deorsum crescam, nisi Dominum tuum in rutæ folium conjecero: nec tibi parsero, licet me-Hercules Jovem Olympium clames: curabo longe tibi sit comula ista betalis, & Dominus dupondiarius. Rectè venies sub dentem; aut ego non me novi, aut non deridebis, licet barbam auream habeas. Sagana tibi irata sit curabo, & qui te primus condocefecit. Non didici Geometriã, *Criticem*, & *alogias meras*, sed Lapidarias scio, partes centum dico, ad æs, ad pondus, ad nummum, ad summam. Si quid vis, ego & tu, sponsiunculam ecce defero, Lamia. Iam scies patrem tuum mercedes perdidisse; quamvis & Rhetoricam *ne*scio. Ecce quidem nobis longe nemo: latè venio. Solve me, dicam tibi, qui de nobis currit, & de loco non movetur: qui de nobis crescit, & mi-

nor

nor ſit. Curris, ſtupes, ſatagis, tanquam mus in matella. Ergo aut tace, aut meliorem noli moleſtare, qui te natum non putat; niſi ſi me judicas annulos buxeos curare, quos amicæ tuæ involaſti. Occuponem propitium! eamus in forum, & pecunias mutuemur. Jam ſcies hoc ferrum fidem habere. Vah! bella res eſt, volpes uda. Ita lucrum faciam; & ita bene moriar, aut populus per exitium meum juret, niſi te toga ubique perverſa fuero perſecutus. Bella res. & iſte, qui te hæc docet, muſtum non magiſter. Didicimus; dicebat enim Magiſter, ſunt veſtra: Salve, recta domum, cave circunſpicias, cave majorem maledicas, aut numeres mapalia. Nemo dupondium evadit. Ego, quod me ſic vides, propter artificium meum Diis gratias ago.

Cœperat Aſcyltos reſpondere convitio, ſed Trimalchio delectatus Liberti eloquentia: Agite, inquit, ſcordalias de medio; ſuaviter ſit potiùs, & tu, Hermeros, parce adoleſcentulo: ſanguen illi fervet, tu melior eſto. SEMPER HAC IN RE

QUI VINCITUR, VINCIT. Et tu, cùm esses capo, coco, coco. Atque *tunc* cor non habebas, Simus ergo, quod melius est, apprimè hilares, & Homeristas speremus.

Intravit factio statim, hastisque scuta concrepuit: ipse Trimalchio in pulvino consedit, & cùm Homeristæ Græcis versibus colloquerentur, ut insolenter solent, ille canora voce Latinè legebat librum. Mox silentio facto: Scitis, inquit, quam fabulam agant?

Diomedes, & Ganymedes duo fratres fuerunt: horum soror erat Helena. Agamemnon illam rapuit, & Dianæ cervam subjecit. Ita nunc Homerus dicit, quemadmodum inter se pugnent Trojani, & Parentini. Vicit scilicet, & Iphigeniam, filiam suam Achilli dedit uxorem, ob eam rem Ajax insanit, & statim argumentum explicabit.

Hæc ut dixit Trimalchio, clamorem Homeristæ sustulerunt, interque familiam discurrentem vitulus in lance decumanâ elixus allatus est, & quidẽ galeatus. Secutus est Ajax,

ſtrictoque gladio, tanquam inſaniret, concidit, ac modò verſa, modò ſupina, geſticulatus mucrone fruſta collegit, mirantibuſque vitulum partitus eſt. Nec diu mirari licuit tam elegantes ſtrophas, nam repente lacunaria ſonare cœperunt, totumque triclinium intremuit. Conſternatus ego exſurrexi, & timui ne per tectum Petauriſtarius aliquis deſcenderet : nec minùs reliqui Convivæ mirantes erexere vultus, expectantes quid novi de Cœlo nuntiaretur. Ecce autem diductis lacunaribus ſubitò circulus ingens, de cupâ videlicet grandi excuſſus, dimittitur, cujus per totum orbem coronæ aureæ, cum alabaſtris unguenti, pendebant.

Dum hæc apophoreta jubemur ſumere, reſpiciens ad menſam, jam illic repoſitorium, cum placentis aliquot, erat poſitum, quod medium Priapus à piſtore factus tenebat, gremioque ſatis amplo omnis generis poma, & uvas ſuſtinebat, more vulgato.

Avidiùs ad pompam manus porreximus, & repente nova ludorum

remissio hilaritatem hîc refecit. Omnes enim placentæ, omniaque poma, etiam minima vexatione contacta, cœperunt effundere crocum, & usque ad nos molestus humor accedere.

Rati ergo sacrum esse fericulum tam religioso apparatu perfusum, consurreximus altiùs, & Augusto patri patriæ Feliciter diximus: quibusdam tamen, etiam post hanc venerationem poma rapientibus, & ipsas mappas implevimus. Ego præcipuè, qui nullo satis amplo munere putabam me onerare Gitonis sinum.

Inter hæc, tres pueri candidas succincti tunicas intraverunt: quorum duo Lares bullatos super mensam posuerunt: unus pateram vini circumferens, Dii propitii, clamabat. Aiebat autem unum Cerdonem, alterum Felicionem, tertium Lucronem vocari. Nos etiam *allatam* imaginem ipsius Trimalchionis, cùm jam omnes basiarent, erubuimus præterire.

Post quam ergo omnes, bonam mentem, bonamque valetudinem sibi optarunt, Trimalchio ad Nicerotem respexit: & Solebas, inquit,

ſuavis eſſe in convictu ; naſcio quid nunc taces, nec mutis. Oro te, ſic felicem me videas, narra illud quod tibi uſu venit.

Niceros delectatus affabilate amici : Omne me, inquit, lucrum tranſeat, niſi jam dudum gaudimonio diſſilio, quod te talem video. Itaque hilaria mera ſint, etſi timeo iſtos Scholaſticos, ne rideant. Viderint. Narrabo tamen, quid enim mihi aufert, qui ridet ? Satius eſt rideri, quàm derideri.

Hæc ubi dicta dedit------------
talem fabulam exorſus eſt.

Cùm adhuc ſervirem, habitabamus in vico anguſto, nunc Gavillæ domus eſt. Ibi, quomodo Dii volunt, amare cœpi uxorem Terentij coponis : noveratis Meliſſam Tarentinam, pulcherrimum baſiballum. Sed ego non me-Hercules corporaliter, aut propter res venerias curavi ; ſed magis, quòd bene morata fuit. Si quid ab illa petii, nunquam mihi negatum fuit : aſſem, ſemiſſem habui, in illius ſinum demandavi ; nec unquam fefellit uſum. Hujus contubernalis

ad villam ſupremum diem obiit. Itaque per ſcutum, per ocream ego agitavi quemadmadum ad illam pervenirem : in anguſtiis autem amici apparent. Fortè dominus Capuam exierat ad ſcruta ſcitè expedienda. Nactus ego occaſionem, perſuadeo hoſpitem noſtrum, ut mecum ad quintum milliarium veniat : erat autem miles fortis tanquam Orcus, Apocalemus nos circa gallicinia, (Luna lucebat tanquam meridie) venimus inter monimenta. Homo meus cœpit ad ſtellas facere, ſed ego cantabundus & ſtellas numero. deinde ut reſpexi ad comitem, ille exuit ſe, & omnia veſtimenta ſecundum viam poſuit. Mihi in animo in naſo eſſe: ſtabam tanquam mortuus. At ille circumminxit veſtimenta ſua, & ſubitò lupus factus eſt. Nolite me jocari putare; ut mentiar, nullius patrimonium tanti facio. Sed quod cœperam dicere, poſt-quam lupus factus eſt, ululare cœpit, & in ſylvas fugit. Ego primitus neſciebam ubi eſſem : deinde acceſſi ut veſtimenta ejus tollerem, illa autem lapidea facta ſunt,

Qui mori timore, niſi ego? Gladium tamen ſtrinxi, & matavita tau umbras cæcidi, donec ad villam amicæ meæ pervenirem. Ibi januam intravi; pene animam ebullivi: ſudor mihi per bifurcum colabat: oculi mortui: vix unquam refectus ſum. Meliſſa mea mirari cœpit, quòd tam ſerò ambularem: &, Si ante, inquit, veniſſes, ſaltem nobis adjutaſſes; lupus enim villam intravit, & omnia pecora, tanquam Lanius, ſanguinem illis miſit. Nec tamen deriſit, etiamſi fugit; ſervus enim noſter lancea collum ejus trajecit. Hæc ut audivi, aperire oculos amplius non potui, ſed luce clara huc noſtri domum fugi, tanquam copo compilatus: & poſtquam veni in illum locum, in quo lapidea veſtimenta erant facta, nihil inveni niſi ſanguinem. Ut verò domum veni, jacebat miles meus in lecto, tanquam bovis, & collum illius Medicus curabat. Intellexi illum verſipellem eſſe, nec poſtea cum illo panem guſtare potui; non ſi me occidiſſes. Viderint, qui de hoc aliter in opinione ſunt: ego ſi mentior, Ge-

nios veſtros iratos habeam.

Attonitis admiratione univerſis, Salvo, inquit, tuo ſermone, Trimalchio, ſi qua fides eſt, ut mihi pili inhorruerunt; quia ſcio Nicerotem nihil nugarum narrare. Imo certus eſt, & minimè linguoſus; nam & ipſe vobis rem horribilem narrabo. Aſinus in tegulis.

Cùm adhuc capillatus eſſem, (nam à puero vitam chiam geſſi) ipſe noſtri delicatus deceſſit, me-Hercules margaritum, eccritus, & omnium numerûm. Cùm ergo illum mater miſella plangeret, & nos tum plures in triſtimonia eſſemus, ſubitò ſtriges cœperunt, putares canem leporem perſequi. Habebamus tunc hominem Cappadocem, longum, valde audaculum, & qui valebat Jovem iratum tollere. Hic audacter ſtricto gladio extra oſtium percucurrit involuta manu ſiniſtra curioſè, & mulierem, tanquam hoc loco, ſalvum ſit quod tango, mediam trajecit. Audimus gemitum; at planè, non mentiar, ipſas non vidimus: Baro autem noſter intro-verſus ſe projecit in lectum, &

corpus totum lividum habebat, quasi flagellis cæsus, quia scilicet illum tetigerat mala manus. Nos clauso ostio redimus iterum ad officium; sed dum mater amplexat corpus filii sui, tangit & videt manuciolum de stramentis factum: non cor habebat, non intestina, non quicquam: scilicet jam striges puerum involaverant, & supposuerant stramentitium vacuum. Rogo vos, oportet credatis, sunt mulieres plùs sciæ, sunt Nocturnæ, & quod sursum est, deorsum faciunt. Cæterùm Baro ille longus, post hoc factum, nunquam coloris sui fuit; imò post paucos dies phreneticus periit.

Miramur nos, & pariter credimus, osculatique mensam rogamus Nocturnas, ut suis se teneant, dum redimus à cœna.

Et sanè jam lucernæ mihi plures videbantur ardere, totumque triclinium esse mutatum, cùm Trimalchio: Tibi dico, inquit, Plocrime nihil narras? nihil nos delectaris? & solebas suavis esse, canturire, bellè deverbia adIcere *mellita*. Heu, heu,

abiſtis *dules caryca*. Jam, inquit ille, quadrigæ meæ decucurrerũt, ex quo podagricus factus ſum, alioquin cùm eſſem adoleſcentulus cantando pene phthiſicus factus ſum. Quid ſaltare? quid deverbia? quid tonſtrinam? quem parem habui, niſi unum Apelletem? Oppoſitaque ad os manu neſcio quid tetrum exſibilavit, quod poſtea Græcum eſſe affirmabat: nec non Trimalchio ipſe, cùm tubicines eſſet imitatus ad delicias ſuas reſpexit, quem Cræſum appellabat. Puer autem lippus, ſordidiſſimis dentibus catellam nigram, atque indecenter pinguem praſina involvebat faſcia, panemque ſemiſſem ponebat ſuper torum, atque *hanc*, nauſea recuſantem, ſaginabat; quô admonitus officio Trimalchio, Scylacem juſſit adduci, præſidium domus, familiæque. Nec mora, ingentis formæ adductus eſt canis catena vinctus; admonituſque oſtiarii calce ut cubaret, ante menſam ſe poſuit. Tum Trimalchio jactans candidum panem: Nemo, inquit, in domo mea me plus amat. Indignatus puer, quòd Scylacem

tam effusé laudaret, catellam in terra deposuit, hortatusque ut ad rixam properaret: Scylax, canino scilicet usus ingenio teterrimo latratu triclinium implevit, Margaritamque Crœsi penè laceravit. Nec intra rixam tumultus constitit, sed candelabrum etiam supra mensam eversũ, & vasa omnia crystallina comminuit, & oleo ferventi aliquot Convivas respersit.

Trimalchio, ne videretur jactura motus, basiavit puerum, ac jussit supra dorsum ascendere suum. Non moratus ille, usus equo, manuque plena scapulas ejus subinde verberavit, & inter risum proclamavit: bucca, bucca, quot sunt hîc? Repressus ergo aliquandiu Trimalchio camellam grandem jussit misceri, *&* potiones dividi omnibus servis, qui ad pedes sedebant, adjecta exceptione: Si quis, inquit, nolverit accipere, caput illi perfunde. Interdiu severa, nunc hilaria.

Hanc humanitatem insecutæ sunt Matteæ, quarum etiam recordatio me, si qua est dicenti fides, offendit.

Singulæ enim gallinæ altiles pro turdis circumlatæ ſunt, & ova anſerina pileata, quæ ut comeſſemus ambitioſe à nobis Trimalchio petiit, dicens exoſſatas eſſe gallinas.

Inter hæc triclinii valvas Lictor percuſſit, amictuſque veſte alba, cum ingenti frequentia comiſſator intravit. Ego, majeſtate conterritus, Prætorem putabam veniſſe. Itaque tentavi aſſurgere, & nudos pedes in terram deferre, Riſit hanc trepidationem Agamemnon, & contine te, inquit, homo ſtultiſſime. Habinnas Sevir eſt idemque lapidarius, qui videtur Monumenta optimè facere.

Recreatus hoc ſermone repoſui cubitum, Habinnamque intrantem cum admiratione ingenti ſpectabam. Ille autem jam ebrius Uxoris ſuæ humeris impoſuerat manus, oneratuſque aliquot coronis, & unguento per frontem in oculos fluente, Prætorio loco ſe poſuit, continuóque vinum & caldam popoſcit.

Delectatus hac Trimalchio hilaritate, & ipſe capaciorem popoſcit ſcyphum, quæſivitque quomodo acceptus eſſet? Om-

Omnia, inquit, habuimus præter te : oculi enim mei hic erant:& me-Hercules bene fuit. Sciſſa ſacrum novendiale ſervo ſuo Miſello faciebat, quem mortuum manumiſerat: & puto cum vicesimariis magnam mantiſſam habet. Quinquaginta enim millibus exiſtimant mortuum. Sed tamen ſuaviter fuit, etiamſi coacti ſimus dimidias potiones ſuper oſſicula ejus effundere.

Tamen, inquit Trimalchio, quid habuiſti in cœna?

Dicam, inquit, ſi potero : non tam bonæ memoriæ ſum, ut frequenter nomen meum obliviſcar. Habuimus tamen in primo ferculo porcum coronatum,& circa lucanicam & gigeria optimè facta, & certè betam, & panem autopyrum de ſuo ſibi, quem ego malo, quàm candidum ; & vires facit, & cum mea re cauſa facio non ploro. Sequens ferculum fuit ſcriblita frigida, & ſupra mel caldum infuſum excellens,& Hiſpanum : Itaque de ſcriblita quidem minimum edi; de melle melius. Quæ tetigi circa cicer & lupinum, Calvæ arbitratu,

& mala ſingula, ego tamen duo ſuſtuli, & ecce in mappa alligata habeo: nam ſi aliquid muneris meo vernulæ non tulero, habebo convitium: Bene me admonet Domina mea. In *proſpectu* habuimus urſinæ fruſtum, de quô cùm imprudens Scintilla guſtaſſet, penè inteſtina ſua vomuit. Ego contra plus libram comedi, nam ipſum aprum ſapiebat, Et ſi, inquam, urſus homuncionem comeſt, quantò magis homuncio debet urſum comeſſe? In ſumma: habuimus caſeum mollem, & ſapam, & cochleas ſingulas, & *chordæ* fruſta, & *hepatia* in catellis, & ova pileata, & rapam, & ſinapi, & catillum congiarium, pax Palemedes? & in alveo circumlata ſunt oxygonia, unde *quidem* etiam improbiter nos pugno *ſuſtulimus*: nam pernæ miſſionem dedimus. Sed narra mihi Gai, rogo, Fortunata quare non recumbit? Quo modo noſti illam? inquit Trimalchio, niſi argentum compoſuerit, niſi reliquias pueris diviſerit, aquam in os ſuum non conjiciet.

Atqui, reſpondit Habinnas, niſi

illa diſcumbit , ego me apocalo : & cœperat ſurgere, niſi ſigno dato Fortunata quater amplius à tota familia eſſet vocata. Venit ergo galbino ſuccta cingillo , ita ut infra ceraſina appareret tunica, & periſcelides tortæ, phœcaſiaque inaurata. Tunc ſudario manus tergens , quod in collo habebat , applicat ſe illi toro in quo Scintilla Habinnæ diſcumbebat uxor, oſculataque plaudentem , Eſt te, inquit , videre ? Eò deinde perventum eſt , ut Fortunata armillas ſuas craſſiſſimas detraheret lacertis , Scintillæqne miranti oſtenderet. Ultimò etiam periſcelides reſolvit, & reticulum aureum, quem ex obruſſo eſſe dicebat.

Notavit hæc Trimalchio, juſſitque afferri omnia : & , Videtis , inquit, mulieris compedes ? Sic nos baceli deſpolia mur. Sex pondo, & ſelibram debent habere , & ipſe nihilominus habeo decem pondo armillam ex milleſimis Mercurii factam. Vltimo etiam , ne mentiri videretur, ſtateram juſſit afferri, & *ſingulorum* approbari pondus. Nec melior Scintilla ;

quæ de cervice ſua capſellam detraxit aureolam, quam Felicionem appellabat, inde duo crotalia protulit, & Fortunatæ invicem conſideranda dedit: &, Domini, inquit, mei beneficio nemo habet meliora.
Quid? inquit Habinnas, excatarizaſti me, ut tibi emerem fabam vitream, Plane, ſi filiam haberem, auriculas illi præciderem. Mulieres ſi non eſſent omnia pro luto haberemus, nunc hoc eſt caldum mejere, & frigidum potare.

Interim mulieres ſauciæ inter ſe riſerunt, ebriæque junxerunt oſcula: dum altera diligentiam Matrisfamilia jactat: altera delicias & indulgentiam viri. Dumque ſic cohærent, Habinnas furtim conſurrexit, pedeſque Fortunatæ correctos ſuper lectum immiſit. Ah, ah! illa proclamavit, aberrante tunicâ ſuper genua compoſita. Ergo in gremio Scintillæ indecens imam rubore faciem ſudario abſcondit.

Interpoſito deinde ſpatio, cum ſecundas menſas Trimalchio juſſiſſet afferri, ſuſtulerunt ſervi omnes men-

ſas, & alias attulerunt, ſcrobemque, croco & minio tinctam, ſparſerũt, &, quod nunquam ante videram, ex lapide ſpeculari pulverem tritum.

Statim Trimalchio: Poteram, inquit, hoc ferculo eſſe contentus: ſecundas enim habetis menſas; ſi quid belli habes, affer.

Interim puer Alexandrinus, qui caldam miniſtrabat, luſcinias cœpit imitari, clamante Trimalchione ſubinde, Muta. Ecce alius ludus: Servus, qui ad pedes Habinnæ ſedebat, juſſus, credo à domino ſuo, proclamavit ſubito, canora voce:

Interea medium Æneas jam claſſe tenebat
Certus iter.

Nullus ſonus unquam acidior percuſſit aures meas: nam, præter errantis barbariem, aut abjectum, aut diminutum clamorem, miſcebat Atellanicos verſus; ut tunc primum me etiam Virgilius offenderit. Laſſus tamen cùm aliquando deſiſſet, adjecit Habinnas: Et numquid didicit? Sed ego: ad Circulatores eum mit-

tendum audiebam. Itaque parem non habet, ſive muliones volet, ſive circulatores imitari: deſperatus valde ingenioſus eſt: idem ſutor eſt, idem cocus, idem piſtor, omnis Muſæ mancipium: Duo tamen vitia habet, quæ ſi non haberet, eſſet omnium numerorum: *cerritus* eſt, & ſtertit; nam quod ſtrabo eſt, non curo. Sicut Venus ſpectat, ideo nihil tacet: vix oculo mortuo unquam illum emi trecentis denariis.

Interpellavit loquentem Scintilla, &: Plane, inquit, non omnia artificia ſervi nequam narras, Agapa eſt, at curabo ſtigmam habeat.

Riſit Trimachio, &, Adcognoſco, inquit, Cappadocem: nihil ſibi defraudat, & me-Hercules laudo illum, *huic* enim nemo par *extat*: tu autem Scintilla noli zelotypa eſſe. Crede mihi, & vos novimus. Sic me ſalvum habeatis, ut ego ſic ſolebam ipſum Ammeam debatuere, ut etiam dominus ſuſpicaretur, & ideo me in villicationem relegavit. Sed tace lingua, dabo panem.

Tanquam laudatus eſſet nequiſſi-

mus servus lucernam de sinu fictilem protulit, & amplius semihora tubicines imitatus est, succinente. Habinna & inferius labrũ manu deprimente Ultimo, etiam in medium processit, & modo arundinibus quassis choraulas imitatus est, modo lacernatus cum flagello mulionum fata egit; donec vocatum ad se Habinnas basiavit, potionemque illi porrexit, &, Tanto melior, inquit, Massa dono tibi caligas.

Nec ullus tot malorum finis fuisset, nisi Epidipnis esset allata, turdis siligine, uvis passis, nucibusque fartis. Insecuta sunt Cydonia etiam mala spinis confixa, ut echinos efficerent; & hæc quidem tolerabilia erant, si non ferculum longè monstruosius effecisset, ut vel fame perire maluissemus. Nam cum positus esset, ut nos putabamus, anser altilis, circaque pisces, & omnium genera avium, inquit Trimalchio: Quidquid videtis hic positum, de uno corpore est factum.

Ego, scilicet homo prudentissimus, statim intellexi quid esset, & respiciens Agamemnonem: Mirabor, in-

quam, nisi omnia ista defricta sunt, aut certè de luto: vidi Romæ Saturnalibus ejusmodi cœnarum imaginem fieri.

Nec dum finieram sermonem, cum Trimalchio ait: Ita crescam patrimonio, non corpore, ut ista cocus meus de porco fecit. Non potest esse pretiosior homo. Volueris, de vulva faciet piscem, de lardo palumbum, de perna turturem, de colo suis gallinam; & ideo, ingenio meo, impositum est illi nomen bellissimum: nam Dædalus vocatur: & quia bonam mentem habet, attulit illi Româ unus cultros Noricô ferrô; quos statim jussit afferri, inspectosque miratus est, & nobis potestatem fecit, ut mucronem ad buccam probaremus.

Subitò intraverunt duo servi, tanquam qui rixam *ob lorum* fecissent; certe in *collo* adhuc amphoras habebant. Cùm ergo Trimalchio jus inter litigantes diceret, neuter sententiam tulit decernentis, sed alterius amphoram fuste percussit.

Consternati nos insolentiâ ebriorum, intentavimus oculos in præ-

liantes, notavimuſque oſtrea, pectineſque è *teſtis* labentia, quæ collecta puer lance circumtulit.

Has lauticias æquavit ingenioſus cocus; in craticula enim argentea cochleas attulit, & tremula, teterrimaque voce cantavit. Pudet referre quæ ſequuntur: inaudito enim more pueri cappillati attulerunt unguentum in argentea pelvi, pedeſque recumbentium unxerunt, cùm ante crura, pedeſque, taloſque corollis vinxiſſent. Hinc ex eodem nugnento in vinarium, atque lucernam liquatum eſt infuſum.

Jam cœperat Fortunata velle ſaltare: jam Scintilla frequentius plaudebat, quàm loquebatur. cùm Trimalchio: Permitto, inquit, Philargire, & Carrio, & ſi praſianus es famoſus, dic & Minophine contubarnali tuæ diſcumbat.

Quid multa? penè de lectis dejecti ſumus, adeo totum triclinium familia occupaverat. Certè ergo notavi ſuper me poſitum cocum, qui de porco anſerem fecerat, muria, condimentiſque fœtentem. Nec contentus

fuit recumbere, ſed continuò *Theſpim* Tragœdum cœpit imitari, & ſubinde dominum ſuum ſponſione provocare, Si praſinus proximis Circenſibus primam palmam.

Diffuſus hac contentione Trimalchio: Amici, inquit: & ſervi homines ſunt, & æque unum lactem biberunt, etiamſi illos malus fatus oppreſſerit: tamen me ſalvo citò aquam liberam guſtabunt. Ad ſummam, omnes illos in teſtamento meo manumitto.

Philargiro & fundum lego, & contubernalem ſuam. Carrioni quoque inſulam, & viceſimam, & lectum ſtratum, Nam Fortunatam meam hæredem facio, & commendo illam omnibus amicis meis: & hæc omnia publico ideo, ut familia mea jam nunc ſic me amet, tanquam mortuum.

Gratias agere omnes indulgentiæ cœperant domini, cum ille oblitus nugarum exemplar teſtamenti juſſit afferri, & totum à primo ad ultimum, ingemiſcente familia, recitavit. Reſpiciens deinde Habinnam: Quid dicis, inquit, amice cariſſime?

ædificas monumentum meum, quemadmodum te jussi? Valde te rogo, ut secundum pedes statuæ meæ catellam *fingas*, & coronas, & unguenta, & peractas omnes pugnas, ut mihi contingat tuo beneficio post mortem vivere. Præterea, ut sint in fronte pedes centum: in agrum pedes ducenti. Omne genus etiam pomorum volo sit circa cineres meos, & vinearum largiter. Valde enim falsum est, vivo quidem domos cultas esse: non curari eas, ubi diutius nobis habitandum est, & ideo ante omnia adjici volo.

HOC MONUMENTUM HEREDEM NON SEQUATUR.

Cæterum erit mihi curæ, ut testamento caveam, ne mortuus injuriam accipiam: præponam enim unum ex libertis sepulchro meo, custodiæ causâ, ne in monumentum menm populus cacatum currat. Te rogo, ut naves etiam monumenti mei facias plenis velis euntes: & me in tribunali sedentem prætextatum, cum anulis aureis quinque, & nummos in publico de sacculo effundentem, scis

enim, quod epulum dedi, et binos denarios: facies, ſi tibi videtur, & triclinia: facies & totum populum ſibi ſuaviter facientem. Ad dexteram meam pones ſtatuam Fortunatæ meæ columbam tenentem: & catellam cingulo alligatam ducat: & Cicaronem meum: & amphoras copioſas, gypſatas, ne effluat vinum: & unam licet fractam ſculpas, & ſuper eam puerum plorantem: horologium in medio, ut quiſquis horas inſpiciet, velit, nolit, nomen meum legat. Inſcriptio quoque vide diligenter ſi hæc ſatis idonea tibi videtur.

C. POMPEJUS TRIMALCHIO
MŒCENATIANUS
HIC REQUIESCIT,
HUIC SEUIRATUS ABSENTI DECRETUS EST.
CUM POSSET IN OMNIBUS DECURIIS, ESSE TAMEN NOLUIT;
PIUS, FORSIS, FIDELIS.
EX PARVO CREVIT:
SESTERT. RELIQ. TRECENTIES,
NEC VNQUAM PHILOSOPHUM
AUDIVIT.
VALE ET TU.

Hæc

Hæc ut dixit Trimalchio, flere cœpit ubertim; flebat & Fortunata, flebat & Habinnas; tota denique familia, tanquam in funus rogata, lamentatione triclinium implevit. Imo jam cœperam etiam ego plorare, cum Trimalchio: Ergo, inquit, cùm sciamus nos morituros esse, quare non vivamus? Sic vos felices videam, conjiciamus nos in balneum, meo periculo non pœnitebit: Sic calet tanquam furnus.

Verò, verò, inquit Habinnas, de una die duas facere nihil *metuo*; nudisque consurrexit pedibus, & Trimalchionem gaudentem subsequi.

Ego respiciens ad Ascylton: Quid cogitas? inquam, ego enim si videro balneum, statim expirabo.

Absentemur, ait ille, & dum illi balneum petunt, nos in turba exeamus. . . .

Cum hæc placuissent, ducente per porticum Gitone, ad januam venimus: ubi canis catenarius tanto nos tumultu excepit, ut Ascyltos etiam in piscinam ceciderit: nec non ego quoque ebrius, qui etiam pictum timue-

ram Canem, dum natanti opem fero, in eundem gurgitem tractus sum. Servavit nos tamen Atriensis, qui interventu suo, & canem placavit, & nos trementes extraxit in siccum. Et Giton quidem, jam dudum se ratione acutissima redemerat à cane; quiquid enim à nobis acceperat de cœna latranti sparserat, at ille evocatus cibo furorem suppresserat.

Cæterùm cùm algentes utique petissemus ab Atriense, ut nos extra januam emitteret: Erras, inquit si putas te exire hac posse, qua venisti. Nemo unquam Convivarũ per eandem januam emissus est; alia intrant, alia exeunt.

Quid faciamus? homines miserrimi, & novi generis labyrintho inclusi, quibus lavari jam cœperat notum esse. Ultro ergo rogamus ut nos ad balneum duceret: projectisque vestimentis, quæ Giton in aditu siccare cœpit, balneum intravimus, angustam scilicet, & cisternœ frigidariæ simile, in qua Trimalchio *nudus* stabat, ac ne sic quidem putidissimam *ejus* actionem *nobis* licuit effugere: *dice-*

bat nihil melius esse, quàm sine turbâ lavari. Et eo loco *ipso* aliquando pistrinum fuisse. Deinde, ut lassatus consedit, invitatus balnei sono diduxit usque ad camaram os ebrium, & cœpit Menecratis cantica lacerare, sicut illi dicebant, qui linguam ejus intelligebant.

Cæteri Convivæ circa labrum manibus nexis currebant, & gingilismo ingenti clamore exsonabant: alii autem, aut restrictis manibus annulos de pavimento conabantur tollere: aut posito genu cervices post terga flectere, & pedũ extremos pollices tangere.

Nos, dum alii sibi ludos faciunt, in solio, quod Trimalchioni[1] *pyriabatur* descendimus. *Inde*, ebrietate discussa, in aliud triclinium deducti sumus, ubi Fortunata disposuerat lautitias; ita ut supra lucernas, æneolosque piscatores notaverim: & mensas totas argenteas, calicesque circa fictiles inauratos: & vinum in conspectu sacco defluens. Tum Trimalchio: Amici, inquit, hodie Servus

1 *Pyriabatur*) Idem ac fovebatur. *Pyriare* a Græ. πῦρ, ignis,

meus barbatoriam facit, homo præficini, frugi, & mi carus. Itaque *tingomenas* faciamus, & usque in lucem cœnemus.

Hæc dicente eo gallus gallinaceus cantavit, qua voce confusus Trimalchio vinum sub *mensa* jussit effundi, *lucernasque* etiam mero spargi; imo annulū trajecit in dexteram manum, &, Non sine causa, inquit, hic buccino signum dedit; nam, aut incendium oportet fiat, aut aliquis in vicinia animam abjiciet. Longè nobis; itaque quisquis hunc indicem attulerit corollarium accipiet.

Dicto citius de vicinia gallus allatus est, quem Trimalchio jussit, ut ahenô coctus fieret. Laceratus igitur ab illo doctissimo coco, qui paulo ante de porco aves, piscesque fecerat, in cacabum est conjectus; dumque Dædalus potionē ferventissimam haurit, Fortunata mola buxea piper trivit.

Sumptâ igitur *Epidipni*, respiciens ad familliam Trimalchio: Quid vos, inquit, adhuc non cœnastis? abite, ut alii veniant ad officium.

Subiit igitur alia classis, & illi

quidem exclamavere. Vale Gaj, hi autem, Ave Gaj.

Hinc primùm hilaritas noſtra turbata eſt; nam cùm puer non inſpecioſus inter novos intraſſet miniſtros, invaſit eum Trimalchio, & oſculari diutius cœpit. Itaque Fortunata, ut ex æquo jus firmum approbaret, maledicere Trimalchionem cœpit, & purgamentum, dedecuſque prædicare, qui non contineret libidinem ſuam. Ultimò etiam adjecit Canis.

Trimalchio contrà confuſus, offenſus convitio calicem in faciem Fortunatæ immiſit. Illa tanquam oculum perdidiſſet exclamavit, manuſque trementes ad faciem ſuam admovit.

Conſternata eſt etiam Scintilla, trepidantemque ſinu ſuo texit: imo puer quoque officioſus urceolum frigidum ad malam ejus admovit, ſuper quem incumbens Fortunata gemere, ac flere cœpit.

Contra Trimalchio: Quid enim, inquit, ambubaja *nunc* me miſit? ſi de machtra illam ſuſtuli: hominem inter

homines feci? at inflat se tanquam rana, & in sinum suum conspuit; codex, non mulier, Sed hic, qui in pergula natus est, ædes non somniat. Ita Genium meum propitium habeam, curabo domata sit Cassandra caligaria. Et ego, homo dupondiarius, sestertium centies accipere potui. Scis tu me non mentiri. Agatho unguentarius heri proxime seduxit me, & Suadeo, inquit, non patiaris genus tuum interire. Ast ego, dum bona huic ago, & nolo videri levis, ipse mihi asciam in crus impegi. Rectè curabo me unguibus quæras: & ut depræsentiarum intelligas quid tibi feceris: Habinna, nolo statuam ejus in monumento meo ponas, ne mortuus quidem lites habeam. Imo, ut sciat me posse malum dare, nolo, me mortuum basiet.

Post hoc fulmen Habinnas rogare cœpit, ut jam desineret irasci: &, Nemo, inquit, nostrûm non peccat. Homines sumus non Dii. Idem & Scintilla flens dixit; ac per Genium ejus, Gajum appellando, rogare cœpit, ut effrangeretur.

Non tenuit ultra lacrymas Trimalchio, & Rogo, inquit, Habinna ſic peculium tuum fruniſcaris, ſi quid perperam feci, in faciem meam inſpue. Puerum baſiavi frugaliſſimum, non propter formam, ſed quia frugi eſt; decem partes dicit: librum ab oculo legit: pretium ſibi de diariis fecit: artiſellium de ſuo paravit, & duas trullas. Non eſt dignus, quem in oculis feram? ſed Fortunata vetat. Ita tibi videtur fulcipedia? Suadeo bonum tuum concoquas milva, & me non facias ringentem, amaſiuncula; *alioquin* experieris cerebrum meum. Noſti me, quod ſemel deſtinavi clavo trabali fixum eſt. Sed vivorum meminerimus.

Vos rogo amici, ut vobis ſuaviter ſit; nam ego quoque tam fui, quàm vos eſtis, ſed virtute mea ad hoc perveni. Corcillum eſt quod homines facit, cætera quiſquilia omnia. Bene emo, bene vendo: alius alia vobis dicet; felicitate diſſilio. Tu autem ſtertera, etiamnum ploras? jam curabo fatum tuum plores.

Sed, ut cœperam dicere, ad hanc

me fortunam frugalitas mea perduxit. Tam magnus ex Aſia veni, quàm hic candelabrus eſt : ad ſummam, quotidie me ſolebam ad illum metiri, & ut celerius roſtrum barbatum haberem, labra de lucerna ungebam. Tamen ad delicias femina ipſimi Domino annos quatuordecim fui; nec turpe eſt quod Dominus jubet. ego tamen, & ipſi meæ Dominæ ſatisfaciebam. Scitis quid dicam. Taceo quia non ſum de glorioſis. Cæterùm, quemadmodum Di volunt, dominus in domo factus ſum; & ecce cœpi ipſimi cerebellum. Quid multa? cohæredem me Cæſari fecit, & accepi patrimonium laticlavium. Nemini tamen nihil ſatis eſt : concupivi negotiari. Ne multis vos morer, quinque naves ædificavi: oneravi vinum, & tunc erat auro contra : miſi Romam. Putares me hoc juſſiſſe : omnes naves naufragarunt. Factum, non fabula : una die Neptunus trecenties ſeſtertium devoravit. Putatis me defeciſſe? non, me-Hercules; mi hæc jactura guſtui fuit; tanquam nihil facti; alteras feci majores, & meliores, & feliciores : ut nemo non me virum

fortem diceret. Scis, magna navis magnam fortitudinem habet. Oneravi rursus vinum, lardum, fabam, seplasiaria, mancipia. Hoc loco Fortunata rem piam fecit, omne enim aurum suum, omnia vestimenta vendidit, & mi centum aureos in manu posuit: hoc fuit peculii mei fermentum. Cito fit quod Dii volunt. Uno cursu centies sestertium corrotundavi. Statim redemi fundos omnes, qui patroni mei fuerant; ædifico domum. Venalitia coëmo jumenta; quidquid tangebam crescebat tanquam favus. Postquam cœpi plus habere, quàm tota patria mea habet, manum de tabula, sustuli me de negotiatione, & cœpi libertos fenerare.

Et sanè nolente me negotium meum agere, exoravit Mathematicus, qui venerat forte in coloniam nostram, Græculus, Serapa nomine, Consiliator Deorum. Hic mihi dixit etiam ea, quæ oblitus eram, ab acia & acu mi omnia exposuit: intestina mea noverat, *& mihi dixisset*, quid pridie cœnaveram. Putasses illum semper mecum habitasse.]

Rogo Habinna, puto interfuiſti: tu dominā tuam de rebus illis feciſti: tu parum felix in amicis es: nemo unquam tibi parem gratiam refert: tu latifundia poſſides: tu viperam ſub ala nutricas. Et cur vobis non dixerim, etiam nunc mi reſtare vitæ annos triginta, & menſes quatuor, & dies duos? præterea citò accipiam hæreditatem.

Hæc mihi dixit Fatus meus. Quod ſi contigerit fundos Apuliæ jungere, ſatis *dives* pervenero. Interim, dum Mercurius vigilat, ædificavi hanc domum: ut ſcitis caſa erat, nunc Templum eſt; habet quatuor cœnationes, cubicula viginti, porticus marmoratas duas, ſuſum cellationem, cubiculum in quo ipſe dormio, viperæ hujus ſeſſorium, hoſtiarii cellam perbonam, hoſpitium M hoſpites capit. Ad ſummam, Scaurus, cum huc venit, nuſquam mavoluit hoſpitari, & habet ad mare paternum hoſpitium: & multa alia ſunt, quæ ſtatim vobis oſtendam. Credite mihi: aſſem habeas, aſſem valeas: habes, habeberis, Sic amicus veſter, qui fuit rana, nunc eſt Rex.

Interim, Stiche, profer vitalia, in quibus volo me efferri. Profer & unguentum, & ex illa amphora gustum, ex quo jubeo lavari ossa mea.

Non est moratus Stichus, sed & stragulam albam, & prætextam in triclinium attulit, jussitque nos tentare an bonis lanis essent confectæ. Tum subridens: Vide tu, inquit Stiche ne ista mures tangant, aut tineæ; alioquin te vivum comburam; ego gloriosus volo efferri, ut totus mihi populus bene imprecetur.

Statim ampullam nardi aperuit, omnesque nos unxit: & Spero, inquit futurum, ut æque me mortuum juvet, tanquam vivum. Vinum quidem in vinarium jussit infundi: &, Putate vos, ait, ad parentalia mea invitatos esse.

Ibat res ad summam nauseam, cum Trimalchio ebrietate turpissima gravis, novum acroama, Cornicines in triclinium jussit adduci, fultusque cervicalibus multis extendit se supra torum extremum: & fingite me, inquit, mortuum esse: dicite aliquid belli.

Conſonuere Cornicines funebri ſtrepitu. Unus præcipuè ſervus Libitinarij illius, qui inter hos honeſtiſſimus erat, tam valde intonuit, ut totam concitaret viciniam. Itaque Vigiles, qui cuſtodiebant viciniam, rati ardere Trimalchionis domum, effregerunt januam ſubitò, & cum aqua, ſecuribuſque tumultuari, ſuo jure, cœperunt. Nos, occaſionem opportuniſſimam nacti, Agamemnoni verba dedimus, raptimque tam plane, quàm ex incendio, fugimus.

FAX nulla in præſidio erat, quæ iter aperiret errantibus, nec ſilentium noctis jam mediæ promittebat occurrentium lumen. Accedebat huc ebritas & imprudentia locorum, etiam interdiu obſcura. Itaque cùm hora penè tota, per omnes ſcrupos, *glarearumque* eminentium fragmenta, traxiſſemus cruentos pedes, tandem expliciti acumine Gitonis ſumus. Prudens enim pridiè, cum luce etiam clara timeret errorem, omnes pilas columnaſque notaverat, certaque liniamenta evicerunt ſpiſſiſſimam no-

ctem

noctem,& notabili candore ostenderunt errantibus viam. Quamvis non minus sudoris habuimus etiam postquam ad stabulum pervenimus. Anus etiam ipsa inter diversitores diutius ingurgitata, ne ignem quidem admotum sensisset: & forsitan pernoctassemus in limine, ni tabellarius Trimalchionis intervenisset *decem* vehiculis dives. Non diu ergo tumultuatus stabuli januam effregit, & nos per eandem fenestram admisit.

1 *Cubiculum ingressus cum fratre lectum petij; & opiparè epulatus, ardensque tentigine, me totum* 2 *voluptatibus ingurgitavi.*

Qualis nox fuit illa, Dij, Deæque!
Quàm mollis torus! Hæsimus calentes,
Et transfudimus hinc & hinc labellis
Errantes animas. Valete curæ!
Mortalis ego sic perire cœpi.

Sine causâ gratulor mihi: Nam

1 *Cubiculum ingressus*) Id. p. 170. *sine Gitone cubiculum intravi*, absque propositione in.

2 *Voluptatibus ingurgitavi*) Id. p. 96. *citra, summam voluptatē me ingurgitavi.*

cùm ſolutus mero amiſiſſem ebrias manus, Aſcyltos, omnis injuriæ inventor, ſubduxit mihi nocte puerum, & in lectum tranſtulit ſuum; volutatuſque liberius cum fratre non ſuo, ſive non ſentiente injuriam, ſive diſſimulante, indormivit alienis amplexibus oblitus juris humani. Itaque ego experrectus pertrectavi gaudio diſpoliatum torum; ſi qua eſt amantibus fides, ego dubitavi, an utrumque trajicerem gladio, ſomnumque morti jungerem. Tutius demum ſecutus conſilium, Gitona quidem verberibus excitavi; Aſcylton autem truci intuens vultu: quoniam, inquam, fidem, *ſceleſte*, violaſti, & communem amicitiam, res tuas ocius tolle, & alium locum, quem polluas, quære.

Non repugnavit ille, ſed poſtquam optima fide partiti manubias ſumus: Age inquit, nunc & puerum dividamus.

Jocari putabam diſcedentem; at ille gladium parricidali manu ſtrinxit, &, non frueris, inquit, hac præda, ſuper quam ſolus incumbis. Partem

meam necesse est, vel hoc gladio contentùs abscindam. Idem ego ex altera parte feci, &, intorto circa brachium pallio, composui ad præliandum gradum.

Inter hanc furiosorum dementiam infelissimus puer tangebat utriusque genua cum fletu, petebatque suppliciter, ne Thebanum par humilis taberna spectaret neve sanguine mutuo pollueremus familiaritatis carissimæ sacra. Quod si utique, proclamabat, facinore opus est, *nudum* ecce jugulum, convertite huc manus, imprimite mucrones: Ego mori debeo, qui amicitiæ sacramentum delevi.

Inhibuimus ferrum post has preces: & prior Ascyltos, Ego, inquit, finem discordiæ imponam. Puer ipse, quem vult, sequatur, ut sit illi saltem in eligendo fratre salva libertas.

Ego, *qui* vetustissimam consuetudinem putabam in sanguinis pignus transiisse, nihil timui, imò conditionem præcipiti festinatione rapui, commisique judici litem: qui ne deliberavit quidem, ut videretur cunctatus, verùm statim, ab extrema parte verbi

consurrexit, fratremque Ascylton elegit.

Fulminatus hac pronuntiatione, sicut eram sine gladio, in lectulum decidi, & attulissem mihi damnatas manus, si non inimici victoriæ iuvidissem.

Egreditur superbus cum præmio Ascytos, & paulò antè carissimum sibi commilitonem, fortunæque etiam similitudine parem, in loco peregrino destituit abjectum.

Nomen amicitiæ, si quatenus expedit, hæret,
Calculus in tabula ut *mobile ducit opus.*
Cùm Fortuna manet, vultum servatis amici,
Cùm cecidit, turpi vertitis ora fuga.
Grex agit in scæna mimum, Pater ille vocatur,
Filius hic, nomen Divitis ille tenet:
Mox ubi ridendas inclusit pagina partes.
Vera redit facies, assimulata *perit.*

Nec diu tamen lachrymis indulsi, sed veritus ne Menelaus etiam Antes-

cholanus, inter cætera mala, ſolum me in diverſorio inveniret, collegi ſarcinulas, locumque ſecretum, & proximum littori mœſtus conduxi. Ibi triduo incluſus, redeunte in animum ſolitudine, atque contemptu, verberabam ægrum planctibus pectus, & inter tot altiſſimos gemitus frequenter etiam proclamabam: Ergo me non ruinâ terra potuit haurire? non iratum etiam innocentibus mare? Hoſpitem occidi, Aufugi judicium, arenæ impoſui; ut inter audaciæ nomina mendicus, exul, in diverſorio Græcæ urbis jacerem deſertus? Et quis mihi hanc ſolitudinem impoſuit? Adoleſcens omni libidine impurus, & ſua quoque confeſſione dignus exitio: ſtupro liber, ſtupro ingenuus, cujus anni ad teſſeram venerunt, quem tanquam puellam conduxit etiam, qu virum putavit. Quid ille alter, ô Dii, qui, *eô die, quô* togam virilem, ſtolam ſumpſit; qui ne vir eſſet a matre perſuaſus eſt; qui opus muliebre in ergaſtulo fecit; qui poſt-quam conturbavit, & libidinis ſuæ ſolum vertit, reliquit veteris amicitiæ nomen, &

proh pudor! tanquam mulier secutuleïa, unius noctis tactu omnia vendidit? Jacent nunc amatores obligati noctibus totis, & forsitan mutuis libidinibus attriti derident solitudinem meam? sed non impunè. Nam, aut vir ego, liberque non sum, aut noxio sanguine parentabo injuriæ meæ.

Hæc locutus gladio latus cingor, &, ne infirmitas militiam perderet, largioribus cibis excito vires; mox in publicum prosilio, furentisque more omnes circumeo porticus. Sed dum attonito vultu efferatoque nil aliud quam cædem & sanguinem cogito, frequentiusque manum ad capulum, quem devoveram, refero, notavit me miles, sive ille planus fuit, sive nocturnus grassator: &, Quid tu, inquit, Commilito, ex qua legione es, aut cujus centuriæ? Cùm constantissimè & Centurionẽ & legionem essem ementitus: Age ergo, inquit ille, in excicitu vestro phæcasiati milites ambulant? Cùm deinde vultu, atque ipsa trepidatione mendaciũ prodidissẽ, ponere jussit arma, & malo cavere. Despoliatus ergo, imo præcisa ultione, retro

ad diverſorium tendo, paulatimque, temeritate laxata, cœpi graſſatoris audaciæ gratias agere.

Interim mihi 1 *arduum erat* 2 *amorem vendictæ ſuperare*, *& mediam noctem anxius conſumpſi*, *ſed triſtitiæ ſublevandæ*, *injuriæque propellandæ cauſâ egreſſus diluculo*, 3 *omnes circuivi porticus*, *&* in Pinacothecam perveni vario genere tabularum mirabilem: nam & Zeuxidos manus vidi nondum vetuſtatis injuria victas; & Protogenis rudimenta cum ipſius naturæ veritate certantia, non ſine quodam horrore tractavi. Jam verò Apellis, quam Græci *Monochromaton* appellant, etiam adoravi. Tanta enim ſubtilitate extremitates imaginum erant ad ſimilitudinem præciſæ, ut crederes etiam animorum eſſe picturam.

Hinc aquila ferebat cœlo ſublimis deum. Illinc candidus Hylas repellebat improbam Naïada. Damnabat

1 *Arduum*] Idem p. 97.

2 *Amorem vindictæ*] p. 154. *vindictæ actus amore*.

3 Idem p. 91. *omnes circumeo porticus*.

Apollo noxias manus, lyramque reſolutam modò nato flore *coronabat.*

Inter quos etiam pictorum amantium vultus, tanquam in ſolitudine exclamavi: ergo amor etiam Deos tangit; Jupiter in cœlo ſuo non invenit quod eligeret, & peccaturus in terris, nemini tamen injuriam fecit. Hylam Nympha prædata imperaſſet amori ſuo, ſi venturum ad interdictum Herculem credidiſſet, Apollo pueri umbram revocavit in florem, & omnes fabulœ quoque habuerunt ſine æmulo complexus. Aſt ego in ſocietatem recepi hoſpitem Lycurgo crudeliorem.

Ecce autem, ego dum cum ventis litigo, intravit pinacothecam ſenex canus, exercitati vultus, & qui videretur neſcio quid magnum promittere; ſed cultu non proinde ſpecioſus, ut facilè appareret, eum ex hac nota literatorum eſſe, quos odiſſe divites ſolent. Is ergo ad latus conſtitit meum &, Ego inquit, Poëta ſum, & ut ſpero non humillimi ſpiritus, ſi modò coronis aliquid credendum eſt, quas etiam ad imperitos deferre gratia ſolet.

Quare ergo, inquam tam malè vestitus es?

Propter hoc ipsum ait. Amor ingenii neminem unquam divitem fecit.

Qui pelago credit, magno se fenore tollit;
Qui pugnas & castra petit, præcingitur auro;
Vilis adulator picto jacet ebrius ostro;
Et qui sollicitat nuptas, ad præmia peccat.
Sola pruinosis horret Facundia pannis,
Atque inopi lingua desertas invocat artes.

Non dubio ita est, si quis vitiorum omnium inimicus, rectum iter vitæ cœpit insistere, primùm propter morum differentiam odium habet (quis enim potest probare diversa?) deinde, qui solas exstruere divitias curant, nihil volunt inter homines melius credi, quàm quod ipsi tenent. Jactantur itaque, quacumque ratione possũt, litterarum amatores, ut videan-

tur illi quoque infra pecuniam positi.

Nescio, *inquam*, quomodo bonæ mentis soror sit paupertas; *& suspirabam. Meritò, inquit,* 1 *Senex sortem doles Litteratorum.*

Non illud, inquam, suspiriorum materia, dolendi mihi altera causa est; & longè gravior: simulque, ut propensio humana alienis auribus 2 *proprios dolores deponit, fortunam meam illi* 3 *exposui, imprimisque Ascylti perfidiam* 4 *exageraui: proclamans inter tot gemitus;* vellem tam innocens esset frugalitalis meæ hostis, ut deliniri posset; nunc veteranus est latro, & ipsis lenonibus doctior.

Visus ego Seni ingenuus me solari cæpit, utque tristitiam leniret meam quid sibi in amoribus olim contigerat narravit.

1. *Senex*] i. e. Eumolpus, ut suprà p. 93.

2. *propensio humana*] sic p. 133 *vitium generis humani.*

3 p. 116. *Raptim causas odiorum exponit.*

4. Querelas Encolpi propter hanc perfidiam lege p. 90. & ibidem invenies hæc verba: *inter tot altissimos gemitus frequenter proclamabã.*

In Aſiam cùm à Quæſtore eſſem ſtipendio eductus, hoſpitium Pergami accepi: ubi cùm libenter habitarem, non ſolùm propter cultum ædicularum, ſed etiam propter hoſpitis formoſiſſimum filium, excogitavi rationem, qua non eſſem patrifamiliæ ſuſpectus amator. Quotieſcumque enim in convivio de uſu formoſorum mentio facta eſt, tam vehementer excandui, tam ſevera triſtitia violari aures meas obſcœno ſermone dolui, ut me, Mater præcipuè, tanquam unum ex Philoſophis intueretur. Jam ergo cœperam ephebum in gymnaſium deducere: ego ſtudia ejus ordinare, ego docere ac præcipere, ne quis prædator corporis admitteretur in domum.

Fortè cùm in triclinio jaceremus, quia dies ſolemnis ludum arctaverat, pigritiamque recedendi impoſuerat, hilaritas longior, ferè circa mediam noctem intellexi puerum vigilare. Itaque timidiſſimo murmure votum feci: &, Domina, inquam, Venus, ſi ego hunc puerum baſiavero, ita ut ille non ſentiat, cras illi par columbarum donabo.

Auditô voluptatis pretiô, puer ſtertere cœpit. Itaque aggreſſus ſimulantem aliquot baſiolis invaſi. Contentus hoc principio, benè manè ſurrexi, electumque par columbarum attuli expectanti, ac me voto exſolvi. Proxima nocte, cùm idem liceret, mutavi optionem: &, Si hunc, inquam, tractavero improba manu, & ille non ſenſerit, gallos gallinaceos pugnaciſſimos duos donabo patienti. Ad hoc votum Ephebus ultro ſe admovit, &, puto, vereri cœpit ne ego obdormiſſem. Indulſi ergo ſollicito, totoque corpore citra ſummam voluptatem me ingurgitavi. Deinde, ut dies venit, attuli gaudenti quidquid promiſeram. Ut tertia nox licentiam dedit, conſurrexi ad aurem malè dormientis: Dii, inquam, immortales! ſi ego huic dormienti abſtulero coïtum plenum & optabilem, pro hac felicitate cras puero aſturconem Macedonicum optimum donabo, cum hac tamen exceptione, ſi ille non ſenſerit. Nunquam altiore ſomno Ephebus obdormivit. Itaque primùm implevi lactentibus papillis manus, mox baſio inhæſi, dein-

deinde in unum omnia vota cōjunxi. Manè ſedere in cubiculo cœpit, atque expectare cōſuetudinem meam. Scis quantò facilius ſit columbas, galloſque gallinaceos emere, quàm aſturconem: & præter hoc etiam timebam, ne tam grande munus ſuſpectam faceret humanitatem meam. Ergo aliquot horis ſpatiatus, in hoſpitium reverti, nihilque aliud quàm puerum baſiavi: At ille circumſpiciens, ut cervicem meam junxit amplexui, Rogo, inquit, Domine, ubi eſt aſturco?

Difficultas, inquam, elegantem nanciſcendi, munus differre coegit, ſed intrà paucos dies promiſſis ſtabo. Quid hoc ſibi vellet 1 *ſcitè intellexit Ephebus, & motus internos prodidit vultus.*

Cùm ob hanc offenſam præcluſiſſem mihi aditum, quem feceram, iterum ad licentiam redii. Interpoſitis enim paucis diebus, cùm ſimilis nos caſus in eandem fortunam retuliſſet, ut intellexi ſtertere patrem, rogare cœpi Ephebum, ut reverteretur in gratiam mecum, id eſt, ut pateretur

1. *Scitè*) Idem p. 64.

ſatisfieri ſibi, & cætera, quæ libido diſtenta dictat. At ille planè iratus, nihil aliud dicebat, niſi hoc, Aut dormi, aut ego jam dicam patri. Nihil eſt tam arduum, quod non improbitas extorqueat. Dum dicit, Patrem excitabo, irrepſi tamen, & malè repugnanti gaudium extorſi. At ille, non indelectatus nequitia mea, poſtquam diu queſtus eſt, deceptum ſe, & deriſum, traductumque inter condiſcipulos, quibus jactaſſet cenſum meum. Videris tamen, inquit, non ero tui ſimilis. Si quid vis, fac iterum. Ego verò depoſita omni offenſa, cum puero in gratiam redii, uſuſque beneficio ejus, in ſomnum delapſus ſum. Sed non fuit contentus iteratione Ephebus plenæ maturitatis, & annis ad patiendum geſtientibus: Itaque excitavit me ſopitum. Et, numquid vis? inquit. Et non planè jam moleſtum erat munus. Utcumque igitur inter anhelitus ſudoreſque tritus, quod voluerat, accepit, rurſuſque in ſomnum decidi gaudio laſſus. Interpoſita minus hora, pungere me manu cœpit, & dicere: Quare non facimus? Tum ego toties

excitatus, planè vehementer excaudui, & reddidi illi voces ſuas : Aut dormi, aut ego jam Patri dicam.

Erectus his ſermonibus, conſulere prudentiorem cœpi ætates tabularum, & quædam argumenta mihi obſcura, ſimulque cauſam deſidiæ præſentis excutere, cur pulcherrimæ artes periiſſent, inter quas Pictura ne minimum quidem ſui veſtigium reliquiſſet. Tum ille, Pecuniæ, inquit, cupiditas hæc tropica inſtituit. Priſcis enim temporibus, cùm adhuc nuda virtus placeret, vigebant artes ingenuæ, ſummumque certamen inter homines erat, ne quid profuturum ſæculis diù lateret. Itaque, *argillâ* omnium herbarum ſuccos Democritus expreſſit : & ne lapidum virgultorumque vis lateret, ætatem inter experimenta conſumpſit. Eudoxus quidem in cacumine excelſiſſimi montis conſenuit, ut aſtrorum cœlique motus deprehenderet : & Chriſippus, ut ad inventionem ſufficeret, ter helleboro animum deterſit.

Verùm, ut ad plaſtas convertar, Lyſippum, ſtatuæ unius lineamentis in-

hærentem, inopia extinxit : & Myron, qui penè hominum animas, ferarumque ære comprehenderat, non invenit hæredem. At nos vino ſcortiſque demerſi, ne partas quidem artes audemus cognoſcere; ſed accuſatores antiquitatis, vitia tantùm docemus, & diſcimus. Ubi eſt Dialectica? Ubi Aſtronomia? Ubi Sapientiæ conſultiſſima via? Quis unquam venit in Templum, & votum fecit, ſi ad Eloquentiam perveniſſet? Quis, ſi Philoſophiæ fontem inveniſſet? ac ne bonam quidem mentem, aut valetudinem petunt: ſed ſtatim, antequam limen Capitolij tangunt, alius donum promittit, ſi propinquum divitem extulerit: alius ſi theſaurum effoderit: alius, ſi ad trecenties H-S ſalvus pervenerit. Ipſe Senatus, recti bonique præceptor, mille pondo auri Capitolio promittere ſolet: & ne quis dubitet pecuniam concupiſcere, Jovem quoque peculiô exorat. Noli ergo mirari, ſi Pictura defecit, cùm omnibus Dijs hominibuſque formoſior videatur maſſa auri, quàm quidquid Apelles, Phidiaſve, Græculi deli-

rantes, fecerunt. Sed video totum te in illa hærere tabula, quæ Trojæ halosin ostendit: itaque conabor opus versibus pandere.

IAM decuma mœstos inter ancipites metus
Phrygas obsidebat messis, & vatis fides
Calchantis atrô dubia pendebat metu:
Cùm, Delio profante, cæsi vertices
Idæ trahuntur, scissaque in molem cadunt
Robora, minacem quæ figurarent equum
Aperitur ingens clostrum, & obducti specus,
Qui castra caperent. Hûc decenni prælio
Irata virtus abditur: stipant graves
Equi recessus Danaï, & in voto latent.
O Patria! pulsas mille credidimus rates,
Solumque bello liberum: hoc titulus fero
Incisus, hoc ad fata compositus Sinon
Firmabat, & mendatium in damnum potens.

Iam turba portis libera, ac bello carens
In vota properant: fletibus manant genæ,
Mentisque pavidæ gaudium lachrymas habet,
Quas metus abegit, jamque Neptuno sacer,
Crinem solutus, omne Lacoon replet
Clamore vulgus; mox reducta cuspide
Vterum notavit: fata sed tardant manus,
Ictusque resilit, & dolis addit fidem.
Iterum tamen confirmat invalidam manum,
Altaque bipenni latera pertentat. Fremit
Captiva pubes intus, & dum murmurat,
Roborea moles spirat alieno metu.
Ibat juventus capta, dum Trojam capit,
Bellumque totum fraude ducebat nova.
Ecce alia monstra. Celsa quà Tenedos mare
Dorso repellit, tumida consurgunt freta.
Vndaque resultat scissa tranquillo minor.

Qualis ſilenti nocte remorum ſonus
Longe refertur, cùm premunt claſſes mare,
Pulſumque marmor abiete impoſita gemit.
Reſpicimus angues: orbibus geminis ferunt
Ad ſaxa fluctus: tumida quorum pectora,
Rates ut altæ, lateribus ſpumas agunt:
Dant caudæ ſonitum: liberæ ponto jubæ
Corruſcant *luminibus, fulminenm jubar*
Incendit æquor, ſibiliſque undæ tremunt.
Stupuere mentes. Infulis ſtabant Sacri
Phrygioque cultu gemina nati pignora
Laocoonte, quos repentè tergoribns ligant
Angues coruſci: parvulas illi manus
Ad ora referunt: neuter auxilio ſibi,
Vterque fratri tranſtulit pias vices,
Morſque ipſa miſeros mutuo perdit metu.
Accumulat ecce liberûm funus parens,
Infirmus auxiliator, invadunt virum
Iam morte paſti, membraque ad terram trahunt.
Iacet ſacerdos inter aras victima,

Terramque plangit. Sic profanatis sacris,
Peritura Troja perdidit primùm Deos.
Iam plena Phœbe candidum extulerat jubar,
Minora ducens astra radianti face,
Cum inter sepultos Priamidas nocte & mero
Danai relaxant clostra, & effundunt viros.
Temptant in armis se duces, ceu uti solet
Duro remissus Thessali quadrupes jugo
Cervicem, & altas quatere ad excursum jubas.
Gladios retractant, commovent orbes manu,
Bellumque sumunt. Hic graves alius mero
Obtruncat, & continuat in noctem *ultimam*
Somnos: ab aris alius accendit faces,
Contraque Troas invocat Trojæ sacra.

Ex his, qui in porticibus spatiabantur, lapides in Eumolpum miserunt. At ille, qui plausum ingenii sui noverat, operuit caput, extraque tem-

plum profugit. Timui ego, ne me Poëtam vocarent. Itaque ſubſecutus fugientem ad littus perveni: &, ut primùm extra teli conjectum licuit conſiſtere, Rogo? Minùs quàm duabus horis mecum moraris, & ſæpius Poëticè, quam humanè locutus es. Itaque non miror, ſi te populus lapidibus proſequitur. Ego quoque ſinum meum ſaxis onerabo, ut quotieſcumque, cœperis à te exire, ſanguinem tibi è capite mittam.

Movit ille vultum, &, O mi, inquit, adoleſcens, non hodie primum auſpicatus ſum: imò quoties theatrum, ut recitem aliquid, intravi, hac me adventitia excipere frequentia ſolet. Cæterùm, ne & tecum quoque habeam rixandum toto die, me ab hoc cibo abſtinebo. Imò, inquam ego, ſi ejuras hodiernam bilem, unà cœnabimus: *Simulque* mando ædicularum cuſtodi cœnulæ officium, *& continuò in balneum ivimus; ubi* Video Gitona cum linteis & ſtrigilibus parieti applicitum, triſtem confuſumque: Scires non libenter ſervire. Itaque, ut experimentum oculorum caperem, conver-

tit ille solutum gaudio vultum,& Miserere, inquit, frater, ubi arma non sunt, liberè loquor: Eripe me latroni cruento, & qualibet sævitia pœnitentiam judicis tui puni. Satis magnum erit misero solatium, tua voluntate cæcidisse.

Suprimere ego querelam jubeo, ne quis consilia deprehenderet: relictoque Eumolpo (nam in balneo carmen recitabat) per tenebrosum & sordidum egressum extraho Gitona, raptimq, in hospitium meum pervolo. Præclusis deinde foribus, invado pectus amplexibus, & perfusum os lacrymis vultu meo contero. Diu vocem neuter invenit: nam puer etiam singultibus crebris amabile pectus quassaverat. O facinus, inquam, indignum! Quod amo te quamvis relictus; & in hoc pectore, cum vulnus ingens fuerit, cicatrix non est. Quid dicis peregrini amoris concessio? Dignus hac injuria fui?

Postquam se amari sensit, supercilaltius sustulit. *Sed, inquam Ego,* nec amoris arbitrium ad alium judicem tuli; nihil jam queror, nihil jam me-

mini, si bona fide pœnitentiam emendas.

Hæc cum inter gemitus lacrymasque fudissem, detersit ille pallio vultum: &, Quæso, inquit, Encolpi, fidem memoriæ tuæ appello: Ego te reliqui, an tu prodidisti? Equidem fateor, & præ me fero, cùm duos armatos viderem, ad fortiorem confugi.

Exosculatus pectus sapientia plenum, injeci cervicibus manus: & ut facilè intelligeret, rediisse me in gratiam, & optima fide reviviscentem amicitiam toto pectore astrinxi.

Et jam plena nox erat, mulierque cœnæ mandata curaverat, cum Eumolpus hostium pulsat. Interrogo ego, Quot, estis? obiterque per rimam foris speculari diligentissimè cœpi, num Ascyltos unà venisset. Demum, ut solum hospitem vidi, momento recepi. Ille se ut in grabatum rejecit, viditque Gitona in conspectu ministrantem, movit caput, &, Laudo, inquit, Ganymedem: oportet hodie bene sit.

Non delectavit me tam curiosum principium, timuique ne in contuber-

nium recepiſſem Aſcylti parem. Inſtat Eumolpus, & cùm puer illi potionem dediſſet; Malo te, inquit, quam balneum totum : ſiccatoque avidè poculo, negat ſibi umquam acidius fuiſſe: Nam & dum lavor, ait, penè vapulavi, quia conatus ſum circa ſolium ſedentibns carmen recitare : & poſtquam de balneo tanquam de theatro ejectus ſum, circuire omnes angulos cœpi, & clara voce Encolpion clamitare. Ex altera parte juvenis nudus, qui veſtimenta perdiderat, non minore clamoris indignatione Gitona flagitabat. Et me quidem pueri, tanquam inſanum, imitatione petulantiſſima deriſerunt : illum autem frequentia ingens circumvenit cum plauſu & admiratione timidiſſima, Habebat enim inguinum pondus tam grande, ut ipſum hominem laciniam faſcini crederes. O juvenem laborioſum ! puto illum pridie incipere, poſtero die finire. Itaque ſtatim invenit auxilium. neſcio quis enim Eques Romanus, ut aiebant, infamis, ſua veſte errantem circumdedit, ac domum abduxit : credo, ut tam magna fortuna ſolus uteretur. At ego
ne

ne mea quidem vestimenta ab Officioso recepissem, nisi Notorem dedissem. Tantò magis *expedit* inguina quàm ingenia fricare.

Hæc Eumolpo dicente, mutabam ego frequentissimè vultum: injuriis scilicet, inimici nostri hilaris, commodis tristis. Utcumque tamen, tanquam non agnoscerem fabulam, tacui, & cœnæ ordinem explicui.

1 *Vix dum finierã cum* 2 *cænula allata est: cibus scilicet* 3 *plebeïus, sed succosus, & nutritiuus, quem Eumolpus, doctor famelicus, devoravit. Satur vero* 4 *Philosophos de negotio ejicere cæpit, & multa jactare in illos, qui* 5 *vulgò nota contemnunt, raraque solum plurimi faciunt. Corruptæ menti, inquit,* Vile est quod licet, & animus errore lentus injurias diligit.

Nolo, quod cupio, statim tenere,
Nec victoria mi placet parata.

1 Idem p. 153, *vix dum finierat.* & p. 114 *adhuc loquebatur.*
2 *Cenula*] Idem p. 103.
3 *Plebeïus*) infra *plebeïum sapit.*
4 *Philosophos de negotio ejicere*] eadem locutio legitur p. 57.
5. P. 147. *non vulgo nota.*

Ales Phasiacis petita Colchis,
Atque Afræ volucres placent palato,
Quòd non sunt faciles: at albus anser,
Et pictis anas enovata pennis,
Plebeïum sapit. Vltimis ab oris
Attractus Scarus, atque arata Syrtis
Si quid naufragio dedit probatur.
Mullus jam gravis est. Amica vincit
Vxorem. Rosa cinnamum veretur.
Quidquid quaritur, optimum videtur.

Hoc est, inquam, quod promiseras ne quem hodie versum faceres? Per fidem, saltem nobis parce, qui te nunquam lapidavimus. Nam si aliquis ex his, qui in eodem synœcio potant, nomen Poëtæ olfecerit, totam concitabit viciniam, & nos omnes sub eadem causa obruet. Miserere, & aut pinacothecam, aut balneum cogita. Sic me loquentem objurgavit Giton mitissimus puer, & negavit rectè facere, quod seniori convitiarer: simulque oblitus officij, mensam, quam humanitate posuissem, contumeliâ tollerem, multaque alia moderationis verecundiæque verba, quæ formam ejus egregiè decebant.

O felicem, inquit *Eumolpus*, matrem, quæ te talem peperit! Macte virtute esto. Raram facit misturã cum sapientià forma. Itaque, ne putes tot verba perdidisse, amatorem invenisti. Ego laudes tuas carminibus implebo. Ego pædagogus, & custos, etiam quò non jusseris, sequar: nec injuriam Encolpius accipit, alium amat.

Profuit etiam Eumolpo miles ille, qui mihi abstulit gladium, alioquin quem animum adversus Ascylton sumpseram, eum in Eumolpi sanguinem exercuissem. Nec fefellit hoc Gitona. Itaque extra cellam processit, tanquam aquam peteret, iramque meam prudenti absentia extinxit. Paululùm ergo intepescente sævitia, Eumolpe, inquam, jam malo vel carminibus loquaris quam ejusmodi tibi vota proponas: & ego iracundus sum, & tu libidinosus; vide quàm non conveniat his moribus. Puta igitur me furiosum esse: cede insaniæ, id est, ociùs foras exi.

Confusus hac denuntiatione Eumolpus, non quæsiit iracundiæ causam, sed continuò limen egressus, ob-

duxit repenté hostium cellæ, meque nihil tale expectantem inclusit, exemitque raptim clavem, & ad Gitona investigaudum cucurrit.

Inclusus ego suspendio vitam finire constitui: & jam semicinctio stantem ad parietem spondam vinxeram, cervicesque nodo condebam, cum reseratis foribus intrat Eumolpus cum Gitone, meque à fatali jam meta revocavit ad lucem. Giton præcipuè ex dolore in rabiem efferatus, tollit clamorem, me*que* utraque manu impulsum præcipitat super lectum. Erras, inquit, Encolpi, si putas contingere posse, ut ante *me* moriaris. Prior cœpi, in Ascylti hospitio gladium quæsivi. Ego, si te non invenissem, periturus per præcipitia fui: & ut scias, non longè esse quærentibus mortem, specta invicem, quod me spectare voluisti.

Hæc locutus, mercenario Eumolpi novaculam rapit, & semel iterumque cervice percussa, ante pedes collabitur nostros. Exclamo ego attonitus, secutusque labentem, eodem ferramento ad mortem, viam quæro. Sed

neque Giton ulla erat ſuſpicione vulneris læſus, neque ego ullum ſentiebam dolorem. Rudis enim novacula, & in hoc retuſa, ut pueris diſcentibus audaciam tonſoris daret, inſtruxerat thecam. Ideoque nec mercenarius ad raptum ferramentum expaverat, nec Eumolpus interpellaverat mortem mimicam.

Dum hæc fabula inter amantes luditur, Diverſitor cum parte cœnulæ intervenit, contemplatuſque fœdiſſimam jacentium volutationem, Rogo, inquit, ebrij eſtis, an fugitivi, an utrũque? quis autem grabatum illum erexit? aut quid ſibi vult tam furtiva molitio? vos, me-Hercules, ne mercedem cellæ daretis, fugere nocte in publicum voluiſtis; ſed non impunè. Jam enim faxo ſciatis non viduæ hanc inſulam eſſe, ſed M. Manicij.

Exclamat Eumolpus, etiam minaris? ſimulque os hominis palma excuſſiſſima pulſat. Ille tot hoſpitum potionibus liberum urceolum fictilem in Eumolpi caput jaculatus eſt, ſolvitque clamantis frontem, & de cella ſe proripuit. Eumolpus contumeliæ im-

patiens rapit ligneum candelabrum, ſequitur abeuntem, & creberrimis ictibus ſupercilium ſuum vindicat. Fit concurſus familiæ, hoſpitumque ebriorum frequentia. Ego autem nactus occaſionem vindictæ, Eumolpum excludo, redditaque ſcordalo vice, ſine æmulo ſcilicet, & cella utor, & nocte.

Interim coctores, inſulariique mulcant excluſum: & alius veru extis ſtridentibus plenum in oculos ejus intentat: alius, furca de carnario rapta, ſtatum præliantis componit: anus præcipuè lippa, ſordidiſſimo linteo præcincta, ſoleis ligneis imparibus impoſita, canem ingentis magnitudinis catena trahit, inſtigatque in Eumolpum: Sed ille candelabro ſe ab omni periculo vindicabat.

Videbamus nos omnia per foramen valvæ, quod paulò ante anſa hoſtij diſrupta laxaverat, favebamque ego vapulanti. Giton autem non oblitus miſericordiæ ſuæ, reſerandum hoſtium, ſuccurendumque periclitanti cenſebat. Ego, durante adhuc iracundia, non continui manum, ſed caput miſe-

rantis ſtricto acutoque articulo percuſſi. Et ille flens quidem conſedit in lectum ego autem alternos opponebam foramini oculos, injuriæque Eumolpi advocationem commodabam, & veluti quodam cibo me replebam: cùm Procurator inſulæ Bargates à cœna excitatus, à duobus lecticariis in mediam rixam perfertur: nam erat etiam pedibus æger. Is, ut rabioſa barbaraque voce in ebrios fugitivoſque diu peroravit, reſpiciens ad Eumolpum, O Poëtarum, inquit, diſertiſſime, tu eras? & non diſcedunt ociùs nequiſſimi ſervi, manuſque, continent à rixa? *Tum* 1 *ad aures Eumolpi accedens:* Contubernalis mea, *inquit ſubmiſſiùs,* mihi faſtum facit: ita, ſi me amas, maledic illam verſibus, ut habeat pudorem.

Dum Eumolpus cum Bargate in ſecreto loquitur, intrat ſtabulum præco cum ſervo publico, aliaque ſanè *non* modicâ frequentia, facemque fumoſam magis quàm lucidam quaſſans, hæc proclamavit.

1. Idem p. 21. *ad aurem ejus acceſſit.*

PUER IN BALNEO PAULÒ-
ANTE ABERRAVIT,
ANNORUM CIRCA XVIII.
CRISPUS, MOLLIS, FORMOSUS
NOMINE GITON:
SI QUIS EUM REDDERE, AUT
COMMONSTRARE VOLUERIT,
ACCIPIET NUMMOS MILLE.

Nec longè à Præcone Aſcyltos ſtabat amictus diſcoloria veſte, atque in lance argentea indicium, & fidem præferebat.

Imperavi Gitoni, ut raptim grabatum ſubiret; annecteretque pedes & manus inſtitis, quibus ſponda culcitam ferebat: ac, ſicut olim Ulyxes pro ariete adhæſiſſet, extentus infra grabatum ſcrutantium eluderet manus.

Non eſt moratus Giton imperium, momentoque temporis inſervit vinculis manus, & Ulyxem aſtu ſimillimo vicit. Ego, ne ſuſpicioni relinquerem locum, lectulum veſtimentis implevi, uniuſque hominis veſtigium ad corporis mei menſuram figuravi.

Interim Aſcyltos, ut pererravit omnes cum Viatore cellas, venit ad meam: & hòc quidem pleniorem ſpem concepit, quò diligentius oppeſſulatas invenit fores. Publicus verò ſervus, inſertans commiſſuris ſecutes, clauſtrorum firmitatem laxavit.

Ego ad genua Aſcylti procubui, & per memoriam amicitiæ, perque ſocietatem miſeriarum, petii ut ſaltem oſtenderet fratrem; imò, ut fidem haberent fictæ preces, ſcio te, inquam, Aſcylte, ad occidendum me veniſſe: quò enim ſecures attuliſti? Itaque ſatia iracundiam tuam: præbeo ecce cervicem, funde ſanguinem, quem ſub prætextu quæſtionis petiiſti.

Amolitur Aſcyltos invidiam; &, Se verò nihil aliud quàm fugitivum ſuum dixit quærere; mortem nec hominis concupiſſe, nec ſupplicis, utique ejus, quem poſt fatalem rixam habuit cariſſimum.

At non ſervus publicus tam languidè agit, ſed raptam Cauponi arundinem ſubter lectum mittit, omniaque etiam foramina parietum ſcrutatur. Subducebat Giton ab ictu corpus, &

reducto timidiſſimè ſpiritu ipſos cimices ore tangebat.

Illis autē *vix egreſſis*, Eumolpus, quia effractum hoſtium cellæ neminem poterat excludere, irrumpit perturbatus, & Mille, inquit, nummos inveni: jam enim perſequar abeuntem Præconem, &, in poteſtate ſua eſſe Gitonem, meritiſſima proditione monſtrabo.

Genua ego perſeverantis amplector, ne morientes vellet occidere: &, Meritò, inquam, excandeſceres, ſi poſſes proditum oſtendere. Nunc inter turbam puer fugit, nec quò abierit, ſuſpicari poſſum. Per fidem, Eumolpe, reduc puerum, & vel Aſcylto redde.

Dum hæc ego jam credenti perſuadeo, Giton, collectione ſpiritus plenus, ter continuò ita ſternutavit, ut gtabatum concuteret. Ad quem motum Eumolpus converſus, ſalvere Gitona jubet. Remota etiam culcita videt Ulyxem, cui vel eſuriens Cyclops potuiſſet paſcere. Mox converſus ad me, Quid eſt, inquit, Latro? Ne deprehenſus quidem auſus es mihi verum dicere? Imo, ni Deus quidam

humanarum rerum arbiter pendenti puero excussisset indicium, elusus circa popinas errarem. *At* Giton longè blandior, quàm ego, primùm araneis oleo madentidus vulnus, quod in supercilio factum erat, coartavit, mox palliolo suo laceratam mutavit vestem, amplexusque jam mitigatum, osculis tanquam fomentis aggressus est: &, in tua, inquit, pater carissime, in tua sumus custodia. Si Gitona tuum amas, incipe velle servare. Utinam me solum inimicus ignis hauriret! utinam hibernum invaderet mare! Ego enim omnium scelerum materia: ego causa sum. Si perirem, conveniret inimicis.

Eumolpus, tum Encolpii; tum Gitonis, commotus 1 *ærumnis, & præcipuè blanditiarum Gitonis non immemor; stultissimi, inquit, certè estis vos, qui virtute præditi felices esse potestis, vitam tamen ærumnosam degitis, & singulis diebus vos ultrò novis torquetis crutiatibus*; Ego sic semper vixi; ut ultimam quamque lucem, tanquam non redituram, consumerem: *id est*

1. *Ærumnis*] Idem p. 48.

in tranquilitate: si me vultis imitari, sollicitudines 1 animis mittite. Ascyltos hic vos insectatur: fugite illum, & me profecturum in regiones extraneas sequimini. In navigio 2 vector proximâ forsan nocte proficiscar: ibi planè notus sum, & gratiosè accipiemur.

Prudens utileque hoc consilium mihi visum est; quia Ascylti vexationibus me vindicabat, vitamque pollicebatur feliciorem. Eumolpi victus 3 humanitate nuper illi injuriam fecisse maximè dolui; eaque 4 æmulationis, tot malorum causa, 5 pœnitentiam agere cœpi.

Profusis ego lacrymis rogo, quæsoque, ut mecum quoque redeat in gratiam: neque enim in amantium esse potestate furiosam æmulationem: daturum tamen operam, ne aut dicam, aut faciam amplius, quo possit offendi. Tantùm omnem scabitudinem animo

mo

1. *Animo misit* p. 82. & Virgilius. *mittite animo causas irarum*
2. Idem p. 120. *vector*, qui vehit, & qui vehitur.
3. *Humanitas*] frequens in autore.
4. *Æmulatio*] p. 113. & alibi, pro zelotipiâ legitur.
5. p. 173. *pœnitentiam agere sermonis mei cœpi.*

mo, tanquam bonarum artium magiſter, deleret ſine cicatrice. Incultis aſperiſque regionibus diutius nives hærent: aſt ubi ea aratro *domita* tellus nitet, dum loqueris, levi pruinâ dilabuntur. Similiter in pectoribus ira conſidit: feras quidem mentes obſidet, eruditas prælabitur.

Ut ſcias, inquit Eumolpus, verum eſſe quod dicis, ecce etiam oſculo iram finio: itaque, quod bene eveniat, expedite ſarcinulas, vel ſequimini me, vel, ſi mavultis, ducite.

Adhuc loquebatur, cùm crepuit hoſtium impulſum, ſtetitque in limine *barbâ horrendus* nauta. Et, Moraris, inquit, Eumolpe tanquam prope diem ignores.

Haud mora, omnes conſurgimus, &, Eumolpus quidem Mercenarium ſuum, jam olim dormientem, exire cum ſarcinis jubet: Ego cum Gitone quidquid erat, in alutam compono, & adoratis Sideribus intro navigium.

In puppis [1] *constratô locum semotum elegimus, & nundum ortâ die Eumolpus dormitabat. Ego vero Gitonque, ne quidem* [2] *minimum somni haurire potuimus. Anxiùs perpendebam me* [3] *in societatem recepisse Eumolpum Ascylto formidabiliorem* [4] *æmulum, & illud valdè me torquebat. Ratione verò dolorem vincente.* Molestum, *inquã*, quòd puer hospiti placet. Quid autem, non commune est, quod natura optimum fecit? Sol omnibus lucet. Luna innumerabilibus comitata sideribus, etiam feras ducit ad pabulum. Quid aquis dici formosiùs potest? in publico tamen manant. Solus ergo Amor furtum potius, quàm præmium, erit? Imò verò nolo habere bona, nisi quibus populus inviderit. Vietus, & senex

1. P. 119. *ut super constratum navis occuparemus locum secretissimum.*
2. Idem p. 18. *minimum veluti gustum hauseram somni.*
3. P. 93. *in societatem recepi hospitem Lycurgo crudeliorẽ.*
4. *Æmulus, æmulatio*: freq. in autore. p. 193. *sine æmulo complexus.*

non erit gravis : etiam cùm voluerit aliquid ſumere, opus anhelitu perdet.

Hoc ut infra fiduciam poſui, fraudavique animum diffidentem, cœpi ſomnum obruto tunicula capite mentiri. Sed repentè quaſi deſtruente Fortuna conſtantiam meam, ejuſmodi vox ſuper conſtratum puppis congemuit : Ergo me deriſit? At hæc quidem virilis, & penè auribus meis familiaris animum palpitantem percuſſit. Ceterùm eadem indignatione mulier lancinata ulterius excanduit : &, Si quis Deus manibus meis, inquit, Gitona imponeret, quàm bene exulem exciperem.

Uterque noſtrûm tam inexpectato ictus ſono amiſerat ſanguinem. Ego præcipuè, quaſi ſomnio quodam turbulento circumamictus diu vocem collegi, tremuliſque manibus Eumolpi, jam in ſoporem labentis, laciniam duxi, &, per fidem, inquam, Pater, cujus hæc navis eſt, aut quos vehat, dicere potes? Inquietatus ille moleſtè tulit; &, Hoc erat, inquit, quod placuerat tibi, ut ſuper

constratum navis, occuparemus secretissimum locum, ne nos patereris requiescere; Quid porro ad rem pertinet, si dixero, Lycam Tarentinum esse dominum hujusce navigii, qui Tryphænam exulem Tarentum ferat?

Intremui post hoc fulmen attonitus, juguloque detecto, Aliquando, inquam, totum me Fortuna vicisti. Nam Giton quidem super meum pectus positus, *penè* animā egit; deinde ut effusus sudor utriusque spiritum revocavit, comprehendi Eumolpi genua, Miserere, inquam, morientium, id est, pro consortio studiorùm commoda manum. Mors venit, quæ, nisi per te licet, potest esse pro munere.

Inundatus hac Eumolpus invidia, jurat per Deos Deasque, se, neque scire quid acciderit; nec ullum dolū malum consilio adhibuisse, sed mente simplicissima, & vera fide in navigium comites induxisse, quô ipse jam pridem fuerit usurus. Quæ autem hîc insidiæ sunt? inquit, aut quis nobis-*cum* Hannibal navigat?

Lycas Tarentinus homo verecundissimus, & non tantùm hujus navigii dominus, quod regit, sed fundorum etiam aliquot, & familiæ negotiantis, onus deferendum ad mercatum conduxit. Hic est Cyclops ille, & Archipirata, cui vecturam debemus: & præter hunc Tryphæna omnium feminarum formosissima; quæ voluptatis causâ huc atque illuc vectatur.

Hi sunt, inquit Giton, quos fugimus: simulque raptim causas odiorum, & instans periculum trepidanti Eumolpo exponit,

Confusus ille, & consilii egens, jubet quemque suam sententiam proponere: &, Fingite, inquit, nos antrum Cyclopis intrasse. Quærendum est aliquod effugium, nisi naufragium ponimus, & omni nos periculo liberamus.

Imò, inquit, Giton, persuade Gubernatori, ut in aliquem portum navem deducat, non sine præmio scilicet; & affirma ei, impatientem maris fratrem tuum in ultimis esse. Poteris hanc simulationem & lacrymis, & vultus confusione obumbra-

re,ut misericordia permotus Gubernator indulgeat tibi.

Negavit hoc Eumolpus fieri posse; quia magna navigia portibus se gravatim insinuant, nec tam citò fratrem defecisse, verisimile erit. Accedit his, quod forsitan Lycas officij causa visere languentem desiderabit. Videsis, quàm valde nobis expediat, ultro ad dominum fugientes accedere. Sed finge, navem ab ingenti posse cursu deflecti, & Lycam non utique circumiturum ægrorum cubilia; quomodo possumus egredi nave, ut non conspiciamur à cunctis? opertis capitibus, an nudis? Opertis, & qui non dare manum languentibus volet? Nudis: Et quid erit aliud, quàm se-ipsos proscribere?

Quin potius, inquam ego, ad temeritatem confugimus, & per funem lapsi descendimus in scapham, præcisoque vinculo, reliqua Fortunæ committimus? Nec Ego in hoc periculum Eumolpum arcesso. Quid enim attinet, innocentem alieno periculo imponere? Contentus sum, si

nos descendentes adjuverit casus.

Non imprudens consilium, inquit Eumolpus, si aditum haberet. Quis enim non euntes notabit? Utique Gubernator, qui pervigil nocte siderum quoque motus custodit. Et utcumque imponi vel *non* dormienti posset, si per aliam partem navis fuga quæreretur: nunc per puppim, per ipsa gubernacula dilabendum est, à quorum regione funis descendit, qui scaphæ custodiam tenet. Præterea illud miror, Encolpi, tibi non succurrisse, unum nautam stationis perpetuæ interdiu noctuque jacere in scapha, nec posse inde custodem, nisi aut cæde expelli, aut præcipitari viribus. Quod an fieri possit, interrogate audaciam vestram. Nam quod ad meum quidem comitatum attinet, nullum recuso periculum, quod salutis spem ostendit. Nam sine causa quidem spiritum tanquam rem vacuam impendere, nec vos quidem existimo velle. Videte numquid hoc placeat. Ego vos in duas jam pelles conjiciam, vinctosque loris inter vestimenta pro sarcinis ha-

bebo, apertis ſcilicet aliquatenus labris, quibus & ſpiritum recipere poſſitis, & cibum. Conclamabo deinde nocte ſervos pœnam graviorem timentes præcipitaſſe ſe in mare: deinde cùm ventum fuerit in portum, ſine ulla ſuſpicione, pro ſarcinis vos efferam.

Ita verò, inquam ego, tanquam ſolidos alligaturus, quibus non ſoleat venter injuriam facere, an tanquam eos, qui ſternutare non ſoleamus, nec ſtertere? an quia hoc genus furti ſemel mihi feliciter ceſſit? Sed finge una die vinctos poſſe durare: quid ergo ſi diutius, aut tranquillitas nos tenuerit, aut adverſa tempeſtas, quid facturi ſumus? veſtes quoque diutius vinctas ruga conſumit, & cartæ alligatæ mutant figuram. Juvenes adhuc laboris expertes, ſtatuarum ritu patiemur pannos & vincula? Adhuc aliud iter ſalutis quærendum eſt. Inſpicite quod ego inveni. Eumolpus tanquam literarum ſtudioſus utique atramentum habet. Hoc ergo remedio mutemus colorem à capillis uſque ad ungues:

Ita, tanquam servi Æthiopes, & præsto *illi* erimus sine tormentorum injuria hilares, & permutato colore imponemus inimicis.

Quin tu, inquit Giton, & circumcide nos, ut Judæi videamur: & pertunde aures, ut imitemur Arabes, & increta facies, ut suos Gallia cives putet: tanquam hic solus color figuram possit pervertere, & non multa unà oportet consentiant, & non natione mendacium constet. Puta infectam medicamine faciem diutius durare posse: finge nec aquæ asperginem imposituram aliquam corpori maculam, nec vestem atramento adhæsuram, quod frequenter etiam non accersito ferrumine infigitur: age, numquid & labra possumus tumore teterrimo implere? numquid & crines calamistro convertere? numquid & frontes cicatricibus scindere? numquid & crura in orbem pandere? numquid & talos ad terram deducere? numquid barbam peregrina ratione figurare? Color arte cōpositus i nuinat corpus, non mutat. Audite quid dementi succur-

rerit. Præligemus veſtibus capita, & nos in profundum mergamus.

Nec iſtud Dii homineſque patiantur, Eumolpus exclamat, ut vos tam turpi exitu vitam finiatis. Imò potius facite quod jubeo : Mercenarius meus, ut ex novacula comperiſtis, tonſor eſt: hic cōtinuò radat utriuſq; non ſolùm capita, ſed etiam ſupercilia. Sequar ego, frontes notans inſcriptione ſolerti, ut videamini ſtigmate eſſe puncti. Ita eædem literæ, & ſuſpicionem declinabunt quærentium, & vultus umbra ſupplicij teget.

Placuit, *&* non eſt dilata fallacia : ad latus navigij furtim proceſſimus, capitaque cum ſupercilijs denudanda tonſori præbuimus. Implevit Eumolpus frontes utriuſque ingentibus literis, & notum fugitivorum epigramma per totam faciem liberali manu duxit. Unus fortè ex vectoribus qui adclinatus lateri navis exonerabat ſtomachum nauſeâ gravem, notavit ſibi ad Lunam tonſorem intempeſtivô inhærentem miniſteriô, exſecratuſque omen, quod

imitaretur naufragorum ultimum votum, in cubile rejectus est. Nos dissimulatâ nauseantis devotione, ad ordinem tristitiæ redimus, silentioque composito, reliquas noctis horas malè soporati consumpsimus.

1. *Posterô die statim atque Eumolpus e lectô Tryphanã consurrexisse intellexit, diætam Lycæ intravit; ubi postquam locutum est de felicissimâ navigatione quã cæli serenitas augurabat, Lycas respiciens ad Tryphanam*, videbatur, *inquit*, secundum quietem, Priapus dicere, Encolpion, quem quæris, scito à me in navem tuam esse perductum.

Exhorruit Tryphæna: &, Putes, inquit, unà nos dormiisse: nam & mihi simulachrum Neptuni, quod Bajis ter stylô notaveram, videbatur dicere, in navi Lycæ Gitona invenies.

Hinc scies, inquit Eumolpus,

1. Idem p. 170. *posterô die cum consurrexissem.*

Epicurum hominem esse divinum, qui ejusmodi ludibria facetissimâ ratione condemnat.

Somnia, quæ mentes ludunt volitantibus umbris,
Non delubra Deûm, nec ab æthere numina mittunt.
Sed sibi quisque facit. Nam cùm prostrata sopore
Vrget membra quies, & mens sine pondere ludit:
Quidquid luce fuit, tenebris agit. Oppida bellô
Qui quatit, & flammis miserandas sævit in urbes;
Tela videt, versasque acies, & funera Regum,
Atque exundantes perfuso sanguine campos.
Qui causas orare solent; legesque forumque,
Et pavidô cernunt inclusum corde tribunal.
Condit Avarus opes, deffossumque invenit aurum.
Venator saltus canibus quatit. Eripit undis,

Aut

Aut premit eversam periturus Navita puppim.
Scribit Amatori Meretrix. Dat Adultera munus.
Et Canis in somnis leporis vestigia latrat.
In noctis spatiô miserorum vulnera durant.

Cæterùm Lycas, ut Tryphænæ somnium expiavit, Quis, inquit, prohibet navigium scrutari, ne videamur divinæ mentis opera damnare;

Is, qui nocte miserorum furtum deprehenderat, Æsius nomine, subitò proclamat, Ergo illi, qui sunt, qui nocte ad Lunam radebantur? pessimo, medius-Fidius, exemplo. Audio enim non licere cuiquam mortalium in nave neque ungues, neque capillos deponere, nisi cùm pelago ventus irascitur.

Excanduit Lycas hoc sermone turbatus; &, Itane, inquit, capillos aliquis in nave præcidit, & hoc nocte intempestà? attrahite ociùs nocentes in medium, ut sciam quorum capitibus debeat navigium lustrari.

Ego, inquit Eumolpus, hoc jussi, non *omen facturus* navigio *hospitio* mihi : quia nocentes horridos longosque habebant capillos, ne viderer de naue carcerẽ facere, jussi squallorem damnatis auferri: simul ut notæ quoque litterarum, non adumbratæ comarum præsidio, totæ ad oculos legentium accederent. Inter cætera apud communem amicam consumpserunt pecuniam meam, à qua illos proxima nocte extraxi mero unguentisque perfusos. Ad summam, adhuc patrimonii mei reliquias olent.

Itaque, ut Tutela navis expiaretur, placuit quadragenas utrisque plagas imponi. Nulla ergo fit mora : aggrediuntur nos furentes Nautæ cum funibus, tentantque vilissimo sanguine Tutelam placare. Et ego quidem tres plagas Spartana nobilitate concoxi : Cæterùm Giton semel ictus tam valde exclamavit, ut Thryphænæ aures notissima voce repleret. Non solùm ergo turbata est, sed ancillæ quoque omnes familiari sono inductæ ad vapulantem decurrunt.

Jam Giton mirabili formâ exarmaverat Nautas, cœperatque etiam ſine voce ſævientes rogare, cùm Ancillæ pariter proclamant; Giton eſt, Giton, inhibete crudediſſimas manus, Giton eſt, Domina ſuccurre.

Deflectit aures Tryphæna jam ſua ſponte credentes, raptimque ad puerum devolat.

Lycas, qui me optimè noverat, tanquam & ipſe vocem audiſſet, accurrit: & nec manus, nec faciem meam conſideravit, ſed continuò ad inguina mea luminibus deflexis, movit officioſam manum: & Salve, inquit, Encolpi. Miretur nunc aliquis Ulyxis nutricem poſt viceſimum annum cicatricem inveniſſe originis indicem, cùm homo prudentiſſimus, confuſis omnibus corporis indiciorumque lineamentis, ad unicum fugitiui argumentum tam doctè pervenerit. Tryphæna lacrymas effudit, decepta ſupplicio: vera enim ſtigmata credebat captivorum frontibus impreſſa, ſciſcitarique ſubmiſſiùs cœpit: Q od ergaſtulum intercepiſſet errantes? aut cujus tam crudeles

manus in hoc ſupplicium duraſſent? Meruiſſe quidem contumeliam aliquam fugitivos, quibus in odium bona ſua veniſſent.

Concitatus iracundia proſiliit Lycas, &, O te, inquit, feminam ſimplicem! tanquam vulnera ferro præparata literas biberint. Utinam quidem hac inſcriptione frontis ſe maculaſſent! haberemus nos extremum ſolatium. Nunc mimicis artibus petiti ſumus, & adumbrata inſcriptione deriſi.

Volebat Triphæna miſereri, quia non totam voluptatem perdiderat: Sed Lycas memor adhuc uxoris corruptœ, contumeliarumque, quas in Herculis porticu acceperat, turbato vehementius vultu proclamat: Deos immortales rerum humanarum agere curam, puto, intellexiſti, ô Tryphæna! nam imprudentes noxios in noſtrum induxere navigium, & quid feciſſent admonuerunt pari ſomniorum conſenſu. Ita vide ut proſit, illis ignoſci, quos ad pœnam ipſe Deus deduxit. Quod ad me attinet, non ſum crudelis, ſed vereor ne

quod remisero, patiar.

Tam superstitiosâ oratione Tryphæna mutata negat se interpellare supplicium, imò accedere etiam justissimæ ultioni: nec se minùs grandi vexatam injuria, quàm Lycam, cujus pudoris dignitas in Concione proscripta sit.

Vt ad vindictam unanimem & propensam vidit Tryphænam Lycas nova jussit addi supplicia: quæ ut intellexit Eumolpus his eum 2 mitigare conatus est.

Infelices, inquit, illi, quorum te vindice stat exitium, tuam, Lyca, implorant misericordiam, & me utpote hominem non ignotum elegegerunt ad hoc officium, petieruntque ut se reconciliarem aliquando amicissimis. *Certè* putatis Juvenes casu in has plagas incidisse, cùm omnis vector nihil priùs quærat, quàm cujus se diligentiæ credat. Flectite ergo mentes satisfactione lenitas, & patimini liberos homines

1 *Mitigare*] Idem p. 113. 2 *His*] i. e. hac oratione.

ire ſine injuria, quò deſtinant. Sævi quoque & implacabiles Domini crudelitatem ſuam impediunt, ſi quando pœnitentia fugitivos reduxit; & dedititiis hoſtibus parcimus. Quid ultra petitis? Aut quid vultis? In conſpectu veſtro ſupplices jacent juvenes, ingenui, honeſti, & quod utroque potentius eſt, familiaritate vobis aliquando conjuncti. Si, meHercules, intervortiſſent pecuniam veſtram, ſi fidem proditione læſiſſent; ſatiari tamen potuiſſetis hac pœna, quam videtis. Servitia ecce in frontibus cernitis, & vultus ingenuos voluntaria pœnarum lege proſcriptos.

Interpellavit deprecationem ſupplicis Lycas, &, Noli, inquit, cauſam confundere, ſed impone ſingulis modum.

Ac primum omnium, ſi ultro venerunt, cur nudavere crinibus capita? vultum enim qui permutat, fraudem parat, non ſatisfactionem.

Deinde ſi gratiam à legato moliebantur, quid ita omnia feciſti, ut quos tuebaris, abſconderes? Ex quo

apparet casu incidisse noxios in plagas, & te artem quæsisse, qua nostræ animadversionis impetum eluderes. Nam quod invidiam facis nobis, ingenuos honestosque clamando, vide ne deteriorem facias confidentia causam. Quid debent læsi facere, ubi rei ad pœnam confugiunt? At enim amici fuerunt nostri, eò majora meruerunt supplicia. Nam qui ignotos lædit, latro appellatur: qui amicos, paulò minùs quàm parricida.

Resolvit Eumolpus tam iniquam declamationem, &, Intelligo, inquit, nihil magis obesse juvenibus miseris, quàm quod nocte deposuerunt capillos: hoc argumento incidisse in navem videntur, non venisse. Quod velim, tam candidè ad vestras aures perveniat, quàm simpliciter gestum est. Voluerunt enim, antequam conscenderent, exonerare capita molesto & supervacuo pondere, sed celerior ventus distulit curationis propositum. Nec tamen putaverunt ad rem pertinere, ubi inciperent, quod placuerat ut fieret: quia nec omen, nec legem navigantium noverant.

Quid, inquit Lycas, attinuit supplices radere? nisi fortè miserabiliores calvi solent esset. Quanquam quid attinet, veritatem per interpretem quærere? Quid dicis tu latro? quæ Salamandra supercilia tua *exussit?* Cui Deo crinem vovisti? Pharmace, responde.

Obstupueram Ego supplicii metu pavidus, nec quid in re manifestissima dicerem, inveniebam. Turbatus & deformis præter spoliati capitis dedecus, superciliorum etiam æqualis cum fronte calvicies, ut nihil nec facere deceret, nec dicere. Ut verò spongiâ udâ facies *plorantium* detersa est, & liquefactum per totum os atramentum, omnia scilicet lineamenta fuliginea nube confudit, in odium se ira convertit. Negat Eumolpus passurum se ut quisquam ingenuos contra fas legemque contaminet, interpellatque sævientium minas, non solùm voce, sed & manibus. Aderat interpellanti mercenarius comes, & unus, alterque infirmissimus vector, solatia magis litis, quàm virium auxilia.

Nec quidquam pro me deprecabar, ſed intentans in oculos Tryphænæ manus, uſurum me viribus meis clara liberaque voce clamavi, ni abſtineret à Gitone mulier *damnanda*, & in toto navigio ſola verberanda, *paſſuram* injuriam.

Accenditur audaciâ mea iratius Lycas, indignatuſque, quòd ego relictâ meâ cauſâ tantùm pro alio clamo.

Nec minùs Tryphæna contumelia ſævit accenſa, totiuſque navigii turbam diducit in partes.

Hinc Mercenarius tonſor ferramenta ſua nobis, & ipſe armatus, diſtribuit: illinc Tryphænæ familia nudas expedit manus. Ac ne ancillarum quidem clamor aciem deſtituit, uno tantùm Gubernatore relicturũ ſe navis miniſterium denunciante, ſi non deſinat rabies libidine perditorum collecta.

Nihilominus tamen perſeverat dimicantium furor; illis pro ultione, nobis pro vita, pugnantibus. Multi ergo utrinque ſemimortui labuntur; plures cruenti vulneribus referunt

veluti ex prælio pedem : nec tamen cujusquam ira laxatur.

Tunc fortissimus Giton ad virilia sua admovit novaculam *infectam*, minatus se abscissurum tot miseriarum causam: inhibuitque Tryphæna tam grande facinus, non dissimulatâ missione. Sæpius ego cultrum tonsorium super jugulum meum posui, non magis me occisurus, quàm Giton, quod *minabatur*, facturus. Audaciùs, ille tamen tragœdiam implebat, quia sciebat se illam habere novaculam, quâ jam sibi cervicem præciderat.

Stante ergo utraque acie, cùm appareret, futurum non stlatarium bellum, ægrè expugnavit Gubernator, ut Caduceatoris more Tryphæna inducias faceret. Data ergo, acceptaque, patrio more, fide, protendit ramum oleæ à Tutela navigii raptum, atque in colloquium venire ausa :

Quis furor, exclamat, pacem convertit in arma ?
Quid nostræ meruere manus ? non Troïus hostis

Hac in classe vehit decepti pignus Atridæ
Nec Medea furens fraterno sanguine pugnat.
Sed contemptus amor vires habet, & mihi Fata
Hos inter fluctus quis raptis evocat armis?
Cui non est mors una satis? Ne vincite pontum,
Gurgitibusque feris altos immittite fluctus.

Hæc ut turbato clamore mulier effudit, hæsit paulisper acies, revocatæque ad pacem manus intermisere bellum: Utitur pœnitentiæ occasione dux Eumolpus, & castigato ante vehementissimè Lyca, tabulas fœderis signat, queis hæc formula erat,

Ex tui animi sententia, ut tu, Tryphæna, neque injuriam tibi factam à Gitone querêris, neque si quid ante hunc diem factum est, objicies, vindicabisve, aut ullo alio genere persequendum curabis: & ut nihil imperabis Puero repugnanti,

non amplexum, non osculum, non coïtum Venere constrictum, nisi pro quaque re præsentes numeraveris denarios centum.

Item Lyca, ex tui animi sententia, ut tu Eucolpion nec verbo contumelioso insequêris, nec vultu, neque quæres ubi nocte dormiat; aut si quæsieris, pro singulis injuriis numerabis presentes denarios ducentos.

In hæc verba fœderibus compositis arma deponimus: & ne residua in animis etiam post jusjurandum ira remaneret, præterita aboleri osculis placet.

Exhortantibus universis odia detumescunt; epulæque ad certamen prolatæ conciliant hilaritate convivium. Exsonat ergo cantibus totum navigium, & quia repentina tranquillitas intermiserat cursum, alius exultantes quærebat fuscina pisces: alius hamis blandientibus convellebat prædam repugnantem. Ecce etiam per antennam pelagiæ consederant volucres, quas textis arundinibus peritus artifex tetigit. Illæ vis-

viſcatis illigatæ viminibus deferebantur ad manus, Tollebat plumas aura volitantes, pinnaſque per maria inanis ſpuma torquebat.

Jam Lycas redire mecum in gratiam cœperat; jam Tryphæna Gitona extrema parte potionis ſpargebat, cùm Eumolpus & ipſe vino ſolutus dicta voluit in calvos ſtigmoſoſque jaculari: donec conſumpta frigidiſſima urbanitate, rediit ad carmina ſua, cœpitque capillorum elegidarion dicere.

Quod ſummum formæ decus eſt, ceci-
dere capilli:
Vernanteſque comas triſtis abegit hiems.
Nunc umbra nudata ſua jam tempora mœrent.
Areaque attritis nitet *aduſta pilis.*
O fallax natura Deûm! quæ prima dediſti
Ætati noſtræ gaudia, prima rapis.
Infelix, modò crinibus nitebas,
Phœbo pulchrior, & Sorore Phœbi:
At nunc lævior ære, vel rotundo
Horti tubere, quod creavit unda,

Ridentes fugis, & times puellas.
Vt mortem citiùs venire credas,
Scito jam capitis periſſe partem.

Plura volebat proferre, credo & ineptiora præteritis, cùm ancilla Triphænæ Gitona in partem navis inferiorem ducit, corymbioque dominæ pueri adornat caput. Imò ſupercilia etiam profert de pyxide, ſcitèque jacturæ lineamenta ſecuta, totam illi formam ſuam reddidit.

Agnovit Tryphæna verum Gitona: lacrimiſque turbata tunc primum bona fide puero baſium dedit.

Ego, etiamſi repoſitum in priſtinum decorem puerum gaudebam, abſcondebam tamen frequentius vultum, intelligebamque me non tralatitia deformitate eſſe inſignitum, quem alloquio dignum nec Lycas quidem crederet. Sed huic triſtitiæ eadem illa ſuccurrit ancilla, ſevocatumque me non minùs decoro exornavit capillamento: imò commendatior vultus enituit, quia *flavum* corymbion erat.

Cæterùm Eumolpus, & periclitantium advocatus, & presentis concordiæ autor, ne sileret sine fabulis hilaritas, multa in muliebrē lævitatē cœpit jactare. Quàm facilè adamarent: Quàm citò etiam Philorum obliviscerentur. Nullamque esse feminam tam pudicam, quæ non peregrina libidine usque ad furorem averteretur. Nec se tragœdias veteres curare, aut nomina seculis nota; sed rem sua memoria factam, quam expositurum se esse, si vellemus audire. Conversis igitur omnium in se vultibus auribusque, sic orsus est.

Matrona quædam Ephesi tam notæ erat pudicitiæ, ut vicinarum quoque gentium feminas ad sui spectaculum evocaret. Hæc ergo cùm virum extulisset, non contenta, vulgari more, funus passis prosequi crinibus, aut nudatum pectus in conspectu frequentiæ plangere, in conditorium etiam prosecuta est defunctum, positumque in hypogæo, Græco more, corpus custodire, ac flere totis noctibus diebusque cœpit. Sic afflictantem se, ac mortem inedia

perſequentem non parentes potuerunt abducere, non propinqui: Magiſtratus ultimo repulſi abierunt: complorataque ab omnibus ſingularis exempli femina, quintum jam diem ſine alimento trahebat.

Aſſidebat ægræ fidiſſima ancilla, ſimulque & lacrymas commodabat lugenti, & quoties defecerat poſitum in monimento lumen renovabat. Una igitur in tota civitate fabula erat; & ſolum illud affulſiſſe verum pudicitiæ amoriſque exemplum omnis ordinis homines confitebantur.

Cùm interim Imperator provinciæ latrones juſſit crucibus affigi, ſecundum illam eandem caſulam, in qua recens cadaver Matrona deflebat. Proxima ergo nocte cùm miles, qui cruces ſervabat, ne quis ad ſepulturam corpora detraheret, notaſſet ſibi & lumen inter monimenta clarius fulgens, & gemitum lugentis audiſſet, vitio gentis humanæ, concupiit ſcire, quis, aut quid faceret. Deſcendit igitur in conditorium, viſaque pulcherrima muliere, primò

quaſi quodam monſtro, inferniſque imaginibus turbatus ſubſtitit: deinde ut & corpus jacentis conſpexit, & lacrymas conſideravit, faciemque unguibus ſectam; ratus ſcilicet *id* quod erat, deſiderium extincti non poſſe feminam pati, attulit in monumentum cænulam ſuam, cœpitque hortari lugentem, ne perſeveraret in dolore ſupervacuo, & nihil profuturo gemitu pectus diducere: omnium eundem exitum eſſe, ſed & idem domicilium, & cætera, quibus exulceratæ mentes ad ſanitatem revocantur. At illa ignota conſolatione percuſſa, laceravit vehementiùs pectus ruptoſque crines ſuper *corpus* jacentis impoſuit.

Nec receſſit tamen miles, ſed eadem exhortatione tentavit dare mulierculæ cibum, donec Ancilla, vini certè *grato* odore corrupta, primùm ipſa porrexit ad humanitatem invitantis victam manum: deinde refecta potione & cibo, expugnare Dominæ pertinaciam cœpit. Et, Quid proderit, inquit, hoc tibi, ſi ſoluta inedia fueris? ſi te vivam ſepelieris;

ſi, antequam fata poſcant, indemnatum ſpiritum effuderis.

Id cinerem, aut manes credis curare
ſepultos ?

Vis tu reviviſcere reluctantibus fatis extinctum? vis, diſcuſſo muliebri errore, quàm diu licuerit, lucis commodis frui ? ipſum te jacentis corpus admonere debet, ut vivas.

Nemo invitus *obedit*, cùm cogitur aut cibum ſumere, aut vivere. Itaque mulier aliquot dierum abſtinentia ſicca, paſſa eſt frangi pertinaciam ſuam : nec minùs avidè replevit ſe cibo, quàm ancilla, quæ prior victa eſt. Cæterùm ſcitis quid tentare plerumque ſoleat humanam ſatietatem. Quibus blanditijs impetraverat miles, ut Matrona vivere vellet, iiſdem etiam pudicitiam ejus aggreſſus eſt. Nec deformis aut infacundus juvenis caſtæ videbatur, conciliante gratiam ancilla, ac ſubinde dicente.

Placitone etiam pugnabis amori ?

Nec venit in mentem, quorum conse-
deris arvis?

Quid diutius moror? ne *hanc* quidẽ mulier partem corporis abstinuit, victorque miles utrumque persuasit. jacuerunt ergo unà, non tantùm illa nocte qua nuptias fecerunt, sed postero etiam ac tertio die, præclusis videlicet conditorii foribus, ut quisque ex notis ignotisque ad monimentum venisset, putasset expirasse super corpus viri pudicissimam uxorem. Cæterùm delectatus miles & forma mulieris & secreto, quidquid boni per facultates poterat, coëmebat; & prima statim nocte in monimentum ferebat.

Itaque cruciarii unius parentes, ut viderunt laxatam custodiam, detraxere nocte pendentem, supremoque mandaverunt officio. At miles circumscriptus dum residet, ut postero die vidit unam sine cadavere crucem; veritus supplicium, mulieri, quid accidisset, exponit: nec se expectaturum Iudicis sententiam, sed gladio jus dicturum ignaviæ

ſuæ; commodaret modò illa perituro locum, & fatale conditorium familiari ac viro faceret.

Mulier non minùs miſericors quàm pudica; Nec iſtud, inquit, dii ſinant, ut eodem tempore duorum mihi cariſſimorum hominum duo funera ſpectem: malo mortuum impendere, quàm vivum occidere. Secundum hanc orationem jubet corpus mariti ſui tolli ex arca, atque illi, quæ vacabat, cruci affigi. Uſus eſt miles ingenio prudentiſſimæ feminæ; poſteroque die populus miratus eſt, qua ratione mortuus iſſet in crucem.

Riſu excepere fabulam Nautæ, erubeſcente non mediocriter Tryphæna, vultumque ſuum ſuper cervicem Gitonis amabiliter ponente. At non Lycas riſit, ſed iratum commovens caput, Si juſtus, inquit, Imperator fuiſſet, debuit patrisfamiliæ corpus in monimentum referre, mulierem affigere cruci. Non dubiè redierat in animum mœchile, expilatumque libidinoſa migratione navigium. Sed nec fœderis verba

permittebant meminiſſe, nec hilaritas quæ præoccupaverat mentes, dabat iracundiæ locum.

Cæterùm Tryphæna in gremio Gitonis poſita, modò implebat oſculis pectus, interdum concinnabat ſpoliatum crinibus vultum.

Ego mœſtus & impatiens fœderis novi, non cibum, non potionem capiebam, ſed obliquis trucibuſque oculis utrumque ſpectabam. Omnia me oſcula vulnerabant, omnes blanditiæ, quaſcumque mulier libidinoſa fingebat: nec tamen adhuc ſciebam utrum magis puero iraſcerer, quod amicam mihi auferret; an amicæ, quod puerum corrumperet. Utraque inimiciſſima oculis meis, & captivitate præterita triſtiora. Accedebat huc, quod neque Triphæna me alloquebatur tanquam familiarem, & aliquando gratum ſibi amatorem, nec Giton me aut tralatitia propinatione dignum judicabat, aut, quod minimum eſt, ſermone communi vocabat: credo veritus ne inter initia coëuntis gratiæ recentem cicatricem reſcinderet. Inundavere pe-

ctus lacrymæ dolore paratæ, gemitusque suspirio tectus animam penè submovit.

Mærenti tamen mihi, cum novum decus adderet flavū corymbion Lycas novô etiam incensus amore, amasijs oculis 1 *mi* 2 *nictitabat*, & in partem voluptatis tentabat admitti nec Domini supercilium induebat, sed amici quærebat obsequium, *& diu frustraque tentavit: tandem omninò repulsus amorem vertit in furorem, & vi* 3 *gratiam extorquere conatus est, cum inexpectata Tryphæna, oppidò ingressa, illius* 4 *procacitatem* 5 *notavit. Ille perturbatus* 6 *diligenter amicitur, & fugit.*

1. *Mi*) pro mihi frequens in Petro. p. 160 alibi.

2. *Nictitare* vox amatoria : *regarder tendrement, & en clignant l'œil*, jam vidimus nictu p. 21.

3. *Gratiam extorquere*] obcæniter. Verbis hujusmodi honestis sœpius utitur Petronius p. 97. *cum puero in gratiâ redij, usus que beneficio ejus. &* alibi *repugnanti gratiam extorsi.*

4. *Procacitate*] p. 19. manu procace molles.

5. *Notavit*] jam illud vidimus multis in locis.

6. *Diligenter amicitur*). Idem p. 23.

Hinc Triphæna, majori libidine concitata, 1 quò pertinet, inquit, illa petulans Lycæ molitio, & fari coëgit: narratione 2 ardentior facta, & antiquæ familiaritatis memor, ad pristinas me voluit revocare voluptates: Ast 3 Ego, tot voluptatibus fatigatus, illius blanditas respui. Illa autem amore furens 4 amplexu effusissimo me invasit, & tam arctè me complexa est, ut subitò exclamaverim. Ex ancillis una ad clamorem accurrit, facile que credidit me, quam gratiam Dominæ negaveram, ab ea extorquere conari; & irrumpens amplexus solvit. Tryphæna sic repudiata, farorisque 6 libidinosæ impatiens, duriùs me excepit, & additis minis convolat ad Lycam, ut eum in me magis commoveret, meque vidictâ communi insectarent.

1. *Quò pertinet*] Idem p. 109. *quid sibi vult tam furtiva molitio.*
2. *Ardentior facta*) Idem p. 171. & ibidem; *injuria memor.*
3. *Ego tot malis fatigatus* p. 18.
4. *Amplexu &c.*] eadem locutio legitur p. 185.
5. *Libidinosa. & impatiens*, leguntur etiam p. 137.

Scies autem me olim huic ancillæ 1 *acceptissimum fuisse, cum Dominæ familiaris eram : itaque iniquô tulit animô me cum Tryphænâ deprehendisse, &* 2 *gemitus duxit altissimos, quorum ardenter causam sciscitatus sum* dum *illa* resistens in hæc erupit : si quid ingenui sanguinis habes, non pluris illam facies quam *scortum.* Si vir fueris non ibis ad *spurcam.* Hæc animi pendentem angebant : sed me nihil magis pudebat quam ne Eumolpus sensisset quidquid illud fuerat : Et homo dicacissimus carminibus vindicaret creditam noxiam : *hoc enim ardens studium haud dubiè me* 3 *traduxisset, & illud valdè timebam.*

Cum autem apud me perpenderem quo pacto ne id resciret Eumolpus, efficere possem, eccè subitò ipse ingreditur rei peractæ haud ignarus : Tryphæna enim

1. *acceptissimum*) Idem p. 181.
2. *Gemitus duxit* & Idem p.
3 *Traducere* frequens in Petronio. tourner en ridicule. Se ipsum *traducere* p. 37. *Histrio scenæ ostentatione traductus* p. 163. & alibi.

enim omnia Gitoni retulerat, ipſa que repulſæ meæ 1 *penſationem, fratris ſumptibus, habere tentaverat: unde vehementer excandeſcebat Eumolpus, & eò magis quòd petulantiæ illæ* 2 *ſignatum fœdus apertè violarent.*

Quùm Senex me conſpexit, ſortem meam dolens, narrare juſſit 3 *ut res ſe habuerat. Lycæ ergo ſtuproſam petulantiam, Tryphænæque libidinoſum impetũ jam benè monito ingenuè expoſui: quibus auditis* jurat Eumolpus verbis conſeptiſſimis *ſe nos haud dubiè vindicaturum, & Deos æquiores eſſe, ut tot crimina paterentur impunita.*

Dum hæc taliaque jactamus, inhorruit mare, nubeſque undique adductæ obruêre tenebris diem. Diſcurrunt Nautæ ad officia trepidantes, velaque tempeſtati ſubducunt. Sed nec certos fluctus ventus impulerat, nec quò deſtinaret curſum Gubernator ſciebat: Siciliam modò

1 *Penſationem bonorum* legitur p. 181. 2 *Signatum fœdus*) illud refertur fœderi in nave ſignato quod vidimus p. 203. 3 Idem p. 174. *ut ut res ſe haberet.*

ventus dabat, sæpissimè Italici littoris Aquilo possessor convertebat huc illuc obnoxiam ratem: & quod omnibus procellis periculosius erat, tam spissæ repentè tenebræ lucem suppresserant, ut ne proram quidem totam Gubernator videret. Itaque, Hercules, postquam spes omnis manifesto evolavit, Lycas trepidans ad me supinas porrigit manus: &, Tu, inquit, Encolpi, succurre periclitantibus, id est, vestem illam divinam, sistrumque redde navigio. Per fidem, miserere, quemadmodum quidem soles. Et illum quidem vociferantem in mare ventus excussit, repetitumque infesto gurgite procella circumegit, atque hausit.

Triphænam autem properè fidelissimi rapuerunt servi, scaphæque impositam cum maxima sarcinarum parte abduxere certissimæ morti.

Ego Gitoni applicitus cum clamore flevi: &, Hoc, inquam, à Diis meruimus, ut nos sola morte conjungerent; sed non crudelis Fortuna concedit. Ecce jam ratem fluctus evertet: ecce jam amplexus aman-

tium iratum dividet mare. Igitur ſi verè Encolpion dilexiſti, da oſcula dum licet, & ultimum hoc gaudium fatis properantibus rape.

Hæc ut ego dixi, Giton veſtem depoſuit, meaque tunica contectus exſeruit ad oſculum caput: & ne ſic cohærentes malignior fluctus diſtraheret, utrumque zona circum-venienti præcinxit: &, Si nihil aliud, certè diutius, inquit, *junctos mare feret*; vel ſi voluerit miſericors ad idem littus expellere, aut præteriens aliquis tralatitia humanitate lapidabit, aut, *quod* ultimum eſt, iratis etiam fluctibus, imprudens arena componet. Patior ego vinculum extremum, & veluti lecto funebri aptatus expecto mortem jam non moleſtam.

Peragit interim tempeſtas mandata Fatorum, omneſque reliquias navis expugnat. Non arbor erat relicta, non gubernacula, non funis, aut remus: ſed quaſi rudis atque infecta materies ibat cum fluctibus.

Procurrêre piſcatores parvulis expediti navigiis ad prædam rapien-

dam : deinde ut aliquos viderunt, qui ſuas opes defenderent, mutaverunt crudelitatem in auxilium.

Tum vocum concurſu facto, audimus murmur inſolitum, & ſub diæta magiſtri, quaſi cupientis exire belluæ gemitum. Perſecuti igitur ſonum invenimus Eumolpum ſedentem, membranæque ingenti verſus ingerentem. Mirati ergo quod illi vacaret in vicinia mortis poëma facere, extraximus clamantem, jubemuſque bonam habere mentem. At ille interpellatus excanduit, &, Sinite me, inquit ſententiam explere: laborat carmen in fine. Injicio ego phrenetico manum, jubeoque Gitona accedere, & in terram trahere Poëtam mugientem.

Hoc opere tandem elaborato, caſam piſcatoriam ſubimus mœrentes, cibiſque naufragio corruptis utcumque curati, triſtiſſimam exegimus noctem.

Poſterô die cùm poneremus conſilium, cui nos regioni crederemus, repentè video corpus humanum circumactum levi vortice ad littus de-

ferri. Subſtiti ergo triſtis, cœpique viventibus oculis maris fidem inſpicere.

Et, Hunc forſitan, proclamo, in aliqua parte terrarum ſecura expectat vxor: forſitan ignarus tempeſtatis filius: aut patrem utique reliquit, cui proficiſcens oſculum dedit. Hæc ſunt conſilia mortalium, hæc vota magnarum cogitationum. En homo quemadmodum natat?

Adhuc tanquam ignotum deflebam, cùm inviolatum os fluctus convertit in terram, agnovique terribilem paulò ante & implacabilem Lycam pedibus meis penè ſubjectum.

Non tenui igitur diutius lacrymas, imò percuſſi ſemel iterumque manu pectus; &, Ubi nunc eſt, inquam, iracundia tua? Ubi impotentia tua? nempe piſcibus belluiſque expoſitus es, & qui paulò ante jactabas vires imperij tui, de tam magna nave ne tabulam quidem naufragus habes. Ite nunc Mortales, & magnis cogitationibus pectora implete: Ite cauti, & opes fraudibus

captas per mille annos disponite. Nempe hic proxima luce patrimonij sui rationes inspexit: nempe diem etiam, quo venturus esset in patriam, animo suo finxit. Dii Deæque, quàm longè à destinatione sua jacet! Sed non sola Mortalibus maria hanc fidem præstant. Illum bellantem arma decipiunt: illum Diis vota reddentem Penatum suorum ruina sepelit: ille vehiculo lapsus properantem spiritum excussit. Cibus avidum strangulavit, abstinentem fugalitas. SI benè calculum ponas, ubique naufragium est. At fluctibus obruto non contingit sepultura. Tanquam intersit periturum corpus quæ ratio consumat, ignis an fluctus, an mora. Quidquid feceris, omnia hæc eodem ventura sunt. Feræ tamen corpus lacerabunt. Tanquam melius ignis accipiat, Imò hanc pœnam gravissimam credimus, ubi *servis* irascimur. Quæ ergo dementia est, omnia facere, nequid è nobis relinquat sepultura, quando etiam ita de invitis fata statuant?

1 *Secundum has considerationes supremo cadaver mandavimus* 2 *officiô.* Et Lycam quidem rogus inimicis collatus manibus adolebat: Eumolpus autem dum epigramma mortuo facit, oculos ad arcessendos sensus longius mittit.

Hoc peractô libenter officiô, destinatum carpimus iter, ac momento temporis in montem sudantes conscendimus, ex quo haud procul impositum arce sublimi oppidum cernimus, nec quid esset sciebamus errantes, donec à villico quodam Crotona esse cognovimus, Vrbem antiquissimam, & *aliquando Italiæ primam. Cùm deinde diligentius exploraremus, qui homines inhabitarent nobile solum, quodve genus negotiationis præcipuè probarent post attritas bellis frequētibus opes.

O mi, inquit, hospites si Negotia-

1 *Secundum &c.*) autoris modus loquēdi.. *secundum hanc deprecationem* p. 15 & alibi.

2 *Officiô* Idem frà. *hoc peractô officiô.*

tores eſtis,mutate propoſitum,aliudque vitæ præſidium quærite. Sin autem urbanioris notæ homines ſuſtinetis ſemper mentiri, recta ad lucrum curritis.In hac enim Urbe non literarum ſtudia celebrantur, non eloquentia locum habet, non frugalitas, ſanctique mores, laudibus ad fructum perveniunt, ſed quoſcumque homines in hac U.be videritis, ſcitote in duas partes eſſe diviſos. Nam aut captantur, aut captant. In hac Urbe nemo liberos tollit: quia quiſquis ſuos hæredes habet, nec ad cœnas,nec ad ſpectacula admittitur, ſed omnibus prohibetur cōmodis,inter ignominioſos latitat.Qui verò nec proximas neceſſitudines habent, ad ſummos honores perveniunt, i. e. ſoli militares, ſoli fortiſſimi, atque etiam innocentes habentur. Videbitis, inquit, oppidum tanquam in peſtilentia campos, in quibus nihil aliud eſt, niſi cadavera quæ lacerantur, aut corvi qui lacerant.

Prudentior Eumolpus convertit ad novitatem rei mentem, genuſque *divitationis* ſibi non diſplicere con-

fessus est. Jocari ego senem poëtica levitate credebam, cùm ille, Utinam quidem sufficeret largior scena, i. e. vestis humanior, quæ præberet mendatio fidem. Non, me-Hercules, peram istam differrem, sed continuò vos ad magnas opes ducerem.

Atqui promitto quiquid exigeret, dummodo placeret vestis rapinæ comes, & quidquid Lycurgi villa grassantibus præbuisset. Nam nummos in præsentem usum Deûm matrem pro fide sua reddituram.

Quid ergo, inquit Eumolpus, cessamus mimum componere? Facite ergo me Dominum, si negotiatio placet.

Nemo ausus est artem damnare nihil auferentem. Itaque ut duraret inter omnes tutum mendacium, in verba Eumolpi sacramentum juravimus, uri, vinciri, verberari, ferroque necari, & quidquid aliud Eumolpus jussisset, tanquam legitimi gladiatores domino corpora, animasque, religiosissimè addicimus.

Post peractum sacramentum ser-

viliter ficti dominum consalutamus, elatumque ab Eumolpo filium pariter condiscimus, juvenem ingentis eloquentiæ, & spei: ideoque de civitate sua miserrimum senem exiisse, ne aut clientes sodalesque filii sui, aut sepulchrum, quotidie causam lacrymarum, cerneret. Accessisse huic tristitiæ proximum naufragium, quo amplius vicies sestertium amiserit: nec illum jactura moveri, sed destitutum ministerio non agnoscere dignitatem suam. Præterea habere in Afiica trecenties sestettium fundis, nominibusque depositum. Nam familiam quidem tam magnam per agros Numidiæ esse sparsam, ut possit vel Carthaginem capere.

Secundum hanc formulam imperamus Eumolpo, ut plurimùm tussiat, ut sit modò solutioris stomachi, cibosque omnes palam damnet; loquatur aurum & argentum, fundosque mendaces, & perpetuam terrarum sterilitatem. Sedeat præterea quotidie ad rationes, tabulasque testamenti omnibus diebus renovet; & ne quid scænæ deesset, quotiescum-

que aliquem noſtrûm vocare tentaſſet, alium pro alio vocaret, ut facilè appareret dominum etiam eorum meminiſſe, qui præſentes non eſſent.

His ita ordinatis, *quod* benè feliciterque eveniret, precati Deos, viam ingredimur. Sed neque Giton ſub inſolito faſce durabat, & mercenarius Corax detractator miniſterii, poſitâ frequentius ſarcinâ, maledicebat properantibus, affirmabatque ſe aut projecturum ſarcinas, aut cum onere fugiturum. Quid vos, inquit, me jumentum putatis eſſe, aut lapidariam navem? hominis operas locavi, non caballi; nec minus liber ſum quàm vos, etſi pauperem pater me reliquit. Nec contentus maledictis, tollebat ſubinde altius pedem, & ſtrepitu obſcœno ſimul atque odore viam implebat.

Ridebat contumaciam Giton, & ſingulos ſtrepitus ejus pari clangore proſequebatur, olfactui ut officeret.

Sed & hîc ad ingenium redux Eumolpus, Multos, inquit, ô Juvenes, Carmen decepit: nam ut quiſque

versum pedibus instruxit, sensumque teneriorem verborum ambitu intexuit, putavit se continuò in Heliconem venisse. Sic forensibus ministerijs exercitati, frequenter ad Carminis tranquilitatem, tanquam ad portum faciliorem, refugerunt, credentes faciliùs poëma extrui posse, quàm controversiam sententiolis vibrantibus pictam. Cæterùm neque generosior spiritus vanitatem amat, neque concipere aut edere partum mens potest, nisi ingenti flumine literarum inundata. Effugiendum est ab omni verborum, ut ita dicam, vilitate, & sumendæ voces à plebe submotæ, ut fiat,

Odi profanum vulgus, & arceo.

Præterea curandum est, ne sententiæ emineant extra corpus orationis expressæ; sed intexto vestibus colore niteant. Homerus testis, & Lyrici, Romanusque Virgilius, & Horatij curiosa felicitas. Cæteri enim, aut non viderunt viam, quâ iretur ad Carmen, aut visam timuerunt

calcare. Ecce, belli civilis ingens opus quisquis attigerit, nisi plenus litteris, sub onere labetur. Non enim res gestæ versibus comprehendendæ sunt, quod longè melius Historici faciunt; sed per ambages, Deorumque ministeria, & fabulosum sententiarum tormentum præcipitandus est liber spiritus, ut potiùs furentis animi vaticinatio appareat, quàm religiosæ orationis sub testibus fides, tanquam si placet hic impetus, etiamsi nondum recepit ultimam manum.

Orbem jam totum victor Romanus habebat
Quà mare, quà terra, quà sidus currit utrumque,
Nec satiatus erat. Gravidis freta pulsa carinis
Iam peragrabantur; si quis sinus abditus ultra,
Siqua foret tellus quæ fulvum mitteret aurum,
Hostis erat: fatisque in tristia bella paratis
Quærebantur opes, non vulgo nota placebant

Gaudia : non uſu plebeio trita voluptas.
Aſſyria concham laudabat miles in undâ.
Quæſitus tellure nitor certaverat oſtro.
Hinc Numidæ cruſtas, illinc nova vellera Seres,
Atque Arabum populus ſua diſpoliaverat arva.
Ecce aliæ clades, & læſæ vulnera pacis.
Quæritur in ſylvis Mauri fera : & ultimus Ammon
Afrorum excutitur. ne deſit bellua dente,
Ad mortes pretioſa ſuas, premit advena claſſes.
Trigis, & aurata gradiens vectatur in aula,
Vt bibat humanum populo plaudente cruorem.
Heu pudet effari, perituraque prodere fata!
Perſarum ritu malè pubeſcentibus annis
Subripuere viros; exſectaque viſcera ferro
In Venerem fregere: atque ut fuga mobilis ævi

*Circumſcripta morâ properantes diffe-
rat annos.
Quærit ſe Natura, nec invenit: omnibus
ergo
Scorta placent, fractique enervi corpo-
re greſſus.
Et laxi crines, & tot nova nomina
veſtis,
Quæque virum quærunt. Ecce Afris
eruta terris
Citrea menſa, greges ſervorum, oſtrũ-
que renidens
Ponitur, ac maculis imitatur vilibus
aurum,
Quæ turbant cenſum, hoſtile ac malè
nobile lignum
Turba ſepulta mero circumvenit: om-
niaque orbis
Præmia*, correptis *miles vagus ex-
ſtruit armis.
Ingenioſa gula eſt. Siculo Scarus æquo-
re merſus
Ad menſam vivus perducitur, inque
Lucrinis
Eruta littoribus vendunt conchylia
cœnas:
Vt renovent per damna famem. Iam
Phaſidos unda,*

Orbata est avibus : mutoque in littore tantùm.
Solæ desertis aspirant frondibus auræ.
Nec minor in campo furor est, emptique Quirites.
Ad prædam strepitumque lucri suffragia vertunt.
Venalis Populus, venalis curia Patrum.
Est favor in pretio. Senibus quoque libera virtus
Exciderat, sparsisque opibus conversa potestas,
Ipsaque Majestas aurô corrupta jacebat:
Pellitur à Populo victus Cato: tristior ille est
Qui vicit, fascesque pudet rapuisse Catoni:
Namque hoc dedecus est Populi morumque ruina.
Non Homo pulsus erat: sed in uno victa potestas,
Romanumque decus. Quare tam perdita Roma
Ipsa sui merces erat, & sine vindice præda.

Præterea gemino deprensam gurgite prædam
Fenoris ingluvies, usùsque exederat æris.
Nulla est certa Domus, nullum sine pignore corpus.
Sed veluti tabes tacitis concepta medullis
Intra membra furens hiris latrantibus errat.
Arma placent miseris, detritaque commoda luxu
Vulneribus reparantur. Inops Audacia tuta est.
Hoc mersam cæno Romam, somnoque jacentem
Quæ poterant artes sana ratione movere,
Ni furor, & bellum, ferroque excita libido?
Tres dederat *Fortuna Duces, quos obruit omnis*
Armorum strue diversa feralis Enyo.
Crassum Parthus habet, Lybico jacet æquore Magnus
Iulius ingratam perfudit sanguine Romam.

Et, quasi non posset tot Tellus ferre sepulchra,
Divisit cineres. Hos gloria reddit honores.
Est locus exciso penitus demersus hiatu,
Parthenopen inter magnæque Dicarchidos arva,
Cocyta perfusus aqua: nam spiritus extra
Qui furit, effusus funesto spargitur æstu.
Non hæc Autumnô tellus viret, aut alit herbas
Cespite lætus ager: non verno persona cantu
Mollia discordi strepitu virgulta loquuntur:
Sed chaos, & nigro squallentia pumice saxa
Gaudent ferali circumtumulata cupressu.
Has inter sedes Ditis Pater extulit ora,
Bustorum flammis, & canâ sparsa favillâ.
Ac tali volucrem Fortunam voce lacessit:

Rerum humanarum, divinarumque
potestas.
Fors, cui nulla placet nimium secura
potestas,
Quæ nova semper amas, & mox pos-
sessa relinquis;
Ecquid Romano sentis te pondere vi-
ctam?
Nec posse ulterius perituram extollere
molem!
Ipsa suas vires odit Romana juven-
tus,
Et quas struxit opes, malè sustinet.
Aspice latè
Luxuriam spoliorum, & censum in
damna furentem.
Ædificant auro, sedesque ad sidera
mittunt.
Expelluntur aquæ saxis; mare nasci-
tur arvis,
Et permutata rerum statione rebel-
lant.
En etiam mea Regna petunt. perfossa
dehiscit
Molibus insanis tellus: jam montibus
haustis
Antra gemunt: &, dum varios lapis
invenit usus,

Inferni manes Cœlum ſperare jubentur.
Quare age, Fors muta pacatum in prælia vultum,
Romanoſque cie, ac noſtris da funera regnis.
Iam pridem nullo perfudimus ora cruore,
Nec mea Tiſiphone ſitientes perluit artus
Ex quo Syllanus bibit enſis, horrida tellus
Extulit in lucem nutritas ſanguine fruges.
Hæc ubi dicta dedit, dextræ conjungere dextram
Conatus, rupto tellurem ſolvit hiatu.
Tum Fortuna levi defudit pectore voces:
O genitor, cui Cocyti penetralia parent,
Si modò vera mihi fas eſt impunè profari,
Vota tibi cedent: nec enim minor ira rebullit
Pectore in hoc, leviorve exurit flamma medullas.

Omnia, quæ tribui Romanis arcibus, odi;
Muneribusque meis irascor: destruet istas
Idem, qui posuit, moles Deus, & mihi cordi
Quippe cremare viros, & sanguine pascere Luxum.
Cerno equidem gemina jam stratos morte Philippos,
Thessaliæque rogos, & funera gentis Iberæ:
Et Lybien cerno, & tua Nile gementia clostra.
Iam fragor armorum trepidantes personat aures;
Actiacosque sinus, & Apollinis arma timentes.
Pande age terrarum sitientia regna tuarum,
Atque animas arcesse novas: Vix Navita Porthmeus
Sufficiet simulachra virûm traducere cymba,
Classe opus est. Tumque ingenti satiare ruina,
Pallida Tisiphone, concisaque vulnera mande.

Ad Stygios manes laceratus ducitur Orbis.

Vix dum finierat: cùm fulgure rupta coruſco
Intremuit nubes, eliſoſque abſcidit ignes.
Subſedit Pater umbrarum, gremioque reducto
Telluris, pavitans fraternos palluit ictus.

Continuò clades hominum venturaque damna
Auſpiciis patuere Deûm; namque ore cruento
Deformes Titan vultus caligine texit.
Civiles acies jam tum ſpirare putares.
Parte alia plenos extînxit Cynthia vultus.
Et lucem ſceleri ſubduxit. Rupta tonabant
Verticibus lapſis montis juga, nec vaga paſſim
Flumina per notas ibant morientia ripas.
Armorum ſtrepitu Cœlum furit, & tuba Martem
Sideribus tranſmiſſa *ciet: jamque Æthna voratur*

Ignibus insolitis, & in æthera fulmina
mittit.
Ecce inter tumulos atque ossa carentia
bustis
Vmbrarum facies diro stridore minan-
tur.
Fax stellis comitata novis incendia du-
cit;
Sanguineoq; tepens descendit Iupiter
imbre.
Hæc ostenta brevi solvit Deus. Exuit
omnes
Quippe moras Cæsar, vindictæque
actus amore
Gallica projecit, civilia sustulit ar-
ma.
Alpibus aëreïs, ubi Grajo nomine,
vulsæ
Descendunt rupes, nec se patiuntur
adiri,
Est locus Herculeis aris sacer, hunc
nive dura
Claudit hiems, canoque ad sidera ver-
tice tollit,
Cœlum illinc cecidisse putes: non Solis
adulti
Mansuescit radiis, non verni temporis
aura:

Sed glacie concreta rigens, hiemisq; pruinis
Totum ferre poteſt humeris minitantibus Orbem.
Hæc ubi calcavit Cæſar juga milite læto,
Optavitque locum, ſummo de vertice montis
Heſperiæ campos latè proſpexit, & ambas
Intentans cum voce manus ad ſidera, dixit:
Iupiter omnipotens, & tu Saturnia tellus.
Armis læta meis, olimque onerata triumphis:
Teſtor ad has acies invitum arceſſere Martem
Invitas me ferre manus, ſed vulnere cogor,
Pulſus ab urbe mea, dum Rhenum ſanguine tingo,
Dum Gallos iterum Capitolia noſtra petentes
Alpibus excludo: Vincendo, certior exul
Sanguine Germano, ſexagintaque triumphis,

Ecce

Ecce nocens cœpi. Quanquam quos gloria terret,
Aut qui ſunt, qui bella volunt mercedibus empta,
Ah *viles operæ! quorum eſt mea Roma noverca,*
Vt reor, haud impunè; nec hanc ſine vindice dextram
Vinciet Ignavus. Victores ite furentes,
Ite mei comites, & cauſam dicite ferro.
Namque omnès unum crimen vocat: omnibus una
Impendet clades. Reddenda eſt gratia Nobis:
Non ſolus vici. Quare, quia pœna trophæis
Imminet, & ſordes meruit victoria noſtra,
Iudice Fortuna cadat alea. Sumite bellum,
Et tentate manus. Certè mea cauſa peracta eſt.
Inter tot fortes armatus neſcio vinci.
Hæc ubi perſonuit, de Cœlô Delphicus ales
Omnia læta dedit, pepulitque meatibus auras

Nec non horrendi nemoris de parte sinistra
Insolitæ voces flamma sonuere sequenti.
Ipse nitor Phœbi vulgato lætior orbe
Crevit, & aurato præcinxit fulgure vultus.
Fortior omnibus movit Mavortia signa
Cæsar; & insolitos gressus prior occupat ausu
Prima quidem glacies, & cana vincta pruina.
Non pugnavit humus, mitique horrore quievit:
Sed post quam turmæ nimbos fregere ligatos,
Et pavidus quadrupes undarum vincula rupit,
Incalvere nives, mox flumina montibus altis
Vndabant modò nata; sed hæc quoque jussa *putares:*
Vinctaque mox stabant, fluctus stupuere pruina,
Et paulò ante lues jam concidenda jacebat.
Tum verò malefida prius vestigia lusit,

Decepitque pedes, paſſim turmaque virique,
Armaque congeſta ſtrue deplorata jacebant.
Ecce etiam rigido concuſſæ flamine *nubes*
Exonerabantur, nec rupto turbine venti
Deerant, ac *tumida confractum grandine cœlum:*
Ipſæ jam nubes ruptæ ſuper arma cadebant,
Et concreta gelu Ponti velut unda ruebat.
Victa erat ingenti Tellus nive, victaque cœli
Sidera, victa ſuis horentia flumina ripis;
Nondum Cæſar erat: ſed magnam nixus in haſtam
Horrida ſecuris frangebat greſſibus arva.
Qualis Caucaſea decurrens arduus arce
Amphitrioniades; aut torvo Iupiter ore,
Cùm ſe verticibus magni demiſit Olympi

Et periturorum dejecit tela Gigantum.
Interea volucer motis conterrita pennis
Fama volat, ſummique petit juga celſa PalatI:
Atque hæc Romano attonito fert omnia ſigna:
Iam claſſes fluitare mari, totaſque per Alpes
Fervere Germano perfuſas ſanguine turmas.
Arma, cruor, cædes, incendia, totaque bella
Ante oculos volitant: ergo pulſata tumultu
Pectora per dubias ſcinduntur territa cauſas.
Huic fuga per terras, illi magis unda probatur;
Et patria eſt pontus jam tutior: eſt magis arma
Qui tentata velit: fatiſque jubentibus actus,
Quantum quiſque timet, tantum fugit, ocior ipſe
Hos inter motus Populus, miſerabile viſu,

Quò mens icta jubet, deserta ducitur Vrbe.
Gaudet Roma fugâ, debellatique Quirites
Rumoris sonitu mœrentia tecta relinquunt.
Ille manu trepida natos tenet: ille Penates
Occultat gremio, deploratumque relinquit
Limen, & absentem votis interficit hostem.
Sunt qui conjugibus mœrentia pectora jungunt:
Grandævosque Patres, onerisque ignara Iuventus
Id, pro quo metuit tantùm, trahit: Omnia secum
Hic vehit imprudens, prædamque in prælia ducit.
Ac velut ex alto cùm magnus inhorruit Auster,
Et pulsas evertit aquas, non arma Ministris,
Non regimen prodest: ligat alter pondera pinus,
Alter tuta sinu tranquillaque littora quærit:

Hic dat vela fugæ, Fortunæque omnia
credit.
Quid tam parva queror? Gemino
cum Consule Magnus,
Ille tremor Ponti, sævi quoque terror
Hydaspis,
Et Piratarum scopulus; modò quem
ter ovantem
Jupiter horruerat, Quem fracto gur-
gite Pontus,
Et veneratus erat submissa Bosphorus
unda,
Prô pudor! Imperii deserto nomine
fugit,
Ignavâque fugâ Romam, famamque
relinquit,
Vt, Fortuna levis, Magni quoque ter-
ga videres.
Ergo *tanta lues Divûm quoque nu-*
mina vidit;
Consensitque fugæ Cœli timor. Ecce
per Orbem [*rentes*
Mitis turba Deûm, terras exosa fu-
Deserit, atque hominum damnatum
avertitur agmen.
Pax prima ante alias, niveos pulsata
lacertos [*relicto*,
Abscondit olea vinctum *caput, atque*

Orbe fugax Ditis petit implacabile regnum.
Huic comes it ſubmiſſa Fides, & crine ſoluto
Iuſtitia ac mœrens laceratâ Concordia pallâ.
At contra, ſedes Erebi qua rupta dehiſcit,
Emergit latè Ditis chorus, horrida Erinnys,
Et Bellonæ minax, facibuſque armata Megæra:
Lætumque, Inſidiæque, & lurida Mortis imago,
Quas inter Furor, abruptis ceu liber habenis,
Sanguineum latè tollit caput, oraque mille
Vulneribus confoſſa cruenta caſſide velat.
Hæret detritus lævæ Mavortius umbo.
Innumerabilibus telis gravis: atque flagranti
Stipite dextra minax terris incendia portat.
Sentit terra Deos, mutataque ſidera pondus

Quæsivere suum: namque omnis Regia cœli
In partes diducta ruit: primumque Dione
Cæsaris acta sui ducit: comes additur illi
Pallas, & ingentem quatiens Mavortius hastam.
Magnum cum Phœbo Soror, & Cyllenia proles
Excipit, ac totis similis Tirynthius actis.
Intremuere tubæ, ac scisso Discordia crine
Extulit ad Superos Stygium caput: hujus in ore
Concretus sanguis, contusaque lumina flebant.
Stabant ærati scabra rubigine dentes,
Tabo lingua fluens, obsessa draconibus ora,
Atque inter toto laceratam pectore vestem
Sagnineam tremulâ quatiebat lampada dextrâ.
Hæc ut Cocyti tenebras & Tartara liquit,

Alta petit gradiens juga nobilis Appennini,
Unde omnes terras, atque omnia littora posset
Aspicere, ac toto fluitantes orbe catervas:
Atque has erumpit furibundo pectore voces
Sumite nunc gentes accensis mentibus arma,
Sumite, & in medias immittite lampadas urbes.
Vincetur quicumque latet; non Fœmina cesset,
Non Puer, aut ævo jam desolata Senectus.
Ipsa tremat Tellus, lacerataque tecta rebellant.
Tu legem Marcelle tene: Tu concute plebem
Curio: Tu fortem ne supprime Lentule Martem.
Quid porro Tu Dive tuis cunctaris in armis?
Non frangis portas? non muris oppida solvis,
Thesaurosque rapis? nescis tu Magne, tueri

Romanas arces? Epidamnia *mœnia quære,*
Thessaliæque sinus humano sanguine tinge.
Factum est in terris, quidquid Discordia jussit.

Cùm hæc Eumolpus ingenti volubilitate verborum effudisset, tandem Crotona intravimus: ubi quidem parvo diversorio refecti, postero die amplioris fortunæ domum quærentes, incidimus in turbam Heredipetarum sciscitantium quod genus hominum, aut unde veniremus; Ex præscripto ergo consilii communis, exagerati prudenter unde, aut qui essemus, haud dubiè credentibus indicavimus. Qui statim opes suas summo cum certamine in Eumolpum conjesserunt. Et certatim omnes ejus gratiam *muneribus* sollicitant.

Dum hæc magno tempore Crotone aguntur, & Eumolpus felicitate plenus prioris fortunæ esset oblitus statum, adeo ut suis jactaret, neminem gratiæ suæ ibi posse resistere,

impunéque ſuos, ſi quid deliquiſſent in ea urbe, beneficio amicorum laturos.

Cæterùm ego, etſi quotidie magis magiſque ſuperfluentibus bonis ſaginatum corpus impleveram, putabamque à cuſtodia mei removiſſe vultum Fortunam: tamen ſæpius *non* tam conſuetudinem meam cogitabam, quàm cauſam. &, Quid, aïebam, ſi callidus Captator exploratorem in Africam miſerit, mendaciumque deprehenderit noſtrum? Quid, ſi etiam Mercenarius præſenti felicitate laſſus, indicium ad amicos detulerit, totamque fallaciam invidioſa proditione detexerit? Nempe rurſus fugiendum erit, & tandem expugnata pauperitas nova mendicitate revocanda. Dii, Deæque, quàm malè eſt extra legem viventibus! quidquid meruerunt, ſemper expectant.

Animo hæc voluens domo egredior triſtiſſimus liberiori aëre mentis recreandæ cauſa: ſed 1 *ambulationem*

1. *Ambulationem*] Idem *p.* 163.

publicam vix 1 *intraveram cum haud inculta* 2 *Puella obvia venit, meque vocans Polyænum, fictum mihi nomen metamorphoseos, declaravit Dominam suam rogare, ut sibi* 3 *mecum liceret loqui.*

Falleris, inquam ego perturbatus, servus sum extraneus, & hac 4 *gratiâ minimè dignus.*

Ad te ipsum, inquit, 5 *jussa sum: Sed,* quia nosti Venerem tuam, superbiam captas, vendisque amplexus, non commodas. Quò enim spectant flexæ pectine comæ? quo facies medicamine attrita, & oculorum quoquo mobilis petulantia? Quo incessus tutè compositus; & ne vestigia quidem pedum extra mensurã aberrantia, nisi quod formam prostituis, ut vendas? Vides me? nec auguria no-

1. *Intraveram &c.*) Id. p. 195. *mulier haud inculta januam intravit.*
2. *Puella* dicitur hæc eadem Ancilla p. 163. *Placuit Puellæ consilium.*
3 Idem p. 13. *ut vobiscum liceat loqui.*
4. *Gratia*) obscœniter dictum in hoc locô.
5. *Iussa sum*] subaud. ire.

novi, nec Mathematicorum cœlum curare ſoleo : ex vultibus tamen hominum mores colligo; & cùm ſpatiantem uidi, quid cogites, ſcio. Sive ergo nobis vendis quod peto, mercator paratus eſt : ſive quod humanius eſt, commodas, effice ut beneficium debeat. Nam quòd ſervum te & humilem fateris, accendis deſiderium æſtuantis. Quædam enim feminæ ſordibus calent : nec libidinem concitant, niſi aut ſervos viderint, aut Statores altius cinctos. Arenarius aliquas accendit, aut perfuſus pulvere Mulio, aut Hiſtrio ſcænæ oſtentatione traductus. Ex hac nota Domina eſt mea: uſque ab orcheſtra quatuordecim tranſilit, & in extrema plebe quærit quod diligat. Itaque oratione blandiſſima plenus, Rogo inquam numquid illa quæ me amat, tu es? Multùm riſit ancilla poſt tam frigidum ſcema, &, Nolo, inquit, tibi tam valde placeas : ego adhuc ſervo nunquam ſuccubui, nec hoc Dii ſinant, ut amplexus meos in crucem mittam. Viderint Matronæ, quæ flagellorum veſtigia oſculantur : ego,

etiam si ancilla sum, nunquam tamen nisi in Equestribus sedeo. Mirari equidem tam discordem libidinem cœpi, atque inter monstra numerare, quod ancilla haberet Matronæ superbiam, & Matrona ancillæ humilitatem. Procedentibus deinde longius jocis, rogavi ancillam, ut in platanona produceret Dominã. Placuit puellæ consilium: itaque collegit altius tunicam, flexitque se in eum daphnona, qui ambulationi hærebat: nec diu morata, Dominam producit è latebris, laterique applicat meo mulierem omnibus simulacris emendatiorem. Nulla vox est, quæ formam ejus possit comprehendere: nam quidquid dixero, minus erit. Crines ingenio suo flexi, per totos sese humeros effuderant: frons minima, & quæ radices capillorum retroflexerat: supercilia usque ad malarum stricturam currentia, & rursus confinio luminum penè permixta: oculi clariores stellis extra Lunam fulgentibus: nares paululum inflexæ: & osculum, quale Praxiteles habere *Venerem* credidit. Jam men-

tum, jam cervix, jam manus, jam pedum candor intra auri gracile vinculum poſitus, Parium marmor extinxerat. Itaque tunc primum Dorida vetus amator contempſi.

Qui factum eſt, quòd tu projectis Iupiter armis.
Inter Cœlicolas fabula muta taces?
Nunc erat à torva ſubmittere cornua fronte.
Nunc pluma canos diſſimulare tuos.
Hæc vera eſt Danaë, tenta modò tangere corpus,
Iam tua flammifero membra calore fluent.

Delectata illa riſit tam blandum, ut videretur mihi, plenum os extra nubem Luna proferre. Mox, digitis gubernantibus vocem, Si non faſtidis, inquit, feminam ornatam, & hoc primum anno virum expertam, concilio tibi, ô juvenis! ſororem. babes tu quidem, & fratrem, neque enim me piguit inquirere: ſed quid prohibet & ſororem adoptare? eodem gradu venio: tu tantùm dignare

& meum oſculum, cùm libuerit, agnoſcere.

Imò, inquam ego, per formam tuam te rogo, ne faſtidias hominem peregrinum inter cultores admittere: invenies religioſum, ſi te adorari permiſeris. Ac ne me judices, ad hoc templum Amoris gratis accedere, dono tibi fratrem meum.

Quid? inquit illa, donas mihi eum, ſine quo non potes vivere? ex cujus oſculo pendes? quem ſic tu amas, quem admodum ego te volo? Hæc ipſa cùm diceret, tanta gratia conciliabat vocem loquentis, tam dulcis ſonus pertentatum mulcebat aëra, ut putares inter auras canere Sirenum concordiam. Itaque miranti, & toto mihi clarius cœlo neſcio quid relucente, libuit Deæ nomen quærere.

Ita, inquit, non dixit tibi ancilla mea, Circen vocari? non ſum quidem Solis progenies; nec mea mater, dum placuit, labentis mundi curſum detinuit: habebo tamen quod cœlo imputem, ſi nos Fata conjunxerint. Imò, etiam neſcio quid

tacitis cogitationibus Deus agit. Nec ſine cauſa Poliænon Circe amat. Semper inter hæc nomina fax ſurgit. Sume ergo amplexum, ſi placet. Neque eſt, quod curioſum aliquem extimeſcas: longè ab hoc loco Frater eſt.

Dixit hæc Circe, implicitumque me brachiis mollioribus pluma, deduxit in terram variè gramine indutam.

Idæo qualis fudit de vertice flores
Terra parens, cùm ſe confeſſo junxit amori
Iupiter; & toto concepit pectore flammas:
Emicuere roſæ, violæque, & molle cyperon:
Albaque de viridi riſerunt lilia prato:
Qualis humus Venerem molles clavit *in herbas,*
Candidiorque dies ſecreto favit amori,

In hoc gramine pariter compoſiti mille oſculis luſimus, quærentes voluptatem robuſtam. *Sed nervo-*

rum subita debilitate Circe decepta fuit, quâ injuriâ excandescens; quid est, inquit, numquid te osculum meum offendit? numquid spiritus jejunio *acer*? numquid alarum negligens sudor? Porro, si hæc non sunt, nunquid Gitona times?

Perfusus ego rubore manifesto, etiam, si quid habueram virium, perdidi; totoque corpore velut laxato, Quæso, inquam, Regina, noli suggillare miserias. Veneficio contactus sum.

Tam levis excusatio Circes iram minimè sedavit: a me contemptim oculos reflexit; & ad ancillam respiciens: dic Chrysis, sed verum: nunquid indecens sum? nunquid incompta? nunquid aliquo naturali vitio formam meam excæco? noli decipere Dominam tuam: nescio quid peccavimus.

Rapuit deinde tacenti speculum, &, postquam omnes vultus tentavit, quos solet inter amantes risus frangere, excussit vexatam solo vestem, raptimque *in vicinam* ædem Veneris intravit.

Ego contra damnatus,& quaſi quodam viſu in horrorem perductus, interrogare animum meum cœpi, an vera voluptate fraudatus eſſem.

Nocte ſoporifera veluti cùm ſomnia ludunt
Errantes oculos, effoſſaque protulit aurum
In lucem tellus, verſat manus improba furtum,
Theſauroſque rapit, ſudor quoque perluit ora
Et mentem timor altus habet, ne forte gravatum
Excutiat gremium ſecreti conſcius auri.
Mox ubi fugerunt eluſam gaudia mentem,
Veraque forma redit, animus, quod perdidit, optat,
Atque in præterita ſe totus imagine verſat

Infortunium illud ſomnium verum, imò vera faſcinatio, mihi cer-

tè videbatur, & tam diù nervis destitutus fui, ut nec ſurgere potuerim. Animi tandem oppreſſione paulatim 1 *laxatâ, vigor ſenſim rediit, domumque petij ubi* 2 *langorem ſimulans, in* 3 *lectulum me conjeci. Paulo poſt Giton, qui me ægrotare acceperat, triſtis intravit cubiculum. Vt vero mentem illius ſedarem declaravi me ſolâ quieſcendi cauſa lectum petiiſſe: multaque alià jactavi, de infortuniô autem nihil, quia ejus æmulationem valdè timebam, & ad omnem ſuſpicionem avertendam, eum* 4 *lateri applicans meo, amoris ſpecimen præbere tentavi; Sed* 5 *anhelitus ſudoreſque fuerunt irriti. Surrexit irâ commotus, &* 6 *nervorum debilitatem, animique alterationem accuſans, dixit ſe jam dudum animadvertiſſe me non dubiè*

1 Id. p. 92. *temeritate laxata.*

2. *Langorem ſimulare* capi p. 172.

3. *Lectulum*) frequens in autore. p. 172. *conditus in lectulo*, & alibi.

4. Idem p. 163. *laterique applicat mulierem. &c.*

5. p. 97 *inter anhelitus ſudoreſque.*

6. *Nervi* multis in locis obſcæniter ſumuntur in autore.

primum vires spiritusque alibi consumere.

Imo, inquam, Frater, erga te meus semper idem fuit amor: Sed nunc ratio amorem vincit, & petulantiam.

Itaque, *inquit me irridens*, hoc nomine tibi gratias ago, quod me Socratica fide diligis. Non tam intactus Alcibiades in præceptoris sui lectulo jacuit.

Tum rursus 1 *adjeci* crede mihi frater, non intelligo me virum esse, non sentio. Funerata est pars illa corporis, quâ quondam Achilles eram.

Me sine nervis esse Giton 2 *sentiens, &* veritus puer ne in secreto deprehensus daret sermonibus locum, proripuit se, & in partem ædium interiorem fugit.

Eô vix egressô cubiculum meum intravit Chrysis, codicillosque mihi Dominæ suæ reddidit, in

1. Idem p. 38. *tum Trimal. rursus adjecit.*
2. *Sentiens*) hîc duas habet significationes, quæ mirè autoris mentem exprimunt.

quibus hæc erant ſcripta.

CIRCE POLYÆNO SALUTEM.

SI libidinoſa eſſem, quererer decepta, nunc etiam languori tuo gratias ago. In umbra voluptatis diutius luſi. Quid tandem agas, quæro, & an tuis pedibus perveneris domum? negant enim Medici ſine nervis homines ambulare poſſe. Narrabo tibi Adoleſcens, paralyſin cave. Nunquam ego ægrum tam magno periculo vidi. Me-Dius Fidius, jam periſti. Quod ſi idem frigus genua manuſque tentaverit tuas, licet ad Tubicines mittas. Quid ergo eſt? etiamſi gravem injuriam accepi, homini tamen miſero non invideo medicinam. Si vis ſanus eſſe, Gitonem roga; recipies, inquam, nervos tuos, ſi triduo ſine fratre dormieris. Nam quod ad me attinet, non timeo ne quis inveniatur, cui minùs placeam. nec ſpeculum mihi, nec fama mentitur. Vale ſi potes.

Ut intellexit Chryſis me perlegiſſe totum convitium: Solent, inquit,

hæc fieri, & præcipuè in hac civitare, in qua mulieres etiam Lunam deducunt. Itaque hujus quoque rei cura agetur: reſcribe modò blandius dominæ, animumque ejus candida humanitate reſtitue. Verum enim fatendum eſt: ex qua hora injuriam accepit, apud ſe non eſt. Libenter quidem parui ancillæ, verbaque codicillis talia impoſui.

POLYÆNOS CIRCÆ SALUTEM.

FAteor me, Domina, ſæpe peccaſſe: nam & homo ſum, & adhuc juvenis: nunquam tamen ante hunc diem uſque ad mortem deliqui. Habes, inquam, confitentem reum. Quidquid juſſeris, merui. Proditionē feci, hominem occidi, templum violavi. In hæc facinora quære ſupplicium. Sive occidere placet, ferro meo venio: ſive verberibus contenta es, curro nudus ad Dominam. Illud unum memento, non me, ſed inſtrumenta peccaſſe. Paratus miles arma nō habui. Quis hæc turbaverit, neſcio. Forſitan animus anteceſſit corporis moram: forſitan, dum om-

nia concupiſco, voluptatem tempore conſumpſi. Non invenio quod feci. Paralyſin tamen cavere jubes; tanquam major fieri poſſit, quæ abſtulit mihi, per quod etiam te habere potui. Summa tamen excuſationis meæ hæc eſt: Placebo tibi: ſi me culpam emendare permiſeris. Vale.

Dimiſſa cum ejuſmodi pollitatione Chryſide, curavi diligentiùs noxioſiſſimum corpus, balneoque præterito, modica unctione uſus, mox cibis validioribus paſtus, id eſt, bulbis, cochlearumque ſine jure cervicibus, hauſi parcius merum. hinc ante ſomnum leviſſima ambulatione compoſitus, ſine Gitone cubiculum intravi. Tanta erat placandi cura, ut timerem ne latus meum frater convelleret.

Poſterò die, cùm ſine offenſa corporis animique conſurrexiſſem, in eundem platanona deſcendi, etiamſi locum inauſpicatum timebam, cœpique inter arbores ducem itineris expectare Chryſidem. Nec diu ſpatiatus conſederam ubi heſterno die fue-

ram, , cùm illa intervenit comitem aniculam trahens. Atque, ut me consalutavit; Qui est, inquit, fastose, ecquid bonam mentem habere cœpisti?

Hæc dicente, Anus illa de sinu licium protulit varij coloris filis intortum, cervicéque vinxit meam. Mox turbatum sputo pulverem medio sustulit digito, frontemque repugnantis signat.

Hoc peracto carmine, ter me jussit exspuere, terque lapillos conjicere in sinum, quos ipsa præcantatos purpura involverat, admotisque manibus tentare cœpit inguinum vires. Dicto citius nervi paruerunt imperio, manusque aniculæ ingenti tumore repleverunt. At illa gaudio exultans, Vides, inquit, Chrysis mea, vides *quem* alijs leporem excitavi?

Dum vivis sperare licet: tu rustico Custos
Huc ades, & nervis tente Priape fave.

His peractis Anus me 1 *restituit Crysidi, quæ lætissima erat thesaurum recuperasse Dominæ: festinans ergo me ad illam præcipitem duxit, & in secessum admisit amænissimum, ubi quidquid gratum oculis Natura prodit, videbatur.*

Nobilis estivas Platanus diffuderat umbras,
Et circumtonsæ trepidanti vertice Pinus,
Et baccis redimita Daphne, tremulæque Cupressus.
Has inter ludebat aquis errantibus amnis
Spumeus, & querulo versabat rore lapillos.
Dignus amore locus. testis sylvester Aëdon
Atque urbana Progne: quæ circum gramina fusæ.
Et molles violas, cantu sua rura colebant.

1. *Restituit*) scil. in integrum, & alluditur dictis Circes quæ sequntur *S. Paralytice ecquid hodiè totus venisti?*

Premebat illa resoluta marmoreis cervicibus aureum thorum, myrthoque florenti quietum verberabat. Itaque ut me vidit, paululùm erubuit, hesternæ scilicet injuriæ memor: deinde ut remotis omnibus secundum invitantem consedi, ramum super oculos meos posuit, & quasi pariete interjecto audacior facta: Quid est, inquit, Paralytice, ecquid hodie totus venisti?

Rogas, inquam ego, potiùs quàm tentas? totoque corpore in amplexum ejus immissus Comprecantis usque ad satietatem osculis fruor. Ipsa corporis pulchritudine me ad se vocante trahebat ad Venerem: jam pluribus osculis collisa labra crepitabant: jam implicitæ manus omne genus amoris invenerant.: jam alligata mutuo ambitu corpora, animarum quoque mixturam fecerant. *Sed inter hæc gratissima primordia nervis adhuc subitò deficientibus ad* 1 *summam voluptatem pervenire non potuj.*

1 *Summam voluptatem*) Idem p. 96. in eodem sensu.

Manifeſtis Matrona contumelijs verberata, tandem ad ultionem decurrit, vocatque cubicularios, & me jubet catorogare. Nec contenta mulier tam gravi injuria mea, convocat omnes quaſillarias, familiæque ſordidiſſimam partem, ac me conſpui jubet. Oppono ego manus oculis meis, nulliſque precibus effuſis, quia ſciebam quid merviſſem, verberibus ſputiſque extra januam ejectus ſum. Ejicitur & Proſelenos, Chryſis vapulat, totaque famillia triſtis inter ſe muſſat, quæritque, quis Dominæ hilaritatem cõfuderit.

Ego vero curatis vibicibus animoſior verberum notas arte contexi, ne aut Eumolpus contumelia mea hilarior fieret, aut triſtior Giton. Quod ſolum igitur ſalvo pudore poteram confingere, languorem ſimulare cœpi, condituſque lectulo, totum ignẽ furoris in eam converti, quæ mihi omnium malorum cauſa fuerat.

Ter corripui terribilem manu bipennem,
Ter languidior coliculi tepente thyrſo,

Ferrum timui, quod trepido malè dabat usum.
Nec jam poteram, quod modò conficere libebat.
Namque illa metu frigidior rigente bruma,
Confugerat in viscera mille operta rugis.
Ita non potui supplicio caput aperire:
Sed furcifera mortifero timore lusus,
Ad verba, magis quæ poterant nocere, fugi.

Erectus igitur in cubitum, hac ferè oratione contumacem vexavi: Quid dicis, inquam, omnium hominum Deorumque pudor? nam nec nominare quidem te inter res serias fas est. Hoc de te merui, ut me in cœlo positum ad inferos traheres? ut traduceres annos primo florentes vigore, senectæque ultimæ mihi lassitndinem imponeres? ROGO TE, MIHI APODIXIN defunctoriā REDDE. Hæc ut iratus effudi,

Illa solo fixos oculos aversa tenebat:
Nec magis incœpto vultum sermone movetur,

Quam lenti salices, lassove papavera collo

Nec minùs ego tam fœda objurgatione finita, pœnitentiam agere sermonis mei cœpi, secretoque rubore perfundi, quòd oblitus verecundiæ meæ, cum ea parte corporis verba contulerim, quam ne ad cogitationem quidem admittere severioris notæ homines solent. Mox perfricata diutius fronte, Quid autem ego, inquam, mali feci, si dolorem meum naturali convitio exoneravi? aut quid est, quod in corpore humano ventri maledicere solemus, aut gulæ, capitique etiam cùm sæpius dolet? quid, non & Ulyxes cum corde litigat suo? & quidem Tragici oculos suos tanquam audientes castigant. Podagrici pedibus suis maledicunt, Chiragrici manibus, Lippi oculis; & qui offenderunt sæpe digitos, quidquid doloris habent, in pedes deferunt.

Quid me constricta spectatis fronte Catones,

Damnatiſque novæ ſimplicitatis
opus?
Sermonis puri non triſtis gratia ridet,
Quodque facit populus, candida
lingua refert:
Nam quis concubitus Veneris, quis
gaudia neſcit?
Quis vetat in tepido membra calere
toro?
Ipſe Pater veri doctus Epicurus in
arte
Juſſit, & hanc vitam dixit habere
Deos.

Nihil eſt hominum inepta perſuaſione falſius, nec ficta ſeveritate ineptius.

Hac declamatione finita Gitona voco, &, Narra mihi, inquam Frater, ſed tua fide, ea nocte, qua te mihi Aſcyltos ſubduxit, uſque in injuriam vigilavit; an contentus fuit uidua pudicaque nocte? Tetigit puer oculos ſuos, conceptiſſimiſque juravit verbis, ſibi ab Aſcylto nullam vim factam.

His certè obrutus non mei compoſ-
eram, nec quæ dicebam probè noram

1 *Quid enim, aiebam, præterita, iterumque nocitura in memoriam revocare? Denique ut nervos reciperem, nihil non sum molitus: Volui etetiam me Dijs vovere: Priapum igitur exoraturus egredior,* & ut ut res se haberet, spem vultu simulavi *positoque* in limine genu, sic deprecatus sum versu Numinæ:

Nympharum, Bacchique comes, quem pulchra Dione
Divitibus sylvis numen dedit: inclita paret
Cui Lesbos, viridisque Thasos: quem Lydus adorat
Vestifluus, templumque suis imponit Hipœpis.
Huc ades, ô Bacchi tutor, Dryadumque voluptas,
Et timidas admitte preces. Non sanguine tristi
Perfusus venio; non templis impius hostis
Admovi dextram, sed inops, & rebus egenus
Attritis, facinus non toto corpore feci.

Quisquis peccat inops, minor est reus.
Hac prece, quæso,
Exonera mentem, culpæque ignosce minori.
Et quandoque mihi Fortunæ arriserit hora,
Non sine honore tuum patiar decus: ibit ad aras,
Sancte, tuas hircus, pecoris pater ibit ad aras
Corniger, & querulæ fetus Suis, hostia lactens;
Spumabit pateris hornus liquor: & ter ovantem
Circa delubrum gressum feret ebria Pubes.

Dum hæc ago, solertique cura deposito meo caveo, intravit delubrum Anus laceratis crinibus, atraque veste deformis; extraque vestibulum me injecta manu duxit cuncta trementem: Quæ striges, *inquit*, comederunt neruos tuos? aut quod purgamentum nocte calcasti in trivio; aut cadaver? Nec à puero quidem te vindicasti: sed mollis, debilis, lassus, tanquam caballus in cli-

vo, & operam, & ſudorem perdidiſti; nec contentus ipſe peccare, mihi Deos iratos excitaſti, & pœnas mihi nullas dabis?

Ac me iterum in cellam Sacerdotis nihil recuſantem perduxit, impulitque ſuper lectum, & arundinem ab oſtio rapuit: iterumque nihil reſpondentem mulcavit. Ac niſi primo ictu arundo quaſſata verberantis impetum minuiſſet, forſitan etiam brachia mea caputque fregiſſet.

Ingemui ego, utique propter maſcarpionem, lacrymiſque ubertim manantibus, obſcuratum dextra caput ſuper pulvinum inclinavi. Nec minus illa fletu confuſa altera parte lectuli ſedit, ætatiſque longæ moram tremulis vocibus cœpit accuſare, donec intervenit Sacerdos, &, Quid vos, inquit, in cellam meam, tanquam ante recens buſtum, veniſtis? utique die feriarum, quo etiam lugentes rident?

O, inquit, ô Enothea! *quem* Adoleſcentem vides, malo aſtro natus eſt: nam neque Puero, neque Puellæ bona ſua vendere poteſt. Nunquam tu

hominem tam infelicem vidisti. Lorum in aqua, non inguina habet. Ad summam, qualem putas esse, qui de Circes toro sine voluptate surrexit?

His auditis Enothea, inter utrumque consedit, motoque diutius capite; Istum, inquit, morbum sola sum, quæ emendare scio. Et ne puteris perplexè agere, rogo ut Adolescentulus mecum nocte dormiat, nisi illud tam rigidum reddidero quàm cornu.

QVidquid in orbe vides, paret mihi; Florida tellus,
Cùm volo, spissatis arescit languida succis,
Cùm volo, fundit opes: Scopulique, atque horrida saxa
Niliacas jaculantur aquas: Mihi Pontus inertes
Submittit fluctus: Zephyrique tacentia ponunt
Ante meos sua flabra pedes. Mihi flumina parent;
Hircanæque Tygres, & jussi stare Dracones.

Quid leviora loquor? Lunæ descendit imago
Carminibus deducta meis: Trepidusque furentes
Flectere Phœbus equos revoluto cogitur orbe.
Tantum dicta valent. Taurorum flamma quiescit
Virgineis extincta sacris: Phœbëia Circe
Carminibus magicis Socios mutavit Vlyxis:
Protheus esse solet, quidquid libet. His ego callens
Artibus Ideos frutices in gurgite sistam,
Et rursus fluvios in summo vertice ponam.

Inhorrui ego tam fabulosa pollicitatione conterritus, Anumque inspicere diligentiùs cœpi. Ergo, exclamat, ò Enothea, imperio para te: detersisque curiosè manibus, inclinavit se in lectulum, ac me semel iterumque basiavit.

Enothea mensam veterem posuit in medio altari, quam vivis implevit carbo-

carbonibus, & camellam jam vetustate ruptam pice temperata rèfecit. Tum clavum, qui detrahentem secutus cum camella lignea fuerat, fumoso parieti reddidit: mox incincta quadrato pallio cucumam ingentem foco apposuit, simulque pannum de carnario detulit furca, in quo faba erat ad usum reposita, & sincipitis vetustissima particula mille plagis dolata. Ut solvit ergo licio pannum, partem leguminis super mensam effudit, jussitque me diligenter purgare. Servio ego imperio, granaque sordidissimis putaminibus vestita curiosâ manu segrego. At illa inertiam meam accusans improba tollit, dentibusque folliculos peritè spoliat, atque in terram veluti muscarum imagines despuit. Mirabile quidem paupertatis ingenium singularumque rerum quasdam artes fames edocuit. *Sacerdos hujus virtutis ita sectatrix videbatur, ut apud eam eluceret in minimis:* 1 *Casa præcipuè illius verum erat paupertatis Sacrarium.*

1 Idem de hâc *casâ* p. 180.

Non Indum fulgebat ebur, quod inhæserat auro,
Nec jam calcato radiabat marmore terra,
Muneribus delusa suis: sed crate saligna
Impositum Cereris vacuæ nemus, & nova terræ
Pocula, quæ facili vilis rota finxerat actu.
Hinc mollis stillæ lacus, & de caudice lento
Vimineæ lances, maculataque testa Lyæo:
At paries circà paleâ satiatus inani,
Fortuitoque luto, clavos numerabat agrestes.
Et viridi junco gracilis pendebat arundo.
Præterea quæ fumoso suspensa tigillo,
Conservabat opes humilis casa mitia sorba
Inter odoratas pendebant texta coronas,
Et thymbræ veteres, & passis uva racemis.
Qualis in Actæa quondam fuit hospita terra

Digna sacris Hecales, quam Musa
sequentibus annis
Battiadæ veteris mirando tradidit ævo.

Dum illa *purgatâ fabâ*, carnis etiam paululùm delibat: & coæquale natalium suorum sinciput in carnarium furca reponit, fracta est putris sella, quæ staturæ altitudinem adjecerat, anumque suo pondere dejectam super foculum mittit. Frangitur ergo cervix cucumæ, ignemque modò convalescentem extinguit: vexat cubitum ipsa stipite ardenti, faciemque totam excitato cinere perfudit.

Consurrexi equidẽ turbatus, Anũque non sine risu meo erexi: statimque ne res aliqua sacrificium moraretur, ad reficiendum ignem in vicinia cucurrit. vix ad casæ hostiolum processerat, cùm ecce tres anseres sacri, qui, ut puto, medio die solebant ab Anu diaria exigere, impetum in me faciunt, fœdòque, ac veluti rabioso stridore circumsistunt trepidantem: atque alius tunicam meam lacerat, alius vincula calceamento-

rum resolvit, ac trahit: unus etiam dux ac magister sævitiæ, non dubitavit crus meum serrato vexare morsu. Oblitus itaque nugarum, pedem mensulæ extorsi, cœpique pugnacissimum animal armata elidere manu: nec satiatus defunctorio ictu, morte me anseris vindicavi.

Tales Herculea Stymphalidas arte coactas
Ad cœlum fugisse reor, sanie que fluentes
Harpyias, cùm Phineo maduere veneno
Fallaces epulæ. tremuit perterritus æther
Planctibus insolitis, confusa que Regia Cœli
Visa suas moto transcurrere cardine metas.

Jam reliqui resolutum, passimque per totum effusam pavimentum collegerant fabam, orbatique, ut existimo, duce, redierant in Templum, cùm ego præda simul atque hac vindicta gaudens, post lectum occisum

anserem mitto, vulnusque cruris haud altum aceto diluo. Deinde convitium verens, abeundi formavi consilium: collectoque cultu meo ire extra casam cœpi. Nec dum libaveram cellulæ limen, cùm animaverto Enotheam cum testo ignis pleno venientem. Reduxi igitur gradum, projectaque veste, tanquam expectarem morantem, in aditu steti.

Collocavit illa ignem quassis arudinibus collectum, ingestisque super pluribus lignis, excusare cœpit moram, quòd amica se non dimisisset tribus nisi potionibus è lege siccatis. Quid porro tu, inquit, me absente fecisti? aut ubi est faba?

Ego, qui putaveram me rem laude etiam dignam fecisse, ordine illi totum prælium exposui; &, ne diutius tristis esset, jacturæ pensionem obtuli. Cùm protuli anserem, Anus ut vidit, tam magnum æque clamorem sustulit, ut putares iterum anseres limen intrasse.

Confusus itaque & novitate facinoris attonitus, quærebam quid excanduisset, aut quare anseris potiùs

quam mei misereretur.

At illa complosis manibus, Scelerate, inquit, etiam loqueris? nescis quam magnum flagitium admiseris. Occidisti Priapi delicias, anserem omnibus Matronis acceptissimum. Itaque ne te putes nihil egisse, si Magistratus hoc scierint, ibis in crucem. Polluisti sanguine domicilium meum ante hunc diem inviolatum; fecistique, ut me quisquis voluerit inimicus sacerdotio pellat.

Hæc ait, & tremulo deduxit vertice canos,
Consecuitque genas, oculis nec defuit imber.
Sed qualis rapitur per valles improbus amnis,
Cùm gelidæ periere nives, & languidus Auster.
Non patitur, glaciem rosoluta vivere terra:
Gurgite sic pleno facies manavit, & alto
Insonuit gemitu turbatum murmure pectus.

Tum ego, Rogo, inquam, noli clamare: ego tibi pro anſere ſtruthiocamelum reddam.

Dum hæc, me ſtupente, in lectulo ſedet, anſeriſque fatum complorat, interim Proſelenos cum impenſa ſacrificij venit, viſoque anſere occiſo, ſciſcitata cauſam triſtitiæ, & ipſa flere vehementiùs cœpit, meique miſereri, tanquam patrem meum, non publicum anſerem, occidiſſem. Itaque tædio fatigatus, Rogo, inquam, expiare manus pretio licet, ſi vos provocaſſem, etiam ſi homicidium feciſſem? Ecce duos aureos pono, unde poſſitis & Deos, & anſeres emere.

Quos, ut vidit Enothea, Ignoſce, inquit, Adoleſcens ſollicita ſum tua cauſa: amoris eſt hoc argumentum, non malignitatis. Itaque dabimus operam, ne quis hoc ſciat. Tu modò Deos roga, ut illi facto tuo ignoſcant.

Quiſquis habet nummos ſecurâ navi-
get aura,
Fortunamque ſuo temperet arbitrio.

Vxorem ducat Danaen, ipsumque licebit
Acrisium jubeat credere, quod Danae.
Carmina componat, declamet, concrepet, omnes
Et peragat causas, sitque Catone prior.
Iurisconsultus, PARET, NON PARET, habeto,
Atque esto quidquid Servius, & Labeo.
Multa loquor: quidvis nummis praesentibus opta,
Et veniet. Clausum possidet arca Iovem.

Interea haec satagens. Infra manus meas camellam vini posuit, & cùm digitos pariter extensos porris apioque lustrasset, avellanas nuces cum precatione mersit in vinum: & sive in summum redierant, sive subsederant, ex hoc conjecturam ducebat: nec me fallebat, inanes scil. Ac sine medulla ventosas nuces in summo humore consistere, graves autem & plenas integro fructu ad ima deferri.

Tum ad anſerem appellens ſe ſe recluſo pectore extraxit fortiſſimum jecur, & inde mihi futura prædixit. Imò, ne quod veſtigium ſceleris ſupereſſet, totum anſerem laceratum verubus confixit, epulaſque etiam lautas paulò ante, ut ipſa dicebat, perituro paravit.

Volabant inter hæc potiones meracæ; *Aniculæque anſerem, materiam anteà triſtitiæ, vorabant læta: illô exeſô Enothea ſemiebria ad me reſpiciens: perficienda ſunt, inquit, myſteria, ut recipias nervos: ſimulque* profert ſcorteum facinum, quod ut oleo, & minuto pipere, atque urticæ trito circumdedit ſemine, paulàtim cœpit inſerere ano meo. Hoc crudeliſſima Anus ſpargit ſubinde humore femina mea: Naſturcij ſuccum cum abrotono miſcet, perfuſiſque inguinibus meis, viridis urticæ faſcem comprehendit, omniaque infra umbilicum cœpit lenta manu cædere: *Tùm me* urticis uſtum fugâ *ſubduco:* Anniculæ *exæſtuantes conſectantur, &* quamvis ſolutæ mero ac libidine eſſent, eandem viam tentant, & per

aliquos vicos ſecutæ fugientem, Prehende furem, clamant: evaſi tamen, omnibus digîtis inter præcipitem decurſum cruentatis.

Vbi tamen me domum potui recipere 1 *defatigatione gravis lectum petij, nec tamen ſomnum capere potui, quæque enim adverſa mihi contigerant animô volvebam: reputanſque neminem magis caſibus me obnoxium eſſe,* 2 *proclamabam: Fortuna ſemper infenſa mihi egebat ne amoris cruciatibus ut me magis torqueret? O me infelicem! junctis viribus Fortuna & Amor in perniciem conſpirant meam.* 3 *Ipſe dirus Amor nuſquam mihi pepercit: Amans amatuſve crucior. En Chryſis, quæ me perditè amat, laceſſere non deſinit. Illa, quæ, cum* 4 *mihi Dominam conciliabat, me ut ſervum contemptum deſpexit, quia ſervili induebar veſte: illa, inquam,* Chryſis,

1. *Defatigatione gravis*) Cicero de Senectute; *corpora defatigatione ingraveſcunt.*
2. *Proclamabam*) Idem p. 90.
3. *Dirus Amor &*] mens eadem exprimitur p. 185.
4. *Mihi dominā conciliabat*) Idem p. 164. *concilio tibi ſororem.*

quæ priorem fortunam tuam oderat, hanc vel cum periculo çapitis perſequi deſtinat, *ſeque lateribus tuis ſemper inſtituram juravit cum ſui amoris vehementiam mihi patefecit: At Circe me totum habet, cæteras ſperno. Reverà quid illa pulchrius?* quid huic formæ aut Arianne habuit, aut Læda ſimile? quid contra hanc Helene, quid Venus poſſet? Ipſe Paris, Dearum liuidinantium judex, ſi hanc in comparatione videſſet tam petulantibus oculis, & Helenen huic donaſſet, & Deas. Saltem ſi permitteretur oſculum capere, ſi illud cæleſte ac divinum pectus amplecti, forſitan rediret hoc corpus ad vires, & reſipiſcerent partes veneficio, credo, ſopitæ. Nec me contumeliæ laſſant, Quod verberatus ſum, neſcio: quod ejectus ſum, luſum puto; modò redire in gratiam liceat.

1 *Hæc taliaque cum ideâ formoſiſſimæ Circes ita meum concitarunt animum, ut* torũ frequenti tractatione vexavi,

1. Iam vidimus *hæc taliaq.* p. 138.
2. *Vt vexavi*) in fragmentis novis *ut* cũ indicativo adhuc legitur.

amoris mei quasi quandam imaginē: *sed inutiles adhuc fuerunt conatus*. Sic pervicax *vexatio meam tandem fregit patientiam; & 2 veneficium, quô eram contactus 3 Genio inimico exprobravi. Animô tamen collecto, inter Heroas antiquos, irâ Deorum olim insectatos, consolationem quærens 4 in hæc erupi.*

Non solum me Numen, & implacabile Fatum
Persequitur; prius Inachiâ Tirinthius irâ
Exagitatus onus Cœli tulit: ante profanam
Iunonem Pelias sensit: Tulit inscius arma
Laomedon: Gemini satiavit Numinis iram
Telephus: & Regnum Neptuni pavit Vlyxes.
Me quoque per terras, per cani Nereos æquor ... *Hel-*

1. Eadem verba leguntur p. 166. *veneficiô contactus sum.*
2. *Genio inimico*] Illud refertur his quæ vidimus p. 187. *quod manus irata:* & p. 187. *Numen inimicum.*
3. Idem p. 138. *in hæc erupit.*

Hellespontiaci sequitur gravis ira
Priapi.

His tertus sollicitudinibus anxié noctem consumpsi totam, & Giton, qui acceperat me cubuisse domi, cellulam intravit primo diluculo, meque licentiosius vivere vehementer accusavit, dixitque familiam de mea agendi ratione valdè conqueri, rarissimè 1 *ministeriis me adesse, & mihi fortasse funestum fore illud quod gerebam commercium.*

His intellexi de meis negotiis illum esse commonitum, & aliquem domi fortè de me percontatum fuisse: Quærere *igitur* à Gitone cœpi, num aliquis me quæsisset. Nemo, inquit, hodie: sed hesterno die mulier quædam haud inculta januam intravit: cùmque diu mecum esset locuta, & me accersito sermone lassasset, ultimo cœpit dicere, te noxam meruisse, daturumque serviles pœnas, si læsus in querela perseverasset.

1. p. 144. *destitutum ministerio* : *&* 145. *Corax detrectator ministerii.*

Hæc vehementer me torserunt, novaque 1 *convitia in fortunam jeci, &* nondum querelam finieram cùm Chrysis intervenit, amplexuque effusissimo me invasit, & , Teneo te, inquit, qualem speraveram: tu desiderium meum, tu voluptas mea, numquam finies hunc ignem nisi sanguine extinxeris.

Chrysidis petulantiâ multum turbatus fui, & verborum blanditijs usus sum, ut illam dimitterem: timebam enim ne rumores furentis 2 *ad aures Eumolpi pervenirent: a* 3 *felicitate enim superbum* 4 *Domini supercilium induerat. omnem ergo adhibui industriam ut mitigaretur Chrysis. Amorem finxi, blandè susurraui: in summam ita dissimulavi astutè, ut me amore captum crediderit: exposui quo in periculo uterque essemus si mecum in cellâ deprehenderetur, Eumolpumque vel de minimo pænas repetere. His au-*

1. *Convitia* idem p. 127.
2. *ad aures vestras perveniat* p. 127.
3. De felicitate Eumolpi id. p. 161.
4. p. 137. *nec Domini supercilium induebat.*

ditis confestim exit, & eò celeriùs quod reducem videbat Gitona, qui paulò antè quam illa me convenisset exierat cubiculo.

Vix egressa unus ex novitiis servulis subitò accucurrit, & mihi dominum iratissimum esse affirmavit, quod biduo jam officio defuissem; rectè ergo me facturum; si excusationem aliquam idoneam præparassem. Vix enim posse fieri, ut rabies irascentis sine verbere considat:

Adeo turbatus mæstusque visus sum Gitoni, ut nihil mihi de muliere dixerit; de Eumolpo duntaxat locutus est, jussitque potius cum illo jocari quam agere seriò. Parui equidem, & tam hilari vultu ad illum accessi, ut non severè sed festivè me exceperit: de Venere mihi propitiâ cavillatus est laudavit formam & elegãtiam meam Matronis omnibus acceptissimã: & non me latet, inquit, te à formosissimâ deperiri: At nunc, Encolpi, illud nobis in loco poterit prodesse: Phili ergo sustine personam, equidem quam suscepi sustinebo.

1. *Phili* id. p. 132. *Philorum.*

Adhuc loquebatur cum intravit Matrona inter primas honesta, Philumene nomine, quæ multas sæpe hæreditates officio ætatis extorserat, tum anus & floris extincti, filium filiamque ingerebat orbis senibus, & per hanc successionem artem suam perseverabat extendere. Ea ergo ad Eumolpum venit,& commendare liberos suos ejus prudentiæ, bonitatique credere se & vota sua. Illum esse solum in toto orbe terrarum, qui præceptis etiam salubribus instruere juvenes quotidie posset. Ad summam, relinquere se pueros in domo Eumolpi, ũt illum loquentem audirent, quæ sola posset hæreditas juvenibus dari. Nec aliter fecit ac dixerat, filiamque speciosissimam cum fratre Ephebo in cubiculo reliquit, simulavitque se in Templum ire ad vota nuncupanda.

Eumolpus, qui tam frugi erat, ut illi etiam ego puer viderer,nõ distulit puellam invitare ad Pygiciaca sacra. Sed & podagricum se esse,lũbo-

1. *Adhuc loquebatur cum* &c. id. p. 114.

rumque solutorum omnibus dixerat, & si non servasset integram simulationem, periclitabatur totam penè tragœdiam evertere. Itaque, ut constaret mendacio fides, puellam quidem exoravit, ut sederet supra *commodatam* bonitatẽ, Coraci autem imperavit, ut lectum, in quo ipse jacebat, subiret, positisque in pavimento manibus, dominum lumbis suis commoveret. Ille lento parebat imperio, puellæque artificium pari motu remunerabat. Cùm ergo res ad effectum spectaret, clara Eumolpus voce exhortabatur Coraca, ut spissaret officium. Sic inter mercenarium amicamque positus Senex, veluti oscillatione ludebat.

Hoc semel iterumque ingenti risu, etiam suo, Eumolpus fecerat. Itaque ego quoque ne desidia consuetudinem perderem, dum frater sororis suæ automata per claustellum miratur, accessi tentaturus an pateretur injuriam. Nec se rejiciebat à blanditijs doctissimus puer, sed Numen inimicum ibi quoque *inveni*.

Non tam graviter sustuli hanc de-

bilitatem quam pristinas: paulo post enim redierunt nervi, & repentè, me sentiens valentiorem esse, proclamavi: Dii majores sunt, qui me restituerunt in integrum. Mercurius enim, qui animas ducere, & reducere solet, suis beneficiis reddidit mihi, quod manus irata præciderat, ut scias me gratiosiorem esse quam Protesilaum, aut quemquam alium antiquorum.

Hæc locutus sustuli tunicam, Eumolpoque me totum adprobavi. At ille primo exhorruit: deinde, ut plurimum crederet, utraque manu Deorum beneficia tractat.

Hac ingenti gratia hilaritatem nobis concitante risimus prudentiam Philumenes, liberorumque experientiam in arte, illis, quo ad nos, nihil profuturam: sola enim hæreditatis spe Puerum Puellamque illa nobis prodiderat. Hinc igitur sordidum orbos senes circumveniendi modum apud me reputans, de nostra presentis 1 *fortu-*

1. Idem p. 161. dicitur de Eumolpo *prieris Fortunæ oblitus statum.*

næ statu ratiocinandi occasionem nactus, commonui Eumolpum captando Captatores captari posse. Omnes, inquam, nostræ actiones cum prudentia convenire debent. Socrates Deorum, hominumque judicio sapientissimus gloriari solebat, quòd nunquam, neque in tabernam conspexerat, nec ullius turbæ frequentioris concilio oculos suos crediderat. Adeo nihil est commodius, quam semper cum sapientia loqui. Omnia ista vera sunt: nec ulli enim celeriùs homines incidere debent in malam fortunam, quam qui alienum concupiscunt. Unde Plani autem, unde Levatores viverent, nisi aut locellos, aut sonantes ære saccellos pro hamis in turbam mitterent? Sicut muta animalia cibo inescantur: sic homines non caperentur spe, nisi aliquid morderent. *Quamobrem Crotoniatæ tam lautè hactenus nos exceperunt. Sed* ex Africa navis, ut promiseras, cum pecunia tua, & familia tua non venit. Captatores jam exhausti liberalitatem imminuerunt. Itaque aut fallor, aut fortuna communis cœpit redire

ad pœnitentiam ſuam.

Modum excogitavi, inquit Eumolpus, quo noſtros Captatores valdè ſollicitos habeamus ; ſimulque tabulas è pera trahens ſic ultimas legit voluntates.

Omnes qui in teſtamento meo legata habent, præter *Libertos* meos, hac conditione percipient, quæ dedi, ſi corpus meum in partes conciderint, & aſtante populo comederint. Ne plus æquo exhorreſcant, apud quaſdam gentes ſcimus adhuc legem ſervari, ut à propinquis ſuis conſumantur defuncti, adeo quidem, ut objurgentur ægri frequenter, quod carnem ſuam faciant pejorem. His admoneo amicos meos, ne recuſent, quæ jubeo, ſed quibus animis devoveant ſpiritum meum, eiſdem etiam corpus conſumant.

Cumque prima capita legeret, quidam magis Eumolpo familiares intrarunt cubiculum, & in ejus manu tabulas teſtamenti conſpicientes, ut fierent lectionis participes, eum enixè rogarunt; annuit ille ſubitò,

& 1 à primo ad ultimum recitavit. Hi vero audita necessitate cadaveris edendi 2 non tralatitia propositione tristes admodum fuerunt : sed excæcabat fama oculos, animosque miserorum : *& illius ad aspectum tam humiles erant ut de hac novitate conqueri non ausi fuerint. Ast unus ex eis nomine* Gorgias paratus erat exsequi *dummodo diutius non expectaret. Ad hoc Eumolpus :* de stomachi tui recusatione non habeo, quod timeam. Sequeretur imperium, si promiseris illi pro unius horæ fastidio multorum bonorum pensationem. Operi modò oculos, & finge te non humana viscera, sed centies sestertiûm comesse. Accedet huc, quod aliqua inveniemus blandimenta, quibus saporem mutemus. Neque enim ulla

1 *Et à primo* &c. id. p. 77. *exemplar testamenti jussit afferri, & à primo ad ultimum ingemiscẽte familiâ recitavit.*

2. *Non tralatitiâ deformitate*)' idem. p. 132. *non tralatitiâ propositione.* tralatitius, *extraordinaire.*

3. *Fama*) scilicet divitiarum Eumolpi.

caro per ſe placet, ſed arte quadam corrumpitur, & ſtomacho conciliatur averſo. Quod ſi exemplis vis quoque probari cōſilium, Saguntini oppreſſi ab Annibale, humanas edêre carnes: nec hæreditatem expectabant. Petavii idem fecerunt in ultima fame; nec quidquam aliud in hac epulatione captabant, niſi tantùm ne eſurirent. Cùm eſſet Numantia à Scipione capta, inventæ ſunt matres quæ liberorum ſuorum tenerent ſemeſa in ſinu corpora. *Vltimò cum ſola cogitatio carnis edendæ faſtidium creare poteſt, animum adverſum toto corde vincetis, ut legata immenſa, de quibus ſtatuo vobis, recipiatis.*

Has novitates propudioſas ita incompoſitè effudit Eumolpus, ut Captatores de illius promiſſis diffidere cœperint; Et ſtatim 1 *dicta factaque noſtra propius explorantes, ſuſpicionibus experientiâ auctis,* 2 *Planos & Le-*

1 *Dicta factaque*) Id. p. 2.

2. *Planos & Leuatores* p. 91. & 188.

vatores nos crediderint 1 *Accedebat huc quod quibuſdam Advenis noti eramus: itaque qui nos majoribus impenſis exceperant nos invadere, & vindictam pro merito ſumere, decreverunt. Sed Chryſis, omniumque machinarum particeps, Crotoniatarũ in nos cõſilium mihi renunciavit. Quo audito ita perterritus fui, ut illicò unà cum Gitone effugerim,* 2 *relicto fatis iniquis Emolpo, & paucis abhinc diebus accepi Crotoniatas indignantes quod* 3 *veterator iſte ſumptibus publicis lautè diù alitus fuerat, Maſſiliotico more illum mactaſſe. Id ut intelligatis ſcitote quod* Maſſilienſes, quoties peſtilentia laborabant; unus ſe ex pauperibus offerebat alendus anno integro publicis & purioribus cibis. Hic poſtea ornatus verbenis, & veſtibus ſacris, circumducebatur per totam civitatem cum execrationibus, ut in ipſum reciderent mala civitatis: & ſic *de rupe.* projiciebatur.

1 *Accedebat huc* p. 87. & 137.

2. *Relictoque Eumolpo* p. 103.

3. *Veterator* qui a vieilli dans les fourberies. Legitimus p. 94. veteranus.

FINIS.

RESTITVTIONES

Quæ Italico Caractere excudi debuerunt.

Pagina.	Linea.	Novæ lectiones.
7	23	cortina diſtincta
14	6	deducerem
15	9	que
31	14	natantia
41	1	plenè
45	17	detumuit
Ibidem	22	anteceſſa
49	16	&
50	15	totum
51	17	gauſapina
Ibid.	27	lecythino
52	18	ſopitis titionibus
54	6	procace
60	3	ſparciva
Ibid.	13	quas
Ibid.	28	madefacti
62	17	Romam
65	5	cubitoria

*

Pagina.	Linea.	Novæ lectiones.
68	13	ſelibras
71	11	otopetam
Ibid.	18	tenerrima
Ibid.	20	extorſit
73	23	valant
75	15	ſcito
Ibid.	25	phantaſma
76	19	ille
80	14	Dioniſi
Ibid.	28	es
83	7	auriculario
84	2	buccam
Ibid.	8	iſtæ
88	3	addixit
Ibid.	28	partes
89	28	Primigenio
90	8	fabulas
Ibid.	9	deterſa frontis
Ibid.	15	e tæda & aceto
92	10	potentia
94	17	mittas
97	6	martellum
100	4	Trimalchionem
Ibid.	27	maxima
106	11	canes
107	8	Genij

Pagina.	Linea.	Novæ lectiones
Ibid.	12	mercurialem
Ibid.	25	at
108	4	ciceris
Ibid.	24	neſcio
110	3	habebas
115	16	aperire
Ibid.	27	de hoc
116	11	ipſe
117	28	diverbia
120	17	videtur
223	13	craſſiſſimas
Ibid.	23	debent
124	21	ah, ah !
125	18	certus iter
126	1	audiebam
Ibid.	11	emi
Ibid.	15	agapa
132	2	facies
134	9	enovatus
138	6	domita
139	9	arti-
Ibid.	14	facias
141	9	fit
147	6	furioſorum
148	1	que
149	18	exitio

Pagina.	Linea.	Novæ lectiones.
Ibid.	23	togam virilem
150	2	tractu
153	1	inquam
160	5	partas
165	12	e
168	5	aridius
171	25	fictilem
174	22	vinculie
176	9	proditione
Ibid.	13	te proditum
181	5	levi
Ibid.	6	dilabuntur
Ibid.	25	alutam
182	2	perdet
Ibid.	17	exciperem
184	25	ipſe
186	9	videſis
188	28	colorem
210	10	obedit
220	19	Poëtam
228	21	intexto
236	7	perfudimus
Ibid.	26	rebullit
238	7	ſubſedit
239	9	repens
241	4	empta

Pagina.	Linea.	Novæ lectiones.
250	20	&
253	8	debeat
256	25	placuit
265	21	alijs
267	14	comprecantis
270	9	cogitationem
272	16	ſuis
276	15	ideos
278	16	clavos agreſtes
279	1	Hecales
Ibid,	25	fædo
280	21	reſolutam
281	11	quaſſis.

ERRATA.

Pag.	Lin.	Errores.	Lege.
6	9	mitigaretur	mitigarentur
Ibid.	26	polleat	palleat
12	17	ſinxit	finxit
Ibid.	27	præcepris	præceptoris
14	not. 3	nimis	nimia
21	7	ſentieramus	ſenſeramus
24	13	Aſcyltos	Aſcylton
25	16	præcipicè	præcipuè
27	not. 5	rigida	rigidæ

Pag.	Lin.	Errores.	Lege.
31	not. 3	his verbis	ad hæc verba
32	1	Napolim	Neapolim
33	17	flatuimus	ſtatuimus
38	16	timerè	temerè
41	1	perè	benè
43	8	in nobis	nobis in
45	22	anteceſſura	anteceſſa
50	not. 4	his	ad hæc
52	18	tionibus	titionibus
61	13	luppus	lippus
62	24	rapiebar	rapiebat
87	26	Vinciturnm	victurum
88	2	buſtarios	buſtuarios
91	28	vacati	vocati
98	2	intelligere	,intellige,
99	3	modo	modo ad
102	28	piumato	plumato
105	26	naſcutur	naſcuntur
108	18	alogia	alogias
109	11	aut	at
113	1	naſcio	neſcio
118	1	dules	nulces
123	4	ſuccta	ſuccincta
129	10	praſianus	praſinus
132	23	forſis	fortis
150	23	excicitu	exercitu
162	9	Lacoon	Laocoon
166	7	cæcidiſſe	cecidiſſe
Ibid.	25	ſuperci-	ſupercilium
168	5	acidius	aridius
173	3	Lectum	lecto
176	13	proditum	te proditum

Pag.	Lin.	Errores.	Lege.
186	17	qui	quis
197	15	Lycæ	Lyca
205	20	nitet	Nidet
215	8	blanditas	blanditias
217	not. 2	fæderi in nave signata	ad fædus in navi ſignatum
241	27	omnia	omina
242	8	omnibus	ominibus.
247	5	lacerata	lacerâ
248	24	ſaguineam	ſanguineam
249	18	rebellant	rebellent
255	25	babes	habes
257	20	clamavit	clinavit
257	20	qualis	talis
265	3	qui	quid
270	1	lenti	lentæ
272	9	Numinæ	Numina
280	not. 2	his	ad ea.